

Rapport fra bygge- og anleggsnæringens ekspertutvalg om kvalifikasjoner for ansvarlige foretak

KVALIFIKASJONER FOR ANSVARLIGE FORETAK

KVALIFIKASJONER FOR ANSVARLIGE FORETAK

Utgiver: Byggenæringens Landsforening

ISBN 978-82-92397-11-4

November 2016

Det er lov å kopiere fra dokumentet med
kildehenvisning

Forord

Bygge- og anleggsnæringen er en næring som bygger på kompetanse og kvalifikasjoner i alle ledd i utførelse og prosjektering. Lokal godkjenning av foretak for ansvarsrett etter plan- og bygningsloven bortfalt 1. januar 2016. Dette innebærer at foretakene nå ikke lenger har mulighet til en kommunal forhåndsgodkjenning på grunnlag av en samlet vurdering av utdanning og praksis i søknadsbehandlingen, som i en del tilfeller ga grunnlag for å plassere foretakene i høyere tiltaksklasse. Dette har medført at en del foretak som har arbeidet i høyere tiltaksklasse enn den formelle kompetansen tilsa, nå har mistet denne muligheten til å søke om høyere tiltaksklasse lokalt. En del foretak har også mistet godkjenningen de har hatt i høyere tiltaksklasse. Flere har også mistet oppdrag av den grunn.

På denne bakgrunn hadde representanter for store deler av bygge- og anleggsnæringen møte med Kommunal- og moderniseringsdepartementet og DiBK 6. april 2016, der problemstillingene ble drøftet. Som oppfølging etter dette møtet mottok BNL brev fra DiBK 6. juni 2016 med en bestilling til hele bygge- og anleggsnæringen, der det bl. a. heter:

Målet med denne oppfølgingen er å gi KMD/DiBK et grunnlag for å vurdere nye tiltak eller virkemidler (endring i forskrift og/eller veiledning, informasjonstiltak), som kan løse de utfordringer knyttet til kompetansekravene for sentral godkjenning og lokal ansvarsrett, som byggenæringen har pekt på i etterkant av ikrafttreden av revidert byggesaksforskrift den 01.01.16.

DiBK ba BNL om å ta ansvar for å gjennomføre og koordinere prosessen, og sørge for at hele bredden i bygge- og anleggsnæringen skulle få anledning til å uttrykke sine synspunkter. BNL engasjerte utvalget som utarbeidet rapporten "Enkelt å være seriøs". Utvalget ble vesentlig utvidet for å dekke hele bredden i næringen. Byggherresiden takket nei til å delta. Utvalget startet sitt arbeid 30. august.

Som tilrettelegger for arbeidet har BNL forstått bestillingen fra DiBK til å omfatte helheten i sentral godkjenning. Medlemmene av utvalget har i prosessen kommet med mange ulike innspill, og har på enkelte områder hatt ulike synspunkter. Dette er synliggjort i rapporten.

Et samlet utvalg har påpekt behovet for overgangsordninger som sørger for at de som hadde godkjenning før 1. januar 2016 får beholde den. Utvalget har også lagt som forutsetning at kravene til foretakenes samlede kompetanse ikke skal senkes.

Utvalgsmedlemmene fra Rådgivende Ingeniørers Forening, Arkitektbedriftene i Norge, og Norske arkitekters landsforbund har trukket seg fra utvalgsarbeidet ved brev av 4. november. Medlemmet fra HR-Prosjekt valgte å trekke seg fordi foretaket har fått nye eiere. Lavenergiprogrammet har trukket seg fordi programmets eiere har forskjellige oppfatninger. Tekna har også trukket seg fordi deres medlemmer arbeider i RIF-bedrifter og Arkitektbedriftene. I tillegg har Byggmesterforbundet trukket seg.

BNL vil takke alle for verdifulle bidrag.

Før rapporten gikk i trykken, har utvalget fått meddelt fra kommunal- og moderniseringsministeren at Modul 2 vil bli innført som et seriøsitetsregister i sentral godkjenning. Utvalget har derfor ikke hatt tid til å justere tekst om Modul 2 i rapporten. Omtalen om Modul 2 i kapittel 2.5 gir likevel en gjennomgang av elementene i et slikt register.

Oslo 15. november 2016

Jon Sandnes, adm. direktør i BNL, prosjekteier

Utvalget

Utvalget har bestått av:

Jon Sandnes, BNL (prosjekteier)

Per Jæger, Boligprodusentene (leder av utvalget)

Utvalgets medlemmer (alfabetisk etter organisasjon):

Arnstein Fedøy,	Brannfaglig Fellesorganisasjon
Sigrid Murud,	Bygg og Bevar
Torild Engh,	EBA – Entreprenørforeningen Bygg og Anlegg
Thomas Norland,	EBA – Entreprenørforeningen Bygg og Anlegg
Jeanette Iren Moen,	Fellesforbundet
Vegard Grøslie Wennesland,	Fellesforbundet
Svein H. Kjærnet,	HLF (Heisleverandørenes Landsforening)
Stein Hesstvedt,	Maler- og byggtapetsermestrenes Landsforbund
Finn N. Bangsund,	Maskinentreprenørenes Forbund (MEF)
Hilde Brodahl,	Mesterbrevnemnda
Tor Jørgen Askim,	naml – norske anleggsgartnere, miljø- og landskapsentreprenører
Merete Bellingmo,	naml – norske anleggsgartnere, miljø- og landskapsentreprenører
Tore Strandskog,	Nelfo
Petter Teigen,	NITO
Jan Gunnar Madsen,	Norske Murmestres Landsforening
Oddgeir Tobiassen,	Rørentreprenørene Norge
Kåre Ravndal,	Rørentreprenørene Norge
Anne Madsen,	Takentreprenørenes Forening – TEF
Bent Sæthre,	VBL – Ventilasjons- og Blikkenslagerbedriftenes Landsforbund
Steinar Holm,	VKE – Foreningen for Ventilasjon, Kulde og Energi
Camilla Alfsen,	Vox
Astri Pestalozzi,	Vox
Steinar Fretheim,	DiBK (observatør)
Steinar Andersen,	DiBK (observatør)

Sekretariatet har bestått av Jørgen Leegaard, Arne Skjelle, Kjersti Grindal, Egil Stabell Rasmussen, alle fra BNL.

Følgende medlemmer har trukket seg fra utvalgets arbeid, og inntår derfor ikke for sluttproduktet:

Egil Skavang,	Arkitektbedriftene (trakk seg 4.11.)
Geir-Egil Paulsen,	Arkitektbedriftene (trakk seg 4.11.)
Camilla Moneta,	Norske arkitekters landsforbund (NAL) (trakk seg 4.11.)
Petter N. Haug,	Norske arkitekters landsforbund (NAL) (trakk seg 4.11.)
Ari Soilammi,	RIF (trakk seg 4.11.)
Marita Grande,	HR-Prosjekt AS (trakk seg 8.11.)
Christine Karlsen,	Lavenergiprogrammet (trakk seg 8.11.)
Tor Børre Mosland,	Tekna (trakk seg 8.11.)
Åsmund Østvold,	Byggmesterforbundet (trakk seg 11.11)
Frank Ivar Andersen,	Byggmesterforbundet (trakk seg 11.11.)

Definisjoner:

Følgende begreper er brukt i rapporten. I vår sammenheng er de definert slik:

- Godkjenningsbevis – sentral godkjennings dokumentasjon av foretakets samlede kompetanse
- Realkompetanse – all kompetanse som er tilegnet gjennom formell, ikke-formell og uformell læring
- Utdanning – formell utdanning for å oppnå en bestemt kvalifikasjon, som gir nasjonalt vitnemål
- Relevant praksis – praksis innenfor de fagområder som det søkes godkjenning innenfor
- Faglig ledelse – ledelse tilknyttet gjennomføring av det enkelte tiltak, er ikke det samme som administrativ ledelse av foretak
- PK – predefinerte kompetansepakker som beskriver foretakets samlede kompetanse, som kan være grunnlag for godkjenning av hele eller deler av et godkjenningsområde
- Kvalifikasjon – formell utdanning hos person
- Kompetanse – kvalifikasjon og relevant praksis for foretak
- Tilleggsutdanning – etterutdanning og/eller videreutdanning
 - Etterutdanning – ikke-formelle kurs mv. som ikke gir vitnemål
 - Videreutdanning – videre utdanning som bygger på annen utdanning, og som gir vitnemål
- Klatrenøkkel – system for å dokumentere kompetanse for arbeid i høyere tiltaksklasse
- Min side – foretakets side i sentral godkjenning, der foretakene søker om sentral godkjenning, søker om endringer m. v. Min side skal inneholde nødvendig og frivillig dokumentasjon.
- Modul 2 – forslag til registrering i sentral godkjenning av foretak uten ansvar, fra rapporten "Enkelt å være seriøs". Er nå vedtatt innført som seriøsitetsregister.

Innhold

Forord	1
Utvalget	2
Definisjoner:	3
Kapittel 1 Sammendrag	6
1.1 Realkompetanse og kompetansekrav	6
1.2 Utdanningskrav, praksislengde og tiltaksklasser	7
1.3 Godkjenningsområder, eventuelle nye godkjenningsområder	7
1.4 Overgangsordninger	8
Kapittel 2 Bakgrunn	9
2.1 Bortfall av lokal godkjenning av foretak	9
2.2 Bygge- og anleggsnæringen i samfunnet - den norske modellen	10
2.3 Oversikt over spørsmålsstillinger etter forskriftsendringene 1. januar 2016	11
2.3.1. Realkompetanse	11
2.3.2. Godkjenning og godkjenningsområder	11
2.3.3. Sentral godkjenning og offentlige anskaffelser	12
2.4 Generelle betraktninger om godkjenningsordningen	12
2.5 Modul 2 - registrering av foretak uten ansvar	13
Kapittel 3 Realkompetanse og kompetansekrav	15
3.1 Innledning	15
3.1.1 Realkompetansevurdering for person	15
3.1.2 Foretakets samlede kompetanse	16
3.2 Rammeverk for vurdering av realkompetanse for person	16
3.3 Rammeverk for vurdering av foretakets samlede kompetanse	18
3.4 Predefinerte kompetansepakker - PK	18
3.5 Nytt fagråd	20
3.6 Utdanninger i bygge- og anleggsnæringen	20
3.6.1 Fag-/svennebrev	20
3.6.2 Fagskoleutdanning	20
3.6.3 Bachelorutdanning	21
3.6.4 Masterutdanning	21
3.6.5 Mesterbrev	21
3.7 Bransjeordninger	22
3.8 Klatrenøkkel	22
3.8.1 Innledning	22
3.8.2 De enkelte fagene	23

3.8.3 Opptjent praksis	26
3.8.4 Rørentreprenørens forslag	27
Kapittel 4 Utdanningskrav og tiltaksklasser	28
4.1 Plassering av tiltaksklasser	28
4.2 Vurdering av praksis og referanseprosjekter	30
Kapittel 5 Godkjenningssområder og eventuelle nye godkjenningssområder	32
5.1 Innledning.....	32
5.2 Utviklingen av godkjenningssområder.....	32
5.3 Eventuelle nye godkjenningssområder.....	33
5.3.1 Faglig ledelse	33
5.3.2 Overordnet ansvar.....	33
5.3.3 Overordnet koordinering.....	33
5.3.4 Områder der utøvere mangler utdanning.....	34
5.3.5 Synliggjøring av enkelte fagområder.....	34
Kapittel 6 Tilsyn	36
Kapittel 7 Forslag til lov- og forskriftstekster	38
Kapittel 8 Overgangsordninger.....	39
Vedlegg:.....	39

Kapittel 1 Sammendrag

I brevet fra DiBK stilles det tre hovedspørsmål til næringen. På bakgrunn av de enkelte spørsmålene er det laget et sammendrag av utvalgets arbeid.

1.1 Realkompetanse og kompetansekrav

(1) Forslag på hvordan man kan etablere en konkret og praktikabel vurdering av realkompetanse. Hvilke elementer skal kunne inngå i realkompetansen i ulike tiltaksklasser? Hvilke kriterier bør legges til grunn for vurdering av realkompetansens relevans til godkjenningsområdene? Hvordan dokumentere?

Realkompetansevurdering for person

Utvalget foreslår at DiBK påtar seg oppgaven med å vurdere en persons kompetanse når et foretak ber om det i forbindelse med at foretaket ønsker å bruke denne kompetansen som del av sin samlede kompetanse. Et system for realkompetansevurdering i bygge- og anleggsnæringen må baseres på allment anerkjente prinsipper for realkompetansevurdering. For å kunne vurdere dette må DiBK ha følgende dokumentasjon:

- Beskrivelse av relevant arbeidserfaring og arbeidsoppgaver.
- Antall år relevant praksis.
- Arbeidsgiver og/eller oppdragsgiver hvor man har opparbeidet relevant praksis.
- Vitnemål og/eller kursbevis/godkjenning fra utdanninger, kurs mv.

DiBK skal vurdere en persons realkompetanse opp mot kompetansekravene i plan- og bygningsloven, godkjenningsområder og tiltaksklasser.

Utvalget foreslår at det etableres en "Min side" hos sentral godkjenning, som foretaket bruker for søknad og dokumentasjon ved vurdering av realkompetansen.

Vurdering av foretakets samlede kompetanse

Foretakets kompetanse skal vurderes opp mot de kravene som stilles i godkjenningsområder og tiltaksklasser. Når foretak søker om sentral godkjenning skal følgende dokumenteres:

- Relevante utdanninger
- Relevant praksis
- Evt. tilleggsutdanninger
- Evt. realkompetansevurdering av person foretatt av DiBK

Utvalget har drøftet hvordan DiBKs saksbehandling kan forenkles gjennom å "standardisere" behandling av søknader om godkjenningsområder og tiltaksklasser og persons realkompetanse. Utvalget foreslår et system med predefinerte kompetansepakker (PK) for å muliggjøre forenkling av saksbehandlingen. PK-ene er ment å:

- Beskrive kravet til et godkjenningsområde og tiltaksklasse
- Beskrive kravet til kompetanse for foretak som ønsker å kunne utføre oppgaver i høyere tiltaksklasse enn de har formell kompetanse til.
- Beskrive hvilken samlet kompetanse foretaket har ved en eller flere PK-er.

I systemet vil forskjellige utdanninger kunne gi godkjenning i samme godkjenningsområde og tiltaksklasse, forutsatt at foretakets samlede kompetanse vurderes av DiBK til å oppfylle kravene som stilles.

Utvalget foreslår at DiBK etablerer et fagråd med deltakere fra bransjene for å gi råd til DiBK i utformingen av godkjenningsområder og tiltaksklasser, eventuell overlapp mellom godkjenningsområder og kompetansekrav. Fagrådet vil også kunne bistå DiBK i vurdering av det faglige innholdet i forbindelse med realkompetansevurdering.

"Klatrenøkkel"

Utvalget foreslår et system med "klatrenøkkel" slik at et foretak kan arbeide i en høyere tiltaksklasse enn den formelle kompetansen tilsier når foretaket har omfattende relevant praksis. En "klatrenøkkel" vil være en ordning hvor særlig relevant praksis i noen grad kan erstatte manglende formell utdanning etter en helhetsvurdering av foretakets samlede kompetanse. Det kan bare søkes om klatring fra én tiltaksklasse til en annen. Søknaden saksbehandles som ordinær søknad av DiBK.

1.2 Utdanningskrav, praksislengde og tiltaksklasser

(2) Forslag til utdannings- og praksislengde knyttet til de enkelte tiltaksklassene. I denne sammenhengen bør man også komme med forslag til hvilke arbeidsoppgaver som skal stilles som krav til de enkelte tiltaksklasser. Er dagens kriterier for inndeling i tiltaksklasser hensiktsmessige, eller finnes det andre kriterier som bør legges til grunn?

Tiltaksklasseplassering er sammensatt, og krever faglig innsikt. Dessuten forekommer det at både oppdragsgivere og kommuner plasserer et tiltak i høyere tiltaksklasse enn nødvendig, i stedet for å utarbeide en tiltaksprofil for hele tiltaket. *Utvalget foreslår derfor at det ansvarlige foretaket skal kunne foreslå tiltaksklasse, og at det skal utarbeides tiltaksprofil av ansvarlig søker.* Utgangspunktet må være at tiltaksklasseplasseringen skal være så langt ned som forsvarlig og så høyt som nødvendig.

Utvalget har vurdert referanseprosjekter, og tar utgangspunkt i dagens krav, men ønsker å spesifisere dem. Dette gjelder f. eks. at det må stilles visse kvalitets- og dokumentasjonskrav, og at de skal kunne samles i en database.

1.3 Godkjenningsområder, eventuelle nye godkjenningsområder

(3) Behov for eventuelle nye godkjenningsområder. Reflekterer dagens godkjenningsområder for den sentrale godkjenningsordningen de arbeidsoppgaver som utføres under lokal ansvarsrett?

Utvalget har drøftet behovet for endringer/supplering vedr. godkjenningsområdene. Det har bl.a. vært drøftet:

- Overordnet ansvar: Deler av utvalget ønsker gjeninnføring av overordnet ansvar, og deler av utvalget ønsker ikke slik gjeninnføring.
- Overordnet koordinering: Utvalget foreslår at dette utredes.
- Andre områder: Det foreslås enkelte fagspesifikke nye godkjenningsområder. Dette er i hovedsak oppdeling av andre områder, men også noen nye.

Godkjenningsordningen bør beskrive samsvar mellom det foretaket er sentralt godkjent for og det arbeidet som skal gjøres i det enkelte tiltak. En del godkjenningsområder passer godt, men i noen

tilfeller kan de være for vide og i noen kan de være for smale, sammenliknet med arbeidet som utføres i det enkelte tiltak. Det er noen godkjenningssområder der det ikke er utdanning, f.eks. riving og miljøsanering. Utvalget mener at alle relevante fag i bygge- og anleggsnæringen bør kunne legges inn i godkjenningsordningen, selv om eventuelt bare deler av faget er belagt med ansvar.

1.4 Overgangsordninger

Utvalget har drøftet behov for overgangsordninger. Det er en forutsetning at kompetansen i den faglige ledelsen i foretaket har tilsvarende nivå. Total, relevant praksis skal tas med, både før, under og etter formell utdanning. Utvalget foreslår følgende:

- Alle foretak som hadde godkjenning før 1. januar 2016, får beholde denne, eventuelt får den tilbake, dersom de var kvalifisert, innenfor en tidsavgrensning for overgangsperioden frem til 2025.
- De referanseprosjektene foretakene hadde før 1. januar 2016 skal de beholde med den samme vurderingen som ble foretatt ved godkjenningen under forutsetning av at godkjenningen var korrekt.
- Alle foretak som søker sentral godkjenning eller fornyelse må behandles etter de gamle reglene inntil nye regler innføres.
- Når nye regler innføres, må det etableres overgangsordning for de nye reglene som vedtas på bakgrunn av forslagene i denne rapporten, også slik at forholdene nevnt over blir ivaretatt.

Kapittel 2 Bakgrunn

2.1 Bortfall av lokal godkjenning av foretak

Lokal godkjenning av foretak for ansvarsrett etter plan- og bygningsloven bortfalt 1. januar 2016. Tidligere sendte foretakene søknad til kommunen om ansvarsrett, og i saksbehandlingen vurderte kommunen om kvalifikasjonskravene for ansvarsrett var oppfylt. Nå skal foretakene bare sende en erklæring til kommunen om at de påtar seg ansvar i tiltaket. Kommunen skal ikke lenger saksbehandle ansvarsretten som en del av byggesaken, men kan gjennom tilsyn vurdere om kvalifikasjonskravene for ansvarsrett er oppfylt. Loven gir kommunene en viss plikt til å føre tilsyn, og kommunene skal prioritere tilsyn med foretakenes kvalifikasjoner i sin tilsynsvirksomhet.

I vurderingen av kvalifikasjoner kunne kommunene tidligere vurdere lang og relevant praksis som kompensasjon for manglende utdanning i henhold til utdanningsnivåer som fremgår av Forskrift om saksbehandling §§ 11-2 og 11-3 (se nedenfor). Foretakene kunne da tildeles ansvarsrett for høyere tiltaksklasse enn det utdanning eller praksis tilsa.

Med de nye reglene er slik mulighet for kommunal godkjenning for ansvarsrett basert på realkompetanse opprettholdt for tiltaksklasse 1, men bortfalt for tiltaksklasse 2 og 3. Foretak som mangler de formelle kravene til utdanning og praksis, kan derfor ikke lenger få ansvarsrett for tiltaksklasse 2 og 3 basert på en kommunal vurdering av realkompetanse.

Tiltaksklasse	Funksjon	Utdanningsnivå, jf. § 11-2	Arbeidserfaring, antall år
1	Søker	b	4
1	Prosjekterende	b	4
1	Utførende	a	2
1	Kontrollerende	b	4
2	Søker	b	6
2	Prosjekterende	c	6
2	Utførende	b	3
2	Kontrollerende	c	6
3	Søker	d	8
3	Prosjekterende	d	8
3	Utførende	c	5
3	Kontrollerende	d	8

Figur 1: Krav til utdanning og praksis slik det i dag fremgår av SAK § 11-3, a) er fag- eller svenneprøve, b) er masterbrev eller fagskole med fagplan for linjefag, eller tilsvarende, c) er utdanning på ingeniørhøgskolenivå med 180 studiepoeng eller tilsvarende, d) er utdanning på universitetsnivå (sivilarkitekt, sivilingeniør, mastergrad eller tilsvarende grad) med 300 studiepoeng eller tilsvarende

De samme kvalifikasjonsreglene gjelder i utgangspunktet for sentral godkjenning som for ansvarsrett. For sentral godkjenning har imidlertid departementet vedtatt en overgangsordning som medfører at DiBK fram

til 1. juli 2018 kan behandle foretakene etter tidligere ordning. Denne overgangsordningen gjelder bare foretak som hadde godkjenning før 1. januar 2016.

På grunn av innstramming i regelverket har flere foretak mistet eller står i fare for å miste godkjenningen i høyere tiltaksklasse. Dette gjelder både prosjekterende og utførende. Det gjelder mange utførende som har hatt sentral godkjenning i tiltaksklasse 1, men har utført arbeider lokalt i tiltaksklasse 2 basert på en lokal vurdering og godkjenning av realkompetanse. Det gjelder også ingeniører med godkjenning for prosjektering i tiltaksklasse 2 som har utført arbeider lokalt i tiltaksklasse 3.

I tillegg har bortfall av lokal godkjenning medført at kravene til praksis er blitt vanskeligere å få godkjent, bl. a. på grunn av at det etter 1. januar 2016 bare er praksis etter endt utdanning innenfor den omsøkte tiltaksklasse som skal telle.¹ Dette har skapt usikkerhet hos foretakene om hvor lang praksis som skal kreves for å få godkjenningsbevis, bl. a. om det er samlet praksis eller bare praksis fra angjeldende tiltaksklasse som godkjennes.

Det er også et problem at kommunene har svært ulik praksis mht. vurderingen av foretakenes kompetanse. Bortfall av lokal godkjenning medfører et behov for økt tilsyn for å forhindre uriktig bruk av ansvarserklæringer.

I tillegg er muligheten for "overordnet ansvar" tatt bort.

En del foretak har fremhevet at innstrammingen har ført til at foretak som allerede har godkjenning, har mistet den. Den gjelder også foretak som søker godkjenning før overgangsperioden er over, slik at foretakene ikke får tilstrekkelig tid til omstilling. Det har derfor vært etterspurt overgangsordninger som hindrer tilbakevirkning.

2.2 Bygge- og anleggsnæringen i samfunnet - den norske modellen

Bygge- og anleggsnæringen er en kompetansedrevet næring, som bygger på kunnskap og ferdigheter, formelle og ikke-formelle, om bruk av materialer, teknologi og forming av bygg og landskap, for å levere bærekraftige og fungerende bygg og anlegg med kvalitet. Bygge- og anleggsnæringen spenner vidt, fra restaurering av stavkirker, plassbygging av småhus, industriell bygging av boliger og næringsbygg, bygging av infrastruktur som veier og jernbane, vann og avløp, landskapsutforming og arkitektur, og statiske beregninger og prosjektering av alle disse områdene. Den er en spennende og viktig næring for fremtiden med store muligheter for innovasjon og industrialisering gjennom bl. a. bruk av BIM og annen ny teknologi.

Den norske modellen, med foretak som i hovedsak har fast ansatte med kvalifikasjoner og flate strukturer, har vist seg å være konkurransedyktig og produktiv. Med EUs utvidelse i 2004 ble det rikelig tilgang på arbeidskraft fra Øst-Europa, særlig for den utførende delen. Dette har utfordret den norske bygge- og anleggsnæringens modell og produktivitet. Lave timepriser er ikke nødvendigvis det samme som lave prosjektkostnader.

Næringen må være konkurransedyktig, og dette må gjøres ved å bygge på kunnskap og ferdigheter i alle ledd. Det er avgjørende å satse på samarbeid på tvers av fagene for å få effektiv gjennomføring av prosjektene, både innenfor planlegging, prosjektering og utførelse. Dette gir færre feil og lavere sluttregning for kundene. Det gir bedre kvalitet, bedre HMS, økt produktivitet og mer innovasjon.

¹ Det siste har DiBK sagt ikke gjelder. Det er foreløpig ikke kommet formell bekreftelse på dette.

Myndighetene må være med på å legge til rette for likeverdige konkurransevilkår. Det må ikke være en konkurranseulempe å være en seriøs bedrift med fast ansatte.

Vi har i Norge utviklet en arbeidslivskultur med selvstyrte medarbeidere som har høye kvalifikasjoner og erfaringsbasert kompetanse. Dette gir godt grunnlag for samarbeid mellom fagarbeidere, funksjonærer og ledelse i tiltakene, og har ført til høy produktivitet og evne til innovasjon og omstilling. Dette står i motsetning til den mer vanlige arbeidskulturen i Europa med flere lag med ledere (supervisors) som "peker" på hva andre skal gjøre. Med norsk lønnsstruktur er en slik arbeidsstruktur ikke konkurransedyktig.

Den norske modellen er basert på et organisert arbeidsliv med samspillet mellom lov- og avtaleregulering og universelle velferdsordninger, og tung satsing på utdanning og kunnskapsutvikling. Disse elementene virker ikke alene, men er avhengig av institusjoner og politikk som skaper gjensidig forsterkende effekter. Sammenpresset lønnsstruktur har virket positivt på produktiviteten, og næringslivet har effektivisert og modernisert for å oppnå høyere produktivitet. Sammenlignet med mange andre land, har norsk bygge- og anleggsnæring hatt høy produktivitet, høyt kompetansenivå, sterk forankring i håndverksfaglige tradisjoner, gode lønnsforhold, trygge arbeidsvilkår og relativt høy organisasjonsgrad. I norsk bygge- og anleggsnæring har ansatte tradisjonelt hatt stor grad av selvstendighet og innflytelse, i tråd med den norske samarbeidsmodellen.

Internasjonaliseringen av arbeidsmarkedet setter den norske modellen på prøve, ikke minst innenfor bygge- og anleggsnæringen. Det har i en viss utstrekning skjedd et skifte i bedriftenes arbeidskraftstrategier, hvor fast ansatte til en viss grad erstattes med arbeidskraft som ofte er rekruttert fra utlandet. Dette gjelder både for prosjekteringsforetak og utførende foretak.

2.3 Oversikt over spørsmålsstillinger etter forskriftsendringene 1. januar 2016

På grunn av innstramming i regelverket står flere foretak i fare for å miste eller ikke få godkjenning i høyere tiltaksklasse. Dette gjelder både utførende og prosjekterende foretak.

I kjølvannet av forskriftsendringene er det oppstått problemstillinger av forskjellig art:

2.3.1. Realkompetanse

Det er ikke utviklet system for vurdering av realkompetanse^[1] ved godkjenning etter plan- og bygningsloven. Kravene til plassering i tiltaksklasse kan også bli noe tilfeldige. Det kan i tillegg være usikkert om utdanningskravene alltid er relevante for den aktuelle plasseringen i tiltaksklasser og det aktuelle fagområdet. Det er krav om at praksis skal være relevant, og det legges opp til dokumentasjon av referanseprosjekter, men for øvrig er praksiskravet svakt definert, også når det gjelder hvordan praksis erklæres og vurderes.

2.3.2. Godkjenning og godkjenningsområder

Ved valg av fagområder i tiltakene kan det oppstå manglende samsvar mellom de fagområdene et foretak har kompetanse på, og det fagområdet godkjenningen gjelder for. Godkjenningsområdene i sentral godkjenning passer derfor ikke nødvendigvis til det arbeidet som skal utføres i det enkelte tiltak. Godkjenningsområdene er heller ikke nødvendigvis basert på "rene" utdanningsløp som tar direkte sikte på godkjenning innenfor disse områdene, men kan omfatte flere eller overlappende utdanninger.

^[1] Realkompetanse er definert som all kompetanse som er tilegnet gjennom formell, ikke-formell eller uformell læring (f.eks. gjennom arbeidspraksis). Se kapittel 3.

2.3.3. Sentral godkjenning og offentlige anskaffelser

Reglene om offentlige anskaffelser begrenser hvilken type dokumentasjon som kan etterspørres. EØS-reglene og anskaffelsesreglene innebærer videre begrensninger for krav som vil kunne virke konkurransbegrensende, typisk for utenlandske foretak. KOFA har tidligere konkludert med at krav om at man måtte være sentralt godkjent etter den gamle ordningen, ville være i strid med regelverket (KOFA 2005/60).

Kravene i dagens sentrale godkjenningsordning er ikke samordnet med kravene som stilles til offentlige anskaffelser. Det kan være hensiktsmessig å la minstekravene i offentlige anskaffelser også gjelde for sentral godkjenning.

2.4 Generelle betraktninger om godkjenningsordningen

Det er enighet i utvalget om at vi bør opprettholde en frivillig, bred og åpen godkjenningsordning, der alle foretak som er kvalifisert kan inngå. Dette inkluderer også Modul 2² for registrerte foretak uten ansvar etter plan- og bygningsloven. Godkjenningene vil fremgå av et åpent, oppdatert register. Godkjenningen må bygge på en reell vurdering av kompetansen, herunder realkompetanse og referanseprosjekter. Sentral godkjenning må vurdere foretakenes kompetanse opp mot kravene i godkjenningsområdene og tiltaksklassene.

Bransjespesifikke ordninger bør også kunne telle med i den vurderingen. Slike ordninger bør kunne vurderes av egne, sertifiserte, revisjons- eller verifikasjonsorganer. Sentral godkjenning bør deretter kunne basere seg på disse vurderingene.

Noen forutsetninger for at godkjenningen skal kunne fungere:

- Den må ta utgangspunkt i eksisterende formelle utdanninger, dvs. fag-/svennebrev, mesterbrev og teknisk fagskole, bachelor og master.
- Den må også kunne ta hensyn til ikke-formelle utdanninger innenfor bransjeordninger (etterutdanninger) som gir relevant kompetanse for det enkelte foretak.
- Det må gis mulighet for å dokumentere personens realkompetanse og få den vurdert som del av foretakets samlede kompetanse.
- Godkjenningen må ha utgangspunkt i gode beskrivelser av fagområder. Disse kan omfatte hele eller deler av et godkjenningsområde.

Det må ikke oppleves at ordningen er vanskelig å forstå og at det er tilfeldig hvem som får godkjenning. Det er enighet om at en åpen og transparent frivillig sentral godkjenning må oppleves som så positiv for foretakene at de velger å være sentralt godkjent. Det er samtidig viktig at kravet til kompetanse i tiltakene ikke reduseres. Det bør også legges større vekt på at foretakene kan miste godkjenningen ved svikt. Dette forutsetter større innsats av tilsyn.

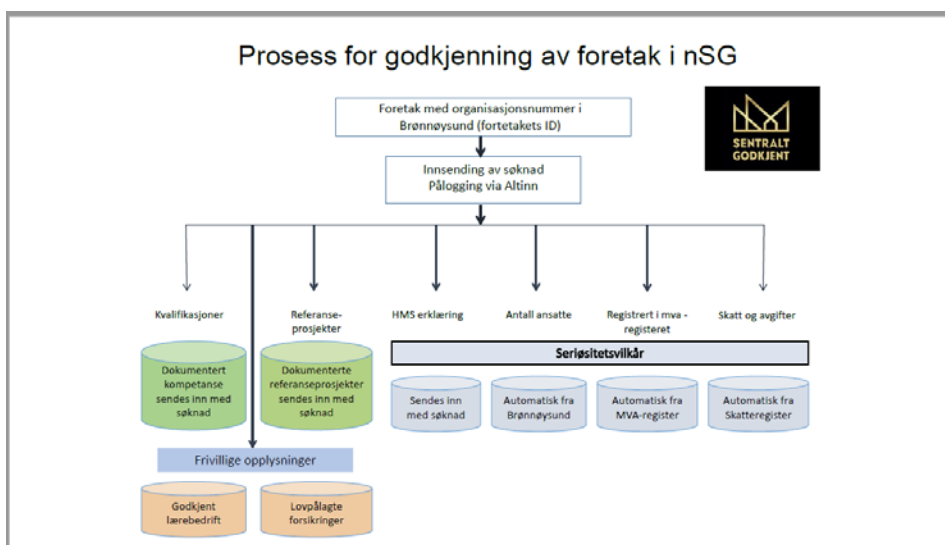
Utvalget har diskutert hvilke positive incitamenter som bør gis til foretak med frivillig sentral godkjenning, for å gjøre den attraktiv. I dag er det en del foretak som stiller spørsmål ved nytten av å være sentralt godkjent. Det stilles mange nye krav, og det kan være vanskelig å se at godkjenningen gir klare incitamenter

² Modul 2 omtales under kapittel 2.5.

til seriøse foretak, eller ekskluderer useriøse. I "Enkelt å være seriøs" ble det beskrevet enkelte positive incitament, bl. a.:

- At påseplikten for lønns- og arbeidsforhold anses ivaretatt ved bruk av sentralt godkjente foretak
- At foretaket selv kan erklære midlertidig brukstillatelse
- At kravet til uavhengig kontroll anses ivaretatt når foretaket har påbygging for "byggerevisjon" (Modul 1b)
- At det offentlige koordinerer sine registre, dvs. ved automatisk overføring, sjekk og oppdatering av informasjon av kvalifikasjoner og seriøsitetsskrav
- At foretakene får enklere og raskere kommunal saksbehandling, f. eks. ved enklere dokumentasjonskrav
- At foretakene får synliggjort sin kompetanse
- At det blir enklere for foretakene å dokumentere sin kompetanse.

I tillegg til påseplikten er trolig åpenhet og synlighet av kompetanse et av de viktigste insentivene. I den forbindelse bør godkjenningssbeviset suppleres med bedre opplysninger om kompetanse³, og det bør tydelig skiltes utenfor bygge- og anleggsplassen hvilke foretak som deltar i prosjektet.

Figur 2: Hvordan gangen er i søknad om sentral godkjenning

2.5 Modul 2 - registrering av foretak uten ansvar

Det er 14. november 2016 vedtatt å innføre Modul 2 som et seriøsitetregister i sentral godkjenning. Dette var ikke kjent under utvalgets arbeid, og dette er ikke innarbeidet i rapporten.

En del foretak arbeider innenfor fagområder som ikke er ansvarsbelagt, og de har derfor ikke noe direkte godkjenningssområde i byggesaksforskriften (SAK) kapittel 13. Foretakene faller dermed utenfor dagens sentrale godkjenning, som bare gjelder foretak som skal ha ansvar i byggetiltak (Modul 1 - Godkjenning for ansvar). I "Enkelt å være seriøs" er det foreslått at også foretak uten ansvar skal kunne få sentral godkjenning i Modul 2 (Godkjenning uten ansvar). Dette skal også gjelde for byggetiltak som ikke er

³ Se vedlegg om forslag til innhold i godkjenningssbeviset

ansvarsbelagt, dvs. tiltak der tiltakshaver selv har ansvar, eller tiltak som er unntatt fra søknadsplikt, men der plan- og bygningslovens materielle krav ellers gjelder. I praksis vil dette omfatte store deler av ROT-markedet (rehabilitering, ombygging, tilbygg) og underleverandører uten eget ansvar etter plan- og bygningsloven. Seriøsitetskravene skal etter forslaget være like for Modul 1 og Modul 2. Utvalget vil derfor fremheve behovet for at alle foretak i bygge- og anleggsnæringen gis mulighet til å komme inn under ordningen med sentral godkjenning, med fag-/svennebrev som grunnlag for utførende, og relevant utdanning for de prosjekterende. Så lenge Modul 2 ikke er innført, vil forslagene om seriøsitetskrav og positive incitamentene ikke kunne gjelde for de foretakene som ikke skal erklære ansvar etter plan- og bygningsloven.

En registreringsmulighet for foretak uten ansvar vil omfatte alle utførende foretak med fag-/svennebrev som arbeider innenfor bygge- og anleggsnæringen, og vil kunne være et startpunkt for å gå videre til tiltaksklasse 1 i Modul 1 (godkjenning for ansvar). Tilsvarende vil gjelde for prosjekterende foretak. I tillegg vil registrering i Modul 2 kunne gi en omfattende oversikt over foretak som ikke arbeider med ansvarsbelagte fagområder. Seriøsitetskravene skal som nevnt gjelde også for Modul 2.

Det synes hittil å ha vært vanskelig å innføre Modul 2 i plan- og bygningslovens godkjenningsordning. Dette ser ut til å ha sammenheng med en forestilling om at Modul 2 vil være svært omfattende og arbeidskrevende. Det kan derfor være grunn til å fremheve at Modul 2 er et register. Registeret vil omfatte foretak som arbeider med ikke-søknadspliktige tiltak. Dette er f. eks. en del ROT-tiltak og arbeid utført av underentreprenører uten egen ansvarsrett.

Utvalget foreslår at det etableres en "Min side" hos sentral godkjenning. Foretakene kan bruke "Min side" for å søke om sentral godkjenning i godkjenningsområder og tiltaksklasser, og ved søknad om realkompetansevurdering av person. Utvalget foreslår at foretakenes "Min side" vil kunne brukes både i Modul 1 og Modul 2.

Utvalget er klar over at sentral godkjenning har et nyutviklet datasystem, og at dette fungerer bra. Utvalgets forslag om "Min side" er tenkt som et supplement til dagens system. "Min side" bør i innholdsstruktur bygges opp på samme måte som andre "Min side" på nettet i dag. Den etableres første gang foretaket søker godkjenning eller registrering i sentral godkjenning. Det er her foretaket legger inn informasjon om kompetanse, referanseprosjekter mv. Se også vedlegg 2 om godkjenningsbevis.

I Modul 1 er det pliktig å legge inn referanseprosjekter, men i Modul 2 vil dette være frivillig. "Min side" bør også kunne brukes av foretakene til å legge inn informasjon om relevante kurs, tilleggstudanning mv.

Kapittel 3 Realkompetanse og kompetansekrav

3.1 Innledning

Byggesaksforskriftens krav til utdanning og praksis inndelt i tiltaksklasser og funksjoner er et rammeverk for vurdering av kompetanse, skreddersydd for formålet i plan- og bygningsloven. Endringen i byggesaksforskriften 1. januar 2016 har medført at det er behov for å utvikle måten dette rammeverket fungerer på for at det bedre kan fange opp den reelle, samlede kompetansen i foretakene. I DiBKs brev av 6. juni 2016 er dette formulert slik:

Forslag på hvordan man kan etablere en konkret og praktikabel vurdering av realkompetanse. Hvilke elementer skal kunne inngå i realkompetansen i ulike tiltaksklasser? Hvilke kriterier bør legges til grunn for vurdering av realkompetansens relevans til godkjenningssområdene? Hvordan dokumentere?

Et system for vurdering av realkompetanse av person må bidra til at det blir enkelt og objektivt for DiBK å vurdere om personens kompetanse er relevant som del av foretakets samlede kompetanse. Et system for bygge- og anleggsnæringen som sørger for at foretakene kan søke sentral godkjenning og få sin samlede kompetanse vurdert på en forutsigbar, åpen og ressurseffektiv måte, er meget viktig. For foretakene bør systemet ivareta følgende:

- Mulighet til å søke om godkjenningssområder og tiltaksklasser som foretaket har kompetanse til.
- Mulighet for foretak til å oppnå høyere tiltaksklasse, dvs. at det tas hensyn til den kompetansebyggingen som skjer i foretakene over tid, både gjennom utdanning og praksis.
- Mulighet for registrering i Modul 2.

3.1.1 Realkompetansevurdering for person

I og med at lokal godkjenning ble fjernet 1. januar 2016 må vurderingen av den enkelte persons kompetanse som kommunen tidligere utførte, nå utføres av andre. Utvalget mener at det mest naturlige er at DiBK påtar seg denne oppgaven, og utvikler system for dette. Hensikten med realkompetansevurderingen av personens kompetanse er at foretaket skal kunne bruke den som del av sin samlede kompetanse når man søker om sentral godkjenning. En persons realkompetanse følger personen hvis man bytter foretak, under forutsetning av at denne tidligere er vurdert av DiBK.

Realkompetanse er all kompetanse som er tilegnet gjennom formell, ikke-formell eller uformell læring⁴:

- Formell kompetanse oppnås gjennom det formelle utdannings- og kvalifikasjonssystemet, dokumentert med vitnemål, eksamensutskrifter, kompetansebevis mv.
- Ikke-formell kompetanse er resultat av organisert læring som skjer på ikke-formelle læringsarenaer, for eksempel bedriftsintern opplæring og bransjevis opplæring hvor man ikke er bundet av offentlige fag-/læreplaner, men gjerne får et kursbevis.
- Uformell kompetanse er resultat av læring som har skjedd utenfor det formelle utdanningssystemet og som ikke er organisert. Dette gjelder læring gjennom arbeid, men også gjennom organisasjonserfaring og fritidsaktiviteter. Slik læring kan for eksempel dokumenteres ved arbeidsattester, CV eller et individuelt utfylt dokument for kompetansekartlegging.

⁴ http://www.vox.no/realkompetanse/realkompetansevurdering/#Realkompetansevurdering_1

Utvalget legger til grunn at et system for realkompetansevurdering i bygge- og anleggsnæringen må basere seg på allment anerkjente prinsipper for realkompetansevurdering. I tillegg legges til grunn systematikken i Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring (NKR) hvor den oppnådde kvalifikasjonen beskrives i form av læringsutbytte, ikke antall studiepoeng, fagskolepoeng eller vitnemål fra videregående opplæring. Bruken av resultatet av realkompetansevurdering av person reguleres av de generelle reglene for godkjenningssområder, tiltaksklasser og klatrenøkkel etter plan- og bygningsloven.

I EU er det i 20 år arbeidet med å etablere European Qualifications Framework (EQF). Gjennom EQF-arbeidet er det etablert en systematikk for å definere og analysere kvalifikasjoner, og for å nivåplassere og sammenlikne dem. Dette er utgangspunktet for det nasjonale kvalifikasjonsrammeverket for livslang læring i Norge (NKR). Et sentralt element i EQF er læringsutbytte. Innhold og nivå for en kvalifikasjon beskrives som læringsutbytte, uavhengig av på hvilken arena denne kompetansen er opparbeidet. Dette innebærer at oppmerksomheten dreies fra undervisning til læring, dvs. fra innsatsfaktorer til resultatet av læringen.

3.1.2 Foretakets samlede kompetanse

Ved søknad om sentral godkjenning skal foretakets samlede kompetanse vurderes som grunnlag for godkjenningssområder og tiltaksklasser. Foretakenes samlede kompetanse er summen av medarbeidernes kompetanse.

3.2 Rammeverk for vurdering av realkompetanse for person

Medarbeidernes kompetanse er en blanding av utdanning og praksis og erfaring fra arbeid mv. Formålet med system for realkompetansevurdering er at den enkelte får dokumentert og verdsatt sin kompetanse, slik at den kan bli del av foretakets samlede kompetanse.

Definisjonen av realkompetanse bygger på erkjennelsen av at læring skjer i mange sammenhenger og på mange arenaer, og innebærer at det er mulig å oppnå kompetanse som er sidestilt og på nivå med kompetanse oppnådd innenfor det formelle utdanningssystemet. Vurdering av realkompetanse betyr å måle kompetansen opp mot fastsatte kriterier. I vår forbindelse er kriteriene kompetansekravene i plan- og bygningsloven, som eies av myndighetene.

Vurdering av person					
	TK1		TK2		TK3
Elektro	Minimum teknisk fagskole med elektroinstallatørprøven – ingen andre kompetanser kan erstatte dette				
					Bachelor eller tilsvarende praksis
			Teknisk fagskole/mesterbrev eller tilsvarende praksis		
	Fagbrev eller tilsvarende praksis				
Utførelse	Fagbrev eller tilsvarende				
Krav	Dekker direkte kravene i godkjenningsområde og tiltaksklasse.				

Figur 3. Realkompetansevurdering av person

Hovedregelen er fag-/svennebrev i tiltaksklasse 1. Realkompetansevurdering for person som ikke har fag-/svennebrev foreslås å være en overgangsordning frem til 2025. Etter 2025 skal kravet være fag-/svennebrev. For de fagområder som ikke har formell utdanning, må ordningen være permanent. Med *tilsvarende* menes utenlandske utdanninger på samme nivå. Utenlandsk fagutdanning, bachelor- og masterutdanning godkjent ved enkeltvedtak i NOKUT er å anse som *tilsvarende*. Utenlandske fagskoleutdanninger vurderes foreløpig ikke av NOKUT. NOKUT-godkjenningen av utenlandsk fagutdanning er en permanent ordning, og omfattes ikke av overgangsordningen.

Hvis et foretak har en medarbeider som har en kompetanse det ønsker å bruke som del av foretakets samlede kompetanse, kan foretaket be DiBK vurdere personens kompetanse opp mot kravene i plan- og bygningsloven. Realkompetansevurdering er en omfattende prosess, og vil ikke være "snarvei" til godkjenningsområder eller tiltaksklasser. Denne kompetansen skal være sidestilt etter plan- og bygningslovens regler, men betyr ikke at den gir formell kompetanse etter utdanningssystemet. DiBK må utvikle rutiner for realkompetansevurdering i samarbeid med det foreslåtte fagrådet.

Utvalget foreslår at DiBK skal vurdere en persons realkompetanse når et foretak ber om det i forbindelse med at foretaket ønsker å bruke denne kompetansen som del av sin samlede kompetanse. Utvalget foreslår at dette skal gjelde i en overgangsperiode frem til 2025 for fag-/svennebrevnivå. Ettersom kompetansekravene ligger under DiBKs forvaltningsmyndighet er det naturlig at også vurderingen av realkompetanse skal ligge hos DiBK.

For å kunne vurdere dette må DiBK da ha følgende dokumentasjon:

- Beskrivelse av relevant arbeidserfaring og arbeidsoppgaver.
- Antall år relevant praksis.

- Arbeidsgiver og/eller oppdragsgiver hvor man har opparbeidet relevant praksis.
- Vitnemål og/eller kursbevis/godkjenning fra utdanninger, bransjerelaterte kurs mv.

Hvis DiBK vurderer personen som kompetent, kan foretaket bruke vurderingen som del av sin samlede kompetanse når det søker om sentral godkjenning, godkjenningsområder og tiltaksklasser.

Også ved vurdering av realkompetanse foreslås det at foretaket bruker "Min side" for søknad og dokumentasjon. Det foreslåtte fagrådet, se kapittel 3.5, vil kunne bistå DiBK også i vurdering av det faglige innholdet i forbindelse med realkompetansevurdering.

3.3 Rammeverk for vurdering av foretakets samlede kompetanse

Foretakets kompetanse skal vurderes opp mot de kravene som stilles i godkjenningsområder og tiltaksklasser. Det vil være flere utdanninger som vil kunne dekke hele eller deler av et kompetansekrav. Godkjenningen bygger på utdanninger og relevant praksis. Relevante utdanninger er fag-/svennebrev, mesterbrev, teknisk fagskole, bachelor og master. Bransjeordninger av et visst omfang vil kunne være aktuelle tilleggsutdanninger. I tillegg kommer realkompetansevurdering av person, foretatt av DiBK.

Når foretak søker om sentral godkjenning skal følgende dokumenteres:

- Relevante utdanninger
- Relevant praksis
- Evt. tilleggsutdanninger
- Evt. realkompetansevurdering av person foretatt av DiBK

Foretaket blir sentralt godkjent innenfor godkjenningsområder og tiltaksklasser som deres samlede kompetanse tilsier.

3.4 Predefinerte kompetansepakker - PK

Godkjenningsområdene og kravene til tiltaksklassene er beskrevet i forskriften (SAK). I veiledningen til SAK er godkjenningsområdene nærmere beskrevet. I dag er godkjenningsområdene noe forskjellig beskrevet for de forskjellige fagene. En mer standardisert beskrivelse, vurdering og saksbehandling vil være ressurseffektivt for myndighetene. Utvalget har drøftet hvordan DiBKs saksbehandling kan forenkles gjennom å "standardisere" realkompetanse for person, beskrevet ovenfor, og standardisere saksbehandling av søknader om godkjenningsområder og tiltaksklasser. En måte å standardisere dette på er å etablere et system med *predefinerte kompetansepakker - PK*, som beskriver det enkelte godkjenningsområde og tiltaksklasse, og krav til disse. Det er foretakets samlede kompetanse som er grunnlaget for godkjenning av hele eller deler av et godkjenningsområde og tiltaksklasse.

Predefinerte kompetansepakker vil ha tre formål:

1. Beskrive kravet til et godkjenningsområde og tiltaksklasse.
2. Beskrive kravet til kompetanse for foretak som ønsker å kunne utføre oppgaver i høyere tiltaksklasse enn de har formell kompetanse til, se punkt om klatrenøkkel.
3. Beskrive hvilken samlet kompetanse foretaket har ved hjelp av en eller flere PK-er.

Ad punkt 1:

Her må det utarbeides predefinerte kompetansepakker for hvert godkjenningsområde, nye godkjenningsområder, og tiltaksklasse. Hver kompetansepakke må inneholde krav til formell utdanning, krav til relevant praksis og antall år. Kravet til utdanning vil følge av byggesaksforskriften. Videre må det ligge inne krav til relevant praksis fra prosjekter i den aktuelle rollen og på rett nivå. Det må også være mulig å legge inn relevant tilleggsutdanning, dvs. etter- og videreutdanning som kan dokumenteres og har et visst omfang. Tilleggsutdanning kan være både formell og ikke-formell.

Ad punkt 2:

Her må det utarbeides predefinerte kompetansepakker for de forhold der det er aktuelt å kunne være kvalifisert for å klatre fra en tiltaksklasse til den neste.

Ad punkt 3:

Innenfor de godkjenningsområder og tiltaksklasser et foretak har godkjenning i, vil de predefinerte kompetansepakkene være en beskrivelse av foretakets samlede kompetanse og foretakets kompetanseprofil. De predefinerte kompetansepakkene er foreslått bygget opp som vist i figuren under:

Eksempler på prinsippet med predefinerte kompetansepakker for utførelse. Her vil det måtte lages en eller flere pakke(r) for hvert fag/godkjenningsområde:

Figur 4: Figuren viser et prinsipielt eksempel på hvordan en predefinert kompetansepakke kan utformes for utførende. A er hovedkravet i tiltaksklasse 1, 2 og 3. B og C er alternative måter å dekke kravet på.

Eksempler på prinsipp for predefinerte kompetansepakker for prosjektering. Her vil det måtte lages en eller flere pakke(r) for hvert fag/godkjenningsområde:

Figur 5: Figuren viser prinsipielt eksempel på hvordan en predefinert kompetansepakke kan utformes for prosjekterende. A er hovedkravet i tiltaksklasse 1, 2 og 3. B er alternative måter å dekke kravet på.

Som beskrevet ovenfor er hovedelementene i de predefinerte kompetansepakkene krav til formell utdanning, krav til relevant praksis (innholdet i praksisen) og krav til antall år praksis. I tillegg bør det være mulig å berike den predefinerte kompetansepakken med relevant tilleggsutdanning, etter- og videreutdanning. Muligheten for å legge inn tilleggsutdanning må være den samme for alle godkjenningssområder, men innholdet vil kunne variere mellom fag og godkjenningssområder. I systemet vil således forskjellige utdanninger kunne gi godkjenning i samme godkjenningssområde og tiltaksklasse, forutsatt at foretakets samlede kompetanse vurderes av DiBK til å oppfylle kravene som stilles.

3.5 Nytt fagråd

For å få et godt samarbeid i utvikling av dagens og et fremtidig system mener utvalget at det kan være nødvendig å etablere et forum for dialog mellom DiBK og bransjene.

Utvalget foreslår at DiBK etablerer et fagråd med deltakere fra bransjene. Det kan eventuelt være behov for forskjellige grupperinger innenfor dette fagrådet. Et slikt fagråd foreslås å gi råd til DiBK i utformingen av godkjenningssområder og eventuell overlapp mellom områder. Videre vil fagrådet kunne være med å utvikle kompetansekrav for godkjenningssområdene og tiltaksklassene i de predefinerte kompetansepakkene. De predefinerte kompetansepakkene må vurderes periodisk, for å sikre at de følger utviklingen i næringen. Fagrådet bør også være med på å definere kriteriene for realkompetansevurdering av person.

3.6 Utdanninger i bygge- og anleggsnæringen

3.6.1 Fag-/svennebrev

Relevante fagutdanninger for bygge- og anleggsnæringen ligger i følgende utdanningsprogrammer i videregående opplæring:

- Bygg- og anleggsteknikk
- Elektrofag
- Teknikk og industriell produksjon
- Naturbruk

Utdanningen styres etter læreplaner fastsatt i forskrift av Kunnskapsdepartementet. Partene i arbeidslivet (arbeidsgiver, arbeidstaker, lærerorganisasjonene og myndighetene) tar del i utformingen av utdanningen gjennom de faglige rådene. De fleste lærefag har fire års utdanning. Noen fag har lengre utdanning. Fag-/svennebrev er innplassert på nivå 4 i Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring (NKR). Kunnskapsdepartementet vil etter planen legge frem forslag til revidert struktur for yrkesfagene i løpet av våren 2017. Høsten 2017/våren 2018 vil det bli en samlet gjennomgang av læreplanene innenfor utdanningsprogrammene. De første som blir utdannet i ny struktur vil være ferdig våren 2023/2024.

3.6.2 Fagskoleutdanning

Fagskoleutdanning utgjør, sammen med bachelor- og masterutdanning, den tertiære utdanningen i Norge. Fagskoleutdanning er teoretisk/praktisk videreutdanning som for bygge- og anleggsnæringen bygger på fag-/svennebrev. Fagskoleutdanning har etter fagskoleloven et omfang på et halvt til to år (120 fagskolepoeng). Utdanningene skal dekke konkrete kompetansebehov i arbeidslivet. Fagskoleutdanning er innplassert på nivå 5 i NKR.

Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT) godkjenner hvert enkelt studietilbud.

I den toårige tekniske fagskoleutdanningen er det første året felles for alle fordypninger. Det finnes fire fordypningsemner; bygg, anlegg, klima, energi og miljø (KEM) og treteknikk. Både i fellesdelen og fordypningsdelen ligger både ledelse og redskapsfagene (matematikk, fysikk mv.). Bestått fagskoleutdanning med rett fagkrets gir også grunnlag for å søke om mesterbrev i eget lærefag dersom karakterkravet er oppfylt. Det finnes også andre studietilbud, bl.a. ettårig utdanning i BIM og halvårig utdanning i bygningsvern mv. Kunnskapsdepartementet vil legge frem en melding om fagskolen høsten 2016.

3.6.3 Bachelorutdanning

Bachelorutdanning er en tre- eller fireårig (180 studiepoeng) utdanning fra høyskole eller universitetet. Inntakskrav er generell studiekompetanse eller, ved en del institusjoner, fag-/svennebrev (y-veien) eller innplassert relevant fagskoleutdanning. Høgskoler og universiteter er akkreditert av NOKUT til selv å fastsette og godkjenne læreplaner. Så selv om innholdet i utdanningene ikke er helt likt ved de ulike utdanningsinstitusjonene, er utdanningene likeverdige. Dvs. at en bachelorgrad betyr det samme uavhengig om den er tatt ved Høgskolen i Oslo og Akershus, eller ved NTNU på Gjøvik.

For bygge- og anleggsnæringen er ingeniørutdanningen den mest relevante bachelorutdanningen. Sentrale arbeidsoppgaver for en ingeniør er analyse, beregninger og prosjektering av byggetekniske konstruksjoner av stål, tre og betong, geologi, jordlære, utenlandsk arkitekturutdanning har også bachelorutdanning, realfagsutdanninger og IKT mv. For kommunene er bacheloringeniørene viktige for byggesaksbehandling, planlegging mv. Bachelorutdanning er innplassert på nivå 6 i NKR.

3.6.4 Masterutdanning

Masterutdanning er en femårig (300 studiepoeng) utdanning fra universitet. For byggenæringen er en arkitekturutdanning og master sivilingeniørutdanning mest relevant, i tillegg også realfagsutdanninger og IKT, mv. Masterutdanning som sivilingeniører er enten ett studieløp eller en sammensetning av bachelor og master (3+2).

En arkitekt jobber med å planlegge, tegne og designe forskjellige typer hus, bygninger og anlegg. Det jobbes ofte prosjektbasert med oppdragsgiver. Arkitekten utreder og analyserer formgivning med tanke på teknologi, materialer, form, funksjon, og samspill mellom dem. En sivilingeniør har kunnskap og kompetanse til å jobbe innen en rekke områder, som industridesign, olje og gass, bygg og anlegg og datateknologi. Sivilingeniører konstruerer broer, veianlegg, maskiner og bygninger og andre større deler av infrastrukturen i samfunnet.

Masterutdanning som sivilingeniør er innplassert på nivå 7 i NKR.

3.6.5 Mesterbrev

Mesterkvalifikasjonen er regulert etter lov om mesterbrev i håndverk og annen næring. Loven forvaltes av Nærings- og fiskeridepartementet (NFD). Mesterbrevet tildeles av Mesterbrevnemnda, og mester er en lovbeskyttet tittel.

Mesterkvalifikasjonen bygger på fag-/svennebrev i et mesterfag og praksis som svenn. Man må ha arbeidet i faget i minst 6 år eller minst 2 år etter fag- eller svenneprøve. Praksisen skal som hovedregel ligge innenfor siste 10-årsperiode. Mesterutdanningen består av tre fagområder, bedriftsledelse, faglig ledelse og faglig

fordypning i mesterfaget. Utdanningen gjennomføres normalt over to år ved siden av arbeid. Mesterkvalifikasjonen er pr i dag ikke innplassert i NKR, men det arbeides med dette.

3.7 Bransjeordninger

Flere bransjer har til dels omfattende etterutdanning for sine medlemmer. Det gjelder for flere av deltakerne i utvalget, bl.a. EBA, MEF, Rørentreprenørene, Elektro, VBL og VKE. BFO er i ferd med å etablere en bransjeordning. Slik etterutdanning kan være direkte relevant som del av kompetansen foretaket dokumenterer for å oppfylle krav til kompetanse innenfor godkjenningsområde og tiltaksklasse. Foreslått fagråd vil kunne samarbeid med DiBK om å dokumentere de enkeltes etterutdanninger.

I noen godkjenningsområder er det ikke utdanning i dag, f. eks. innen riving og miljøsanering. Noen utdanninger dekker deler av andre godkjenningsområder. Det arbeides med å utvikle nye utdanninger for yrkesfagene og revidering av eksisterende. Dette gjelder bl.a. videreutvikling av dagens fagskole, etablere yrkesbachelorutdanning og etablere videreutdanning i mesterutdanningen. Det er allerede etablert en utdanning innen bygningsvern på NTNU (bachelor) og på Fagskolen Innlandet, som er videreutdanning innenfor håndverksfagene.

3.8 Klatrenøkkel

3.8.1 Innledning

Med bortfallet av lokal godkjenning av foretak for ansvarsrett forsvant foretakenes mulighet til å arbeide i høyere tiltaksklasse gjennom en kommunal vurdering. *For å erstatte den kommunale vurderingen, foreslår utvalget at det etableres et system med "klatrenøkkel".*

En klatrenøkkel vil gi mulighet til å påta seg arbeid i en høyere tiltaksklasse på bakgrunn av den kompetansen foretaket har i den klassen man er i, og et krav om mer omfattende relevant praksis. En klatrenøkkel vil være en ordning hvor særlig relevant praksis i noen grad kan erstatte manglende formell utdanning etter en helhetsvurdering av foretakets samlede kompetanse. Det kan bare søkes om klatring fra én tiltaksklasse til en annen. Søknaden saksbehandles som ordinær søknad av DiBK.

Klasse 3 Prosjektering eller utførelse	Mulighet til å klatre fra en klasse til neste gjennom relevant praksis og/eller i kombinasjon med kurs av et visst omfang, utdanning mv.
Klasse 2 Prosjektering eller utførelse	↑
Klasse 1 Prosjektering eller utførelse	↑

Figur 6: Viser system for klatrestige

3.8.2 De enkelte fagene

Utførelse

Dagens godkjenningsordning tar utgangspunkt i formell utdanning og relevant praksis. Det er spesifikke regler som basert på utdanning og praksis kvalifiserer til de ulike tiltaksklassene. Det har vært diskusjon i utvalget om hvorvidt det skal være mulig å oppnå høyere tiltaksklasse enn den formelle utdanning og praksis tilsier for de foretak som har medarbeidere med lang og relevant praksis kombinert med relevante kurs. Dette er omtalt som klatrenøkkel. Klatrenøkkel skal kun gjelde fra en tiltaksklasse til neste tiltaksklasse og forutsetter at foretaket innehar formalkompetanse fra den tiltaksklassen det søkes fra.

Som figur 6 illustrerer, er det her angitt dagens krav samt klatrenøkkel for å oppnå en sidestilt kompetanse.

Tiltaksklasse 1 kan oppnås på to måter:

- Den formelle veien (illustrert i grønne bokser): Fagbrev eller tilsvarende, 2 år praksis etter formell utdanning,
- Overgangsordning frem til 2025. Prinsippet er at det er fag-/svennebrev som er innslagspunktet for å få sentral godkjenning i tiltaksklasse 1. Utvalget støtter dagens krav til utdanning og praksis, men ønsker å gi foretak som har medarbeidere med lang og relevant praksis, men mangler formalkompetanse, en mulighet til godkjenning i tiltaksklasse 1. Etter overgangsordningen forutsetter utvalget at foretakene har nødvendig formalkompetanse.

Tiltaksklasse 2 kan oppnås på to måter:

- Den formelle veien med teknisk fagskole eller mesterbrev, samt 3 års praksis før, under og etter utdanning,
- Fagbrev eller tilsvarende med 6 års praksis etter godkjenning i tiltaksklasse 1, kombinert med eventuelle bransjespesifikke krav.

Et spørsmål er om praksis skal være fra tiltaksklassen man søker godkjenning i, eller fra den tiltaksklassen man søker fra. Utvalget mener at kravene om praksis skal kunne være fra den tiltaksklassen man søker fra ved bruk av klatrenøkkel.

VBL og Rørentreprenørene ønsker at kompetansekravet til tiltaksklasse 1 og 2 skal være fag-/svennebrev og mesterbrev. Resten av utvalget mener at fag-/svennebrev fortsatt skal være kompetansekravet for tiltaksklasse 1 utførelse.

Tiltaksklasse 3 kan oppnås på to måter:

- Den formelle veien med bachelor samt 5 års praksis før, under og etter utdanning,
- Kombinasjon av toårig teknisk fagskole og relevant fagbrev, og/eller mesterbrev og relevant fagbrev med 8 års praksis etter godkjenning i tiltaksklasse 2, kombinert med eventuelle bransjespesifikke krav.

Innenfor noen fag, f. eks. elektrofag, vil bruk av en slik "klatrenøkkel" være avhengig av annet regelverk, fordi utdanningskravene er direkte festet i annen lov enn plan- og bygningsloven. Dette henger sammen med at fagene følger EU-direktiv om lovregulerte yrker, og ikke tjenstedirektivet, som gjelder for det meste av bygge- og anleggsnæringen. Det innebærer at "eller" i SAK § 11-2 bokstav c) må presiseres, jf.

ordlyd i Forskrift om elektroforetak og kvalifikasjonskrav for arbeid knyttet til elektriske anlegg og elektrisk utstyr (FEK), der kvalifikasjonskravene til den som har det faglige ansvaret for arbeid knyttet til elektriske anlegg er relevant master- eller bachelorgrad eller toårig utdanning som fagskoletekniker med relevant fagbrev og bestått installatørprøve.

Utførelse					
	TK1		TK2		TK3
Elektro	Minimum teknisk fagskole med elektroinstallatørprøven – ingen andre kompetanser kan erstatte dette				
Klatrenøkkel					Bachelor Praksis 5 år
			Teknisk fagskole/Mesterbrev Praksis 3 år	→	Praksis i tiltaksklasse 2: 8 år
	Fagbrev eller tilsvarende Praksis 2 år	→	Praksis i tiltaksklasse 1: 6 år	X	
	Overgangsordninger	X			
Utførelse	Fagbrev eller tilsvarende				
PK: Krav	Dekker direkte kravene i tiltaksklassen og kan klatre til overliggende tiltaksklasse				
PK: Alternativt krav	Dekker direkte kravene i tiltaksklassen og kan ikke klatre til overliggende tiltaksklasse. I tillegg til praksiskravet må det utarbeides egne kompetansepakker (PK). PK-ene kan også dekke eventuelle bransjespesifikke krav. Dette kan være en kombinasjon av kurs og formell utdanning				

Figur 6: Viser prinsippet, med utfyllende tekst

Innenfor brannalarm og ledesystem er det ønskelig at teknisk fagskole med elektroinstallatørprøven og 4 års praksis likestilles med bachelor. For arbeider på bevaringsverdige bygg vil de normale tiltaksklassene være 2 og 3.

Prosjektering

Dagens godkjenningsordning tar utgangspunkt i formell utdanning og relevant praksis. Det er spesifikke regler som basert på utdanning og praksis kvalifiserer til de ulike tiltaksklassene. Det har vært diskusjon i utvalget om hvorvidt det skal være mulig å oppnå høyere tiltaksklasse enn den formelle utdanning og praksis tilsier for de foretak som har medarbeidere med lang og relevant praksis kombinert med relevante kurs. Dette er omtalt som klatrenøkkel. Klatrenøkkel skal kun gjelde fra en tiltaksklasse til neste tiltaksklasse og forutsetter at foretaket innehar formalkompetanse fra den tiltaksklassen det søkes fra.

Som figur 7 illustrerer er det her angitt dagens krav samt klatrenøkkel for å oppnå en sidestilt kompetanse.

Tiltaksklasse 1 kan oppnås på to måter:

- Den formelle veien (illustrert i grønne bokser): Teknisk fagskole eller tilsvarende, 4 år praksis før, under og etter formell utdanning,
- Mesterbrev eller tilsvarende, 4 års praksis før, under og etter formell utdanning

Tiltaksklasse 2 kan oppnås på to måter:

- Den formelle veien med bachelor samt 6 års praksis før, under og etter utdanning,
- Teknisk fagskole eller tilsvarende med 8 års bred praksis fra komplekse tiltak i tiltaksklasse 1, kombinert med eventuelle bransjespesifikke krav.

Tiltaksklasse 3 kan oppnås på to måter:

- Den formelle veien med master samt 8 års praksis før, under og etter utdanning,
- Bachelor med 12 års bred praksis fra komplekse tiltak i tiltaksklasse 2, kombinert med eventuelle bransjespesifikke krav.

Innenfor noen fag, f. eks. elektrofag, vil bruk av en slik "klatrenøkkel" være avhengig av annet regelverk, fordi utdanningskravene er direkte festet i annen lov enn plan- og bygningsloven. Dette henger sammen med at fagene følger EU-direktiv om lovregulerte yrker, og ikke tjenestedirektivet, som gjelder for det meste av bygge- og anleggsnæringen. Det innebærer at "eller" i SAK § 11-2 bokstav c) må presiseres, jf. ordlyd i Forskrift om elektroforetak og kvalifikasjonskrav for arbeid knyttet til elektriske anlegg og elektrisk utstyr (FEK), der kvalifikasjonskravene til den som har det faglige ansvaret for arbeid knyttet til elektriske anlegg er relevant master- eller bachelorgrad eller toårig utdanning som fagskoletekniker med relevant fagbrev og bestått installatørprøve.

Innenfor brannalarm og ledesystem er det ønskelig at teknisk fagskole med elektroinstallatørprøven og 4 års praksis likestilles med bachelor. For arbeider på bevaringsverdige bygg vil de normale tiltaksklassene være 2 og 3.

Innenfor elektrofag kan det være aktuelt for foretak å kunne kvalifisere for arbeid i klasse 3 for brannalarm og ledesystemer, med kombinasjonen toårig teknisk fagskole med relevant fagbrev og bestått installatørprøve og ekstra praksis (50 %) i klasse 3-tiltak.

BFO mener at elektrofagene også må ha egen PK for prosjektering i tiltaksklasse 2 og 3.

Nelfo, VKE og HLF viser til eget notat (vedlegg 6) om at for elektro, gjelder teknisk fagskole + elektroinstallatørprøven, som kvalifiserende for prosjektering i tiltaksklasse 3 innenfor områdene brannalarm og ledesystemer; jf. kravene i FEK (Forskrift om elektroforetak og kvalifikasjonskrav for arbeid knyttet til elektriske anlegg og elektrisk utstyr – vedtatt av DSB/Justisdepartementet). For prosjektering i tiltaksklasse 3 (brannklasse 4) defineres en PK.

Prosjektering					
	TK1		TK2		TK3
Elektro	Teknisk fagskole med elektroinstallatørprøven				
Klatrenøkkel					Master Praksis 8 år
			Bachelor Praksis 6 år	→	Bred praksis i tiltaksklasse 2: 12 år
	Teknisk fagskole Praksis 4 år	→	Bred praksis i tiltaksklasse 1: 8 år	X	
	Mesterbrev Praksis 4 år	X			
PK: Krav	Dekker direkte kravene i tiltaksklassen og kan klatre til overliggende tiltaksklasse				
PK: Alternativt krav	Dekker direkte kravene i tiltaksklassen og kan ikke klatre til overliggende tiltaksklasse. I tillegg til praksiskravet kan det utarbeides egne kompetansepakker (PK). PK-ene kan også dekke eventuelle bransjespesifikke krav. Dette kan være en kombinasjon av kurs og formell utdanning				

Figur 7: Viser prinsippet, med utfyllende tekst

3.8.3 Opptjent praksis

Utvalget legger frem forslag til en klatrenøkkel, med en kombinasjon av formell utdanning og lengre praksiskrav enn det forskriften tilsier for vedkommende klasse.

Det er enighet i utvalget om at det er tilstrekkelig med bred erfaring og/eller praksis fra komplekse tiltak i den tiltaksklassen man har vært godkjent for.

Innenfor konstruksjonsteknisk prosjektering gjelder standarder som krever utvidet kontroll i pålitelighetsklasse 2 og 3. Ut fra dette vil et foretak med godkjenning i tiltaksklasse 2 kunne få godkjenning i tiltaksklasse 3 dersom kravene til utvidet kontroll i standarden, og praksiskravene, er oppfylt. Foretakene må i tillegg dokumentere at de har avtale med foretak som kan oppfylle kravet til utvidet kontroll. Innenfor andre fagområder som ikke har tilsvarende systemer, må det gjennomføres tilsvarende kontroll, f. eks. for brannprosjektering. Elektrofagene har egen ordning. HLF og Rørentreprenørene ønsker å utarbeide egen ordning.

Bygge- og anleggsnæringen består av veldig mange små og mellomstore foretak. Foretakene har forskjelligartede oppdrag. Det vil ofte kunne være vanskelig for dem å oppnå referanseprosjekter innenfor høyere tiltaksklasse, og dermed egenutvikling. Som følge av fjerningen av den lokale godkjenningen har bedriftene mistet muligheten til å utvikle seg gjennom relevant praksis som grunnlag for høyere

tiltaksklasse. Dette vil få store negative konsekvenser for bl. a. foretakene i anleggsbransjen. Det samme vil gjelde for andre mindre foretak i næringen.

3.8.4 Rørentreprenørens forslag

Det vises til vedlegg fra Rørentreprenørene om godkjenningsområder med kompetansekrav for VA/VVS/Rør basert på dagens godkjenningsområder.

Norske Murmestres Landsforening presiserer at våtromskurs og lederkurs våtrom må forstås som alle kurs som omhandler temaet våtrom og hvordan våtrommet skal bygges uten at enkelte private ordninger favoriseres.

MEF fremhever at når det gjelder godkjenningsområdet vannforsyning og avløpsanlegg må kravene til formelle kvalifikasjoner for utførelse som baseres på relevant utdanning gjennom fagbrev i tiltaksklasse 1, mesterbrevnivå, teknisk fagskole eller tilsvarende i tiltaksklasse 2, og bachelor i tiltaksklasse 3 med tilleggskrav om ADK1, videreføres.

Boligprodusentene er uenig i at det innenfor VVS/Rør skal være krav om mesterbrev i tiltaksklasse 1 utførelse. Det vises til hovedmodellen.

Kapittel 4 Utdanningskrav og tiltaksklasser

4.1 Plassering av tiltaksklasser

Tiltaksklasseplasseringen avgjør hvilke kompetansekrav som stilles til foretaket, både for prosjekterende og utførende. I tiltaksklasseinndelingen kan det være behov for å skille mellom tekniske fag og byggfag for å få riktigere plassering av de utførende fagene i tiltaket. Det vises i denne sammenhengen til SAK § 9-3 for fastsettelse av tiltaksklasser.

Det er ikke alltid innholdet i tiltaksklassene samsvarer med arbeidet som skal gjøres eller foretakenes kompetanse. Årsaken kan bl. a. være at referanse for definisjonen av kompleksitet er knyttet til bygget (ofte til byggets størrelse) og ikke til selve fagområdet.

En annen utfordring knyttet til tiltaksklasser innenfor et fagområde er at oppdragsgivere, ansvarlige søkere og kommunene ikke bruker forskriften riktig. Det kan se ut til at mange tiltak plasseres i høyere tiltaksklasse enn det er beskrevet i SAK. Årsaken er trolig at kommuner, oppdragsgivere, ansvarlig søker og rådgivere mener at gjennomføring av tiltaket da blir bedre. Konsekvensene av å plassere tiltakene i høyere klasser enn nødvendig kan være at kvalifiserte foretak utelukkes fra å konkurrere om oppdrag. I så fall er dette konkurransevridende.

I eksemplet er tiltaket prosjektert i tiltaksklasse 2, mens utførelse har flere tiltaksklasser. Derfor er det behov for en tiltaksprofil. Utvalget foreslår at det ansvarlige foretaket selv kan foreslå tiltaksklasseplassering, og deretter meddele dette til ansvarlig søker. Kommunen skal likevel ha mulighet til å overprøve tiltaksklasseplasseringen og tiltaksprofilen. Det skal fortsatt være klagemulighet til fylkesmannen. Forskjellen fra i dag består i at det er det enkelte foretak som foreslår tiltaksklasseplassering for sitt fagområde, og ikke oppdragsgiver.

Byggtype	Skole		
Areal	4 900 m ² –3 etasjer		
Grunnforhold	Enkle		
Prosjektering		Utførelse	
Bygningsfysikk	TK2	Tømrer	TK2
Arkitektur	TK2	Betongarbeider	TK2
Sanitær	TK2	Sanitær	TK2
Ventilasjon	TK2	Ventilasjon	TK3
Løfteinnretning	TK2	Løfteinnretning	TK1
Brann	TK2		
Grunnarbeider	TK2	Grunnarbeider	TK2
Landskapsutforming	TK2	Landskapsutforming	TK1
Taktekking	TK2	Taktekking	TK3

Figur 8: Eksempel på tiltaksprofil

Også etter regelverket i dag skal det utarbeides tiltaksprofil i det enkelte tiltaket. Ettersom dette ofte ikke etterfølges, kan det være nødvendig med en presisering av at det skal utarbeides en tiltaksprofil som angir tiltaksklassene for de ulike funksjonene og arbeidsområdene.

Dagens inndeling i tiltaksklasser både på PRO og UTF er i utgangspunktet hensiktsmessige. Det som er utfordringen er veiledningstekstene som konkret plasserer et tiltak/fagområde i en definert tiltaksklasse. Her er tekstene ikke like treffende innenfor alle fagområder og ei heller grensesnittavklart seg imellom.

Oppdelingen i tiltaksklasser følger av SAK § 9-4, der det heter:

§ 9-4. Oppdeling i tiltaksklasser

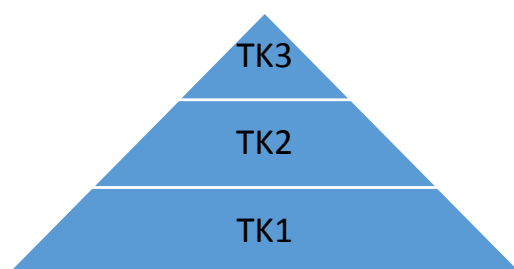
(1) Tiltaksklasse 1 omfatter, uavhengig av funksjon og fagområde, tiltak eller oppgaver av liten kompleksitet og vanskelighetsgrad, og der mangler eller feil ved tiltaket fører til mindre konsekvenser for helse, miljø og sikkerhet.

(2) Tiltaksklasse 2 omfatter, uavhengig av funksjon og fagområde, tiltak eller oppgaver av
a. liten kompleksitet og vanskelighetsgrad, men der mangler eller feil kan føre til middels til store konsekvenser for helse, miljø og sikkerhet, eller
b. middels kompleksitet og vanskelighetsgrad, men der mangler eller feil kan føre til små til middels konsekvenser for helse, miljø og sikkerhet.

(3) Tiltaksklasse 3 omfatter, uavhengig av funksjon og fagområde, tiltak eller oppgaver av
a. middels kompleksitet og vanskelighetsgrad, men der mangler eller feil kan føre til store konsekvenser for helse, miljø og sikkerhet, eller
b. stor kompleksitet og vanskelighetsgrad.

Kompleksitet/ Vanskelighetsgrad	Stor	TK3	TK3	TK3
	Middels	TK2	TK2	TK3
	Liten	TK1	TK2	TK2
		Mindre	Middels	Stor
Konsekvens av mangler for Helse, Miljø, Sikkerhet i hht. plan- og bygningsloven				

Figur 9: Tabellen viser forholdet Kompleksitet/Vanskelighetsgrad og konsekvens for helse, miljø og sikkerhet i hht. plan- og bygningsloven

Figur 10: Ambisjonene med tiltaksklasser er at det største volumet av tiltak skal være som illustrert i skissen

Utvalget mener det er behov for å definere noe nærmere for hver tiltaksklasse hva som legges i begrepene kompleksitet og vanskelighetsgrad, og hvilke konsekvenser mangler og feil kan få for helse, miljø og sikkerhet.

DiBK bør ta initiativ til en gjennomgang av forskrifts- og veiledningstekst i samarbeid med de aktuelle bransjer. Det bør etableres en felles forståelse av hva som menes med kompleksitet og vanskelighetsgrad og konsekvenser for helse, miljø, sikkerhet i hht. plan- og bygningsloven.

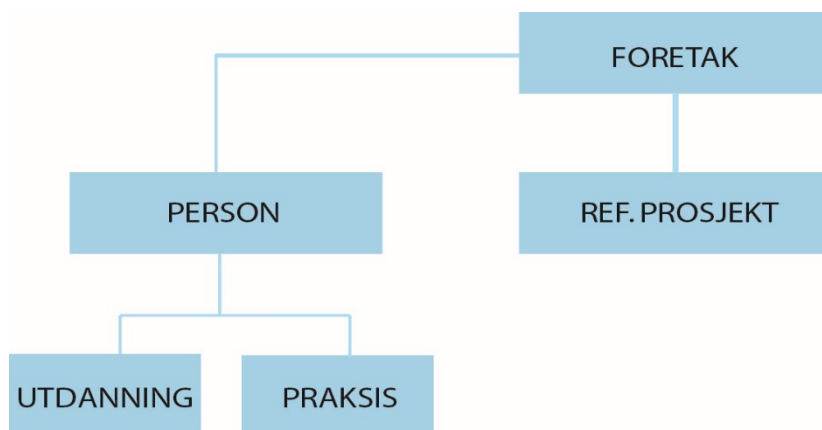
4.2 Vurdering av praksis og referanseprosjekter

Foretaket må dokumentere to til tre referanseprosjekter, og vise at foretaket har relevant kompetanse. Referanseprosjekter legges inn i "Min side", se utvalgets forslag under kapittel 2.5, sammen med følgende annen informasjon:

- Foretakets navn og organisasjonsnummer
- Foretakets samlede kompetanse, herunder realkompetansevurdering av person
- Foretakets arbeidsområde(r), eventuelt valg av PK(-er)
- Foretakets referanseprosjekter (ved nystartet foretak: personlige referanseprosjekter)
- Frivillig innlegging av annen informasjon

Referanseprosjekter kan beskrives på to måter; foretakets referanser eller praksis til en medarbeider i foretaket.

Har foretaket gjennomført tiltak innenfor godkjenningssområder, kan disse brukes som foretakets referanseprosjekter ved søknad om sentral godkjenning. Dersom foretaket ikke har slike referanseprosjekter, kan de bruke medarbeidernes praksis. Dersom foretaket bruker medarbeideres praksis innenfor godkjenningssområder, vil foretaket miste denne referansen dersom vedkommende person slutter. Tiltak som foretaket selv har utført følger derimot foretaket uavhengig om de som utførte arbeidene har sluttet forutsatt at foretaket har opprettholdt tilsvarende eller høyere kompetanse. Personen som har utført arbeidet kan ta med seg sin praksis over til nytt foretak.

Figur 1: Referanseprosjekter

For å kunne vurdere referanseprosjekter er det krav om å legge inn informasjon om hvilken kommune tiltaket er utført i, saksnummer og gårds- og bruksnummer, samt når det er gitt brukstillatelse og/eller ferdigattest på tiltaket. Denne informasjonen er viktig for at DiBK skal kunne sjekke at angitt referanseprosjekt med godkjenningssområde og vanskelighetsgrad er reelt. I "Min side" må man legge inn referanseprosjekter når man søker om ansvarsrett (Modul 1), og man bør ha mulighet til å legge inn referanseprosjekter når man ønsker å registrere seg for arbeider uten ansvarsrett (Modul 2). En ytterligere mulighet for DiBK til å kontrollere referanseprosjekter vil være om disse er registrert i seeiendom.no når

denne blir etablert. EBA og Bygg og Bevar ønsker at man skal oppgi referanseperson i referanseprosjektene.

Dagens søknadssystem gir god mulighet til å beskrive referanseprosjekter, men det er mange ufullstendige eller uriktige søknader. Det er også en tendens til for mye gjenbruk av referanseprosjekter. Sanksjonsmulighet for DIBK er overtredelsesgebyr.

"Min side" er også tenkt brukt av foretaket når de ønsker å få vurdert en medarbeiders realkompetanse, når formålet er å bruke denne kompetansen som del av sin samlede kompetanse.

"Min side" vil til enhver tid vise hvilke godkjenningssområder og tiltaksklasser foretaket har godkjenning i og gjennom dette foretakets tiltaksprofil.

Kapittel 5 Godkjenningssområder og eventuelle nye godkjenningssområder

5.1 Innledning

Utvalget mener at godkjenningssområdene i hovedsak dekker næringens behov, men det kan være behov for justeringer på enkelte områder. Utvalget vil derfor foreslå enkelte justeringer. Utvalget forutsetter at alle relevante utdanninger for bygge- og anleggsnæringen legges til grunn for godkjenningssområdene, selv om et godkjenningssområde kun er en del av et fag. Det legges til grunn at alle utdanninger som er relevante for bygge- og anleggsnæringen kan søke om godkjenning for hele sine fag i Modul 1, selv om ansvaret etter plan- og bygningsloven eventuelt bare omfatter deler av faget. I tillegg vil de kunne registrere hele sitt fag i Modul 2, når den er etablert.

Det er viktig at godkjenningssystemet er godt tilpasset foretakenes virksomhet. Dette vil øke tilslutningen til ordningen.

5.2 Utviklingen av godkjenningssområder

For sentral godkjenning har oppdelingen i godkjenningssområder variert over tid:

- I Godkjenningsskatalogen fra 1999 var det listet opp et 90-talls godkjenningssområder hvor hvert godkjenningssområde gjaldt både prosjektering og utførelse og de tre tiltaksklassene.
- I 2003 ble det lansert et system med 3 godkjenningssområder innen respektive prosjektering og utførelse, se figuren under.

Funksjon	Tiltakstype	Tiltaks-klasse	Kjerne-område
Søke	Tiltak	1, 2, 3	Spesifiseres i systemet
Prosjektører og kontrollere prosjektering	Bygning	1, 2, 3	Spesifiseres i systemet
	Installasjoner Konst. & anlegg		
Utføre og kontrollere utførelse	Bygning	1, 2, 3	Spesifiseres i systemet
	Installasjoner Konst. & anlegg		

- I dagens godkjenningssystem finnes det 18 prosjekteringsområder og 20 utførelsesområder samt 7 områder for uavhengig kontroll, innen alle tre tiltaksklasser. Det kan være behov for å splitte opp noen godkjenningssområder for prosjektering, slik at disse samsvarer bedre med utførelsesområdene. Dette vil muligens gjøre det enklere å klatre innenfor et avgrenset område av dagens godkjenningssområder. Innenfor prosjektering vil det f. eks. for en byggmesterbedrift være relevant å bli godkjent for prosjektering av bygningsfysikk og konstruksjoner tilknyttet tømmerfaget, og ikke hele RIB-området.
- I 2003 ble det innført "samlekoder", som senere ble omdannet til "overordnet ansvar". "Overordnet ansvar" bortfalt 1. januar 2016, bortsett fra for uavhengig kontroll.

5.3 Eventuelle nye godkjenningsområder

5.3.1 Faglig ledelse

Utvalget har diskutert om "faglig ledelse" burde synliggjøres som eget ansvars- og godkjenningsområde. Sentral godkjenning og erklæring om ansvarsrett tar ikke hensyn til hvordan bygge- og anleggstiltakene organiseres og gjennomføres, ettersom dette er privatrettslige forhold. Funksjonene som prosjektleder, prosjekteringsleder, byggeleder, gjennomføringsleder mv. blir derfor ikke beskrevet i godkjenningsordningen eller ved erklæring av ansvarsrett.

Utvalget mener at det ikke er behov for at faglig ledelse ansvarsbelegges, og at begrepet "faglig ledelse" er lite hensiktsmessig som eget ansvars- og godkjenningsområde.

5.3.2 Overordnet ansvar

Utvalget har diskutert om det er behov for å gjeninnføre "overordnet ansvar", som bortfalt 1. januar 2016. Overordnet ansvar gikk ut på at et foretak kunne erklære ansvar for underleverandører innenfor andre fagområder enn de det ansvarlige foretaket selv hadde. Dette gjaldt både for erklæring av ansvar i det enkelte tiltak, og som grunnlag/godkjenningsområde i sentral godkjenning. Begrunnelsen for at overordnet ansvar bortfalt var bl. a. misbruk av ordningen. Dette ble avdekket, bl.a. gjennom tilsyn. For en rekke av bransjene var det et betydelig problem at ordningen ble misbrukt.

Boligprodusentene, EBA og naml, mener at det likevel er behov for overordnet ansvar. EBA påpeker at koordinering og styring av utførende fag fremdeles er en viktig oppgave, og at området har en stor praktisk funksjon i tiltakene av betydning for byggkvaliteten, og bør ansvarsbelegges. Naml påpeker at mange offentlige og private utlysninger inneholder mange fagfelt, og at konsekvensen av bortfallet er at bl.a. anleggsgartnerforetak risikerer kun å bli underleverandør til større riksentreprenører. EBA og Boligprodusentene mener at muligheter for misbruk generelt må avhjelpes med tilsyn, og at dette ikke må lede til utelukkelse av områder som har en reell praktisk og sentral betydning. Ved at foretaket som har et overordnet ansvar risikerer sin ansvarsrett dersom ulovlige forhold avdekkes, mener EBA og Boligprodusentene dette er et sterkt incitament for å hindre misbruk, dvs. manglende styring av foretakene som arbeider under det "overordnede ansvar". Ved bruk av "overordnet ansvar" kan man risikere at ansvarslinjene ikke kommer tydelig frem. Det kan derfor være viktig at det foretaket som har ansvaret må synliggjøre underentreprenørenes oppgaver, med grunnlag både i gjennomføringsplanens oversikt over fagområder, og fordelingen etter kontrakt.

Nelfo, Norske Murmestres Landsforening, HLF, BFO, Fellesforbundet og Rørentreprenørene mener at overordnet ansvar ikke skal gjeninnføres, med samme begrunnelse som departementet hadde for å fjerne ordningen. Disse mener at gjennomføring, koordinering og ledelse av tiltaket er foretakets interne anliggende og at disse forholdene derfor ikke skal kobles til godkjenningsområdet/ansvarsområdet i plan- og bygningsloven. Entreprisemodeller er privatrettslige forhold, og må selvsagt ta hensyn til byggereglene.

5.3.3 Overordnet koordinering

Utvalget har drøftet overordnet koordinering. Utvalget er usikker på hvilke konsekvenser dette vil ha, og ønsker det utredet før man kan ta stilling til det. EBAs forslag er:

"Totalentreprenøren har her en rolle som ligner på rollen som hovedbedrift som samordner etter byggherreforskriften. EBA ønsker derfor at det opprettes egne ansvarsområder for koordinering,

styring, administrasjon av prosjektering/utførelse i prosjekt, for å sikre en helhetlig kontroll og kvalitet på disse aktivitetene. Det må gjelde krav om system for å styre andre foretak.

Samordning i prosjektet i f.t. byggkvalitet er en av de viktigste suksessfaktorene i tiltaket. EBA ønsker at det innføres en mulighet for "overordnet ansvar for koordinering og styring av prosjektering" og "overordnet ansvar for koordinering og styring av utførelse". EBA mener at "overordnet ansvar for koordinering og styring" av tiltak, både for prosjektering og utførelse, er en viktig oppgave som nevnt over i forbindelse med forslaget om gjeninnføring av "overordnet ansvar". Disse områdene foreslås som et alternativ til "overordnet ansvar". Området kan beskrives i tre tiltaksklasser ut fra koordineringsbehovet i tiltaket. Dette vil gi økte incitament for å ivareta kompetanse og seriøsitet hos foretak som har denne rollen. Kompetansekravene kan følge de som ellers gjelder i de ulike tiltaksklassene for prosjektering og utførelse. EBA mener det er viktig at denne funksjonen synliggjøres."

Rørentreprenørene og NML frykter at EBAs forslag vil få den samme konsekvensen som overordnet ansvar hadde. Departementets begrunnelse for å fjerne overordnet ansvar vil også kunne gjelde her.

5.3.4 Områder der utøvere mangler utdanning

Innenfor en del godkjenningssområder er det mange utøvere med lang og allsidig praksis som mangler formell utdanning. Dette gjelder f. eks. arbeid på bevaringsverdige bygg, og enkelte områder innenfor anleggsvirksomhet. En måte å sikre at disse utøverne ikke blir utelukket fra markedet, kan være å etablere en raus overgangsordning med tidsfrist for å skaffe seg formell utdanning til 2025.

Innenfor området bevaringsverdige byggverk vil tiltakene ofte ligge i tiltaksklasse 2 når det gjelder bevaring etter plan- og bygningsloven, f. eks. byggverk regulert til bevaring, hensynssoner og kommunale lister, og i tiltaksklasse 3 når det gjelder fredede byggverk etter kulturminneloven⁵ (kml), listeførte kirker, eller byggverk som behandles som om de var fredet.

Innenfor disse tilfellene må man i utførelse både i tiltaksklasse 2 og 3 uansett ha en relevant tilleggstudanning med fagskole og/eller bachelorutdanning. For prosjektering i klasse 2 må kravet være relevant teknisk fagskole, og for prosjektering i klasse 3 er kravet relevant bachelor eller master.

Det bør vurderes om noen fagområder som i dag ikke har utdanning, likevel kan gis godkjenning basert på andre utdanninger som har en viss relevans til vedkommende fagområde, f. eks. innen brønnboring, som i dag ikke har fagbrev. Andre eksempler på områder som ikke har utdanning er riving og miljøsanering, og brannsikringsmontør. For no-dig og styrt boring er det heller ikke utdanning i dag.

5.3.5 Synliggjøring av enkelte fagområder

Utvalget har i sitt arbeid drøftet behov for nye godkjenningssområder og synliggjøring av at enkelte fagområder bør bli egne godkjenningssområder. Nedenfor følger enkelte forslag fra utvalget. Listen er ikke uttømmende.

Utførelse

Det legges til grunn at alle fag innenfor utdanningsprogrammet bygg- og anleggsteknikk (inkl. anleggsgartner) og byggenæringens fag innenfor utdanningsprogrammet elektro (krav fra DSB), og

⁵ Lov av 9. juni 1978 nr. 50

eventuelle fag innenfor utdanningsprogrammet teknikk og industriell produksjon, kan søke om godkjenning for hele sine fag i Modul 1, selv om ansvaret etter plan- og bygningsloven eventuelt bare omfatter deler av faget.

Forslag til fag som kan være aktuelle som egne godkjenningsområder eller for endringer:

- Membranlegging. For de fagene som har deler av membranlegging innenfor sin fagutdanning, dvs. malerfaget, tak- og membrantekkerfaget og murerfaget, er dette dekket i utdanningene.
- Kulde- og varmepumpeanlegg bør være nytt område pga. risiko og kompleksitet.
- Sprengningsarbeid.
- Brønnboring - mangler fagutdanning.
- Peling og fundamentering – mangler fagutdanning.
- Passiv brannbeskyttelse: Isolering, overflatebehandling og tetting av fuger og utsparinger i hht. NS 3911, bør være eget godkjenningsområde for bl. a malerfaget og spesialforetak.
- Vannforsynings- og avløpsanlegg er et godkjenningsområde i dag, hvor DiBK krever ADK1 i tillegg til fagbrev. ADK1 vil bli del av anleggsfagutdanningen.
- Landskapsutforming og vei- og grunnarbeid. Det må foretas en avklaring mellom disse to områdene, med utgangspunkt i fagutdanningene for naml og MEF.
- Lokal overvannsdiskonering.

Prosjektering

Forslag til fag som kan være aktuelle som egne godkjenningsområder eller for endringer:

- Innenfor brannområdet kan det være aktuelt med endring i området brannalarmanlegg til også å omfatte integrasjon.
- Passiv brannsikring bør bli nytt godkjenningsområde.
- Uavhengig kontroll av brannkrav i utførelse bør være eget godkjenningsområde. Det kan også være spørsmål om det bør være krav om uavhengig kontroll av detaljprosjektering av brannkrav.
- Brannprosjektering inkl. slokkeinstallasjoner.
- Interiørprosjektering som eget godkjenningsområde (eventuelt del av annet område).
- Vurdering av godkjenningsområdet for prosjektering av bevaringsverdige byggverk.
- Grønn overflatefaktor – lokal overvannsdiskonering.

Innenfor drift og vedlikehold

Det kan være behov for et eller flere godkjenningsområde(r) for «bygg i bruk», («facility management») og for drift av anlegg og uterom. Det finnes flere utdanninger innenfor drift av bygg.

Kapittel 6 Tilsyn

Det er bred enighet om behovet for tilsyn, både (1) for å dokumentere foretakenes kvalitet, (2) for å avdekke byggefeil, og (3) for å skille ut useriøse og ukvalifiserte foretak. Det bør derfor arbeides videre med utvikling av tilsyn slik det er skissert i "Enkelt å være seriøs". I tillegg bør det arbeides videre med forslaget til byggrevisjon (Modul 1b fra "Enkelt å være seriøs"), slik at foretakene kan gis mulighet til selv å drive kontrollvirksomhet, både internt og eksternt. En revisjon kan eventuelt også utvides til å dokumentere foretakenes kompetanse.

På bakgrunn av forslaget i "Enkelt å være seriøs" har BNL med støtte fra DiBK fått utarbeidet en rapport om "Kartlegging av hvordan noen offentlige tilsyn arbeider" (BNL mars 2016), for å vurdere samarbeid mellom de forskjellige tilsynsmyndigheter. En konklusjon fra rapporten er at byggetilsynet varierer sterkt fra kommune til kommune, og at det generelt er lite samarbeid mellom byggetilsynet og andre tilsynsmyndigheter.

De forskjellige statlige tilsyn som berører bygge- og anleggsnæringen tar i første rekke for seg kriminelle forhold. Dette synliggjøres særlig ved opprettelsen av de fem sentrene mot arbeidslivskriminalitet, der forskjellige tilsynsenheter samlokaliseres med sikte på mer effektivitet i tilsynsfunksjonen, større oversikt, utveksling av informasjon, og mer målrettet oppfølging. Byggetilsyn, i betydningen tilsyn med overholdelse av plan- og bygningslovgivningen, er ikke del av denne virksomheten.

Tilsyn etter plan- og bygningsloven er først og fremst kommunal virksomhet, finansiert som "overhead"-kostnad i det kommunale gebyret for behandling av de enkelte byggesaker. Staten gir enkelte føringer for den kommunale prioriteringen av tilsyn gjennom regelverket, men gir ikke pålegg om ressursbruk, organisering eller kompetanse. Dette medfører at både innsats, ressursbruk, rutiner og metoder varierer svært fra kommune til kommune. Mange kommuner fører ikke tilsyn overhodet, mens andre kommuner har gått sammen i interkommunal tilsynsvirksomhet, der 4-8 kommuner går sammen om 1-2 stillinger som skal utøve tilsyn. Mandatene for disse tilsynsenhetene varierer også sterkt. De større kommunene har egne tilsynsenheter, men også denne virksomheten varierer sterkt mellom kommunene, både når det gjelder prioriteringer, arbeidsform og samarbeid.

Det kommunale byggetilsynet er først og fremst innrettet mot kvalitetskravene etter plan- og bygningsloven, og i mindre grad mot kriminalitet. Det er likevel flytende overganger, kommunene ser etter "ulovlige forhold" etter plan- og bygningsloven, med sikte på oppfølging etter plan- og bygningslovens regler. Dette er pålegg om stans og retting, der kommunen kan bruke tvangsmulkt og forelegg for å gjennomføre påleggene. Fra 2010 er kommunene gitt adgang til å gi overtredelsesgebyr, som etter den europeiske menneskerettighetskonvensjon regnes som straff. Dette innebærer f. eks. forbud mot dobbeltstraff i de tilfellene der politiet også forfølger ulovligheten.

Innretningen i tilsynet er likevel forskjellig, noe som også påvirker tilsynsmetodene. F. eks. er tilsynene som er innrettet mot kriminalitet i hovedsak innrettet mot uanmeldte tilsyn, mens byggetilsynet gjerne vil at tilsynet skal være forberedt hos aktørene i et første møte, og at man i det videre tilsynet kommer uanmeldt. De kommunale tilsynene er dessuten som regel ikke de samme som forfølger ulovligheter, tilsynene klarlegger fakta, og det er deretter opp til kommunen selv å følge opp.

I "Enkelt å være seriøs" ble det foreslått et 1. linjetilsyn som kunne utøves av flere forskjellige tilsynsenheter, og som i hovedsak skulle se etter nokså enkle kriterier etter arbeidsmiljøloven og plan- og bygningsloven. Dette var (1) sjekk av foretak og ID-kort med kvalifikasjoner, (2) HMS, blant annet fallsikring

og stillas, (3), kort vurdering av arbeidets art og beskaffenhet, og (4) at det foreligger tilgjengelig produksjonsunderlag og nødvendige tillatelser.

Begrepet "1. linjetilsyn" er blitt tatt i bruk av andre offentlige myndigheter, og man har derfor endret betegnelsen til "forenklet tilsyn med bygge- og anleggsvirksomhet". I "Enkelt å være seriøs" er det ikke skilt mellom kriminalitet og tilsyn med kvalitetskrav, økende kriminalitet er tvert imot brukt som et argument for økt tilsyn generelt. Rapportens utgangspunkt er først og fremst behov for en økning av tilsyn generelt, som kanskje det viktigste virkemidlet for å øke seriøsiteten i næringen, og få foretakene til å følge regelverket, enten det gjelder kvalitetskrav eller å unngå kriminalitet. Forslaget gikk ut på at tilsynet skulle være så enkelt at alle organer som utøver tilsyn, skal kunne foreta dette enkle tilsynet, og deretter melde tilbake til arbeidsmiljømyndigheter, plan- og bygningsmyndigheter og andre aktuelle tilsynsmyndigheter dersom tilsynet avdekker at forholdene ikke er i orden. Det lå også implisitt i forslaget at bygningsmyndighetene i sin tilsynsvirksomhet skulle melde om andre forhold som ble observert, og deretter ha trygghet for at disse meldingene skulle følges opp.

Utfordringen fremover blir å finne en samarbeidsform som kan være til nytte både for byggetilsynet og de andre tilsynene, men målsettingen er først og fremst å styrke byggetilsynet. Byggetilsynet må imidlertid ikke oppfattes bare som et tilsyn med kvalitetskravene etter plan- og bygningsloven, men vil gjennom sine tilsyn også kunne bidra til avdekking av ulovlige forhold innenfor de andre tilsynsmyndighetenes ansvarsområder. Dette vil øke både totalomfanget av tilsyn, og effekten av den samlede tilsynsvirksomheten til alle organer som utøver tilsyn med bygge- og anleggsvirksomhet. Dagens omfang av byggetilsyn er liten sammenlignet med bygge- og anleggsnæringens størrelse, og det er et meget stort behov for økt omfang av tilsyn. Næringens tilbakemeldinger (både til BNL-felleskapet og andre bransjeorganisasjoner gjennom ekspertutvalget som utarbeidet "Enkelt å være seriøs") går ut på at risikoen for å få tilsyn er en meget sterk motivasjonsfaktor for seriøsitet. Et viktig poeng er at tilsynsvirksomheten må skje kontinuerlig, og ikke være konsentrert til "aksjoner".

Det er viktig å koble tilsyn etter plan- og bygningsloven til de andre tilsynene som gjennomfører tilsyn i bygge- og anleggsnæringen. Dette vil øke totalomfanget og effekten av den samlede tilsynsvirksomheten.

Det er et krav fra bygge- og anleggsnæringen at offentlige myndigheter samordner sin tilsynsvirksomhet i bygge- og anleggsnæringen slik at byggkvaliteten blir som forventet og at kriminalitet forhindres. Det må være enkelt å være seriøs og vanskelig (umulig) å være useriøs.

Kapittel 7 Forslag til lov- og forskriftstekster

Utvalget har ikke rukket å utarbeide forslag til lov- og forskriftstekster, men samarbeider gjerne med KMD og DiBK om dette.

Kapittel 8 Overgangsordninger

Det er kommet en del eksempler på at forskriftsendringene 1. januar 2016 har ført til at foretak har mistet godkjenning. Etter at lokal godkjenning bortfalt har endringen i praksis medført en innskjerping av praktiseringen av hvordan forholdet mellom utdanning og praksis har vært vurdert. Dette har medført at foretak har mistet tiltaksklasse, eller har mistet oppdrag fordi oppdragsgivere vurderer kompetansen etter nye signaler, selv om foretakene har hatt mange tilsvarende oppdrag tidligere. Dette er også lagt til grunn når foretakene har søkt om høyere tiltaksklasse i sentral godkjenning. Når det gjelder sentral godkjenning er det gitt en overgangsregel som gjelder frem til 1. juli 2018, men den omfatter kun foretak som hadde sentral godkjenning per 31. desember 2015.

Det må være en målsetting at foretak med etablert plassering i tiltaksklasse får beholde denne, at overgangsordningen også må gjelde foretak som søker sentral godkjenning eller fornyelse etter 1. januar 2016, og må gjelde kommunenes vurdering ved tilsyn. Offentlige bestillere må i tillegg legge dette til grunn når de tildeler oppdrag.

Utvalget foreslår derfor at foretak i overgangsperioden frem til 1. juli 2018 kan gis sentral godkjenning, og i tillegg erklære ansvar etter de samme kompetansekriterier som ble praktisert før 1. januar 2016. Dette må gjelde foretak som søker ny godkjenning og foretak som ønsker å fornye sin tidligere godkjenning. Seriøsitetskravene må imidlertid gjelde. Etter overgangsperiodens slutt må det forutsettes at det kommer på plass et nytt regelverk som løser de problemene som er oppstått.

For øvrig må det etableres nødvendige overgangsordning mellom de eksisterende og de nye reglene, jf. brev fra BNL til DiBK.

Det er en forutsetning at kompetansen i den faglige ledelsen i foretaket har tilsvarende nivå. Total, relevant praksis skal tas med, både før, under og etter formell utdanning. Utvalget foreslår følgende:

- Alle foretak som hadde godkjenning før 1. januar 2016, får beholde denne, eventuelt får den tilbake, dersom de var kvalifisert, innenfor en tidsavgrensning for overgangsperioden frem til 2025.
- De referanseprosjektene foretakene hadde før 1. januar 2016 skal de beholde med den samme vurderingen som ble foretatt ved godkjenningen.
- Bedrifter som har sentral godkjenning og som ønsker å omorganisere seg f.eks.: å endre fra ansvarlig selskap til aksjeselskap eller fusjonere fra ett til to selskaper, må få beholde godkjenningen under forutsetning kompetansen hos den faglige ledelsen i foretaket har tilsvarende nivå.

Vedlegg:

1. Historisk oversikt over godkjenningsordningen
2. Godkjenningsbevis
3. Notat om realkompetansevurdering
4. Notat om inndeling i tiltaksklasser i forbindelse med helse, miljø og sikkerhet, fra Boligprodusentene
5. Eksempel på etterutdanning hos bransjer som grunnlag for å påta seg mer komplekse oppgaver, MEF og naml
6. Notat om tekniske fag, fra Nelfo, HLF og VKE
7. Brev fra BNL til DiBK om virkninger av forskriftsendring 1. januar 2016
8. Notat Rørentreprenørene Norge, godkjenningssområder med kompetansekrav
9. Fag eller fagområder som kan ligge under sentral godkjenning

Vedlegg 1

Historisk oversikt – sentral godkjenning av foretak etter plan- og bygningsloven

ESR/16-08-22

Dette notatet gir en oversikt over utviklingen av sentral og lokal godkjenning etter plan- og bygningsloven, og en oppsummering av de problemstillinger som er oppstått etter at lokal godkjenning er opphevet.

Bakgrunn - 1997

Lovforarbeidene

I Ot.prp. nr. 39 (1993-94) er bakgrunnen trukket opp. Det ble der foreslått en helt ny ordning for godkjenning av foretak, basert på sammenhengen mellom godkjenning og søknadsplikt for tiltak etter plan- og bygningsloven. Ordningen ble vedtatt av Stortinget i 1995 som del av "ansvarsreformen", og trådte i kraft 1. juli 1997⁶ (med overgangsordning med valgfrihet frem til 1. januar 1998).

Før 1997 var det ikke sammenkobling mellom søknadspliktige tiltak etter plan- og bygningsloven og godkjenningen. Det var krav om en "ansvarshavende" for byggetiltak (ikke for anlegg, som bare var meldingspliktige), disse var fysiske personer som skulle godkjennes av kommunen, og som kunne være representert ved stedfortreder på byggeplassene. Det var altså ikke krav om foretak eller foretakenes samlede kvalifikasjoner i denne sammenheng.

Det som fantes av godkjenning ut over kommunenes godkjenning av ansvarshavende, var

- Entreprenørgodkjenning etter lov av 24. oktober 1952, opphevet ved endringene i plan- og bygningsloven som trådte i kraft 1997
- Mesterbrevloven av 20. juni 1986
- Håndverksloven (som ble delvis opphevet da lov om mesterbrev trådte i kraft)
- Autorisasjon etter lov om tilsyn med elektriske anlegg av 24. mai 1929

Entreprenører kunne godkjennes for husbygging eller annet byggearbeid etter entreprenørloven, som var meget detaljert og stilte en lang rekke krav. Det var fire godkjenningssområder (mur og stein, tre, betong og anleggsarbeid), som kunne deles inn i undergrupper. Kvalifikasjonskravene lignet de man har for sentral godkjenning i dag. Godkjenning gjaldt personer, og ble gitt av Fylkesmannen for enklere arbeid, og av Industridepartementet (nå Næringsdepartementet) for arbeider av høy vanskelighetsgrad. For visse kategorier av bedrifter var faglig leder forhåndsgodkjent som "ansvarshavende", og trengte derfor ikke å søke om godkjenning som ansvarshavende overfor bygningsmyndighetene. Håndverksbrev i fag under håndverksloven ga mulighet for å søke godkjenning etter entreprenørloven.

Det var stor enighet om at godkjenningen skulle legges inn under plan- og bygningsloven, og kobles mot kommunens godkjenning av "ansvarshavende", som altså var den tidligere betegnelsen. Ansvarshavende var før 1997 som nevnt personer, ikke foretak, og gjaldt bare utførende for bygg, dvs. ikke anlegg, ikke prosjektering, og ikke kontroll. I 1997 ble altså dette endret, og det ble opprettet en frivillig sentral godkjenning som kunne være hjelpemiddel for dokumentasjon av kvalifikasjoner ved kommunenes vurdering av foretakene i den obligatoriske lokale godkjenningen for ansvarsrett.

Noen momenter fra proposisjonen:

⁶ Jeg bruker ikrafttreden som tidspunkt for regelendringene, ikke vedtakelsestidspunktet (som mange gjør).

- Det ble diskutert om sentral godkjenning skulle være obligatorisk eller frivillig. Her landet man altså på en frivillig ordning, som skulle supplere den obligatoriske lokale godkjenningen, og til sammen gi vurderingen av kvalifikasjonene. Kommunene skulle ha adgang til å gi lokal godkjenning selv om foretaket ikke hadde sentral godkjenning.
- Proposisjonen foreslo at sentral godkjenning kunne gis av egne sertifiserte organer (bl. a. Norges Byggstandardiseringsråd (nå Standard Norge), Byggforsk (nå SINTEF) mv.), eventuelt i tillegg til et eget statlig organ. Statens bygningstekniske etat (BE) skulle være tilsynsorgan for ordningen. (At BE ble godkjenningsorgan kom først opp som en hensiktsmessighetsvurdering senere.)
- Godkjenningsordningen skulle omfatte alle foretak som har byggregulert arbeid, også de som ikke søker ansvarsrett, eller som sjelden gjør det, for at foretak med ansvarsrett skulle kunne forvisse seg om at underentreprenørene er kvalifiserte (s. 94 sp.1). – Dette førte til at godkjenning ble gitt til alle mulige byggregulerte yrkesgrupper, slik at man endte opp med bortimot 750 godkjenningskoder.⁷
- Proposisjonen gikk også inn for at det kan legges inn krav fra annet regelverk i godkjenningen, først og fremst på frivillig grunnlag, og at disse kravene holdes atskilt fra vurderingen etter plan- og bygningsloven.

Den nærmere utforming av godkjenningsordningen

Det ble nedsatt en bransjesammensatt komite under ledelse av BE for å utforme godkjenningsordningen. Komiteens utredning ble lagt til grunn ved utforming av godkjenningskriteriene, og disse kriteriene er gjeldende også i dag. Dette gjelder kanskje først og fremst tiltaksklassene, som ble utformet slik de gjelder i dag. Tiltaksklassevurderingen skulle i tillegg til vanskelighetsgrad og risiko ved feil, også omfatte kompleksitet, dvs. hvor sammensatte tiltakene er. Modellene for krav til utdanning og praksis ble også utformet, og har eksistert på samme måte hele tiden, bortsett fra at forankringen har vekslet mellom forskrift og veiledning. Kravene ble opprinnelig fastsatt i forskrift, så flyttet til veiledning, men er nå tilbake i forskrift.

Systemkrav ble så smått innført, men først og fremst knyttet til egenkontroll. Den kommunale bygningskontrollen ble avskaffet fordi den fungerte svært variabelt, noen kommuner hadde omfattende kontroll, andre ikke. Kontrollen ble derfor "privatisert" og gjort obligatorisk, men tiltakshaver kunne velge mellom uavhengig kontroll gjennomført av spesialiserte kontrollforetak, og kontroll foretatt av gjennom de prosjekterendes og utførende foretakenes egenkontroll. Foretakene måtte godkjennes for kontroll, og kriteriene var i stor grad hentet fra ISO-standardenes krav til kvalitetssikring. Alle foretak (også de som ikke var godkjent for kontroll) fikk imidlertid krav til organisasjon for å sikre at de hadde tilstrekkelig faglig bemanning, krav til faglig ledelse, og krav om kjennskap til regelverket.

Sentral godkjenning ble etablert som en egen enhet i BE. Ordningen tok som nevnt sikte på at alle foretak som kunne tenkes å få ansvarsrett også skulle kunne få sentral godkjenning. Det ble derfor gitt godkjenningskoder for alle typer byggregulert arbeid (skiltmalere, undervannsentreprenører osv.), og man kom opp i ca. 750 godkjenningskoder. For ikke å få et helt uoversiktlig bilde, ble det etter hvert gitt samlekode, slik at et foretak kunne få ansvarsrett for fagområder det ikke selv hadde kvalifikasjoner for,

⁷ I "Enkelt å være seriøs" er denne tanken tatt opp igjen, men med en annen modell, dvs. at foretak som ikke skal påta seg ansvarsrett kan få egen sentral godkjenning basert på fagbrev/svennebrev, uten krav til praksis (Modul 2). Modul 2 vil dermed kunne virkeliggjøre intensjonen fra Ot.prp. nr. 39 på en enklere måte. I Ot.prp. nr. 45 (2007-2008), som lå til grunn for revisjonen i 2010, heter det imidlertid (s. 131, sp.1): *Foretak som bare gjennomfører tiltak som er unntatt fra krav om ansvarsrett, antas ikke å ha behov for sentral godkjenning.*

dersom det benyttet underleverandører med tilstrekkelige kvalifikasjoner. Dette medførte at det ble innført krav om styring av underleverandører som eget systemkrav.

Det var også diskusjon om hvordan man skulle håndtere spesialfag innenfor de enkelte fagkategoriene. Diskusjonen gjaldt bl.a. om disse skulle utskilles som egne godkjenningsområder, eller f. eks. legges inn under de ordinære fagkategoriene, men da med høy tiltaksklasse. Det er i hovedsak den siste modellen som ble fulgt, slik at spesialfag knyttes til fagkategoriene, men legges gjerne i tiltaksklasse 3.

Forskriftsendring i 2003

I november 2003 ble det foretatt en del forskriftsendringer (det ble ikke ansett nødvendig med endringer i loven). I søknadsplikten gjaldt endringene først og fremst at tilbygg inntil 50 kvm kunne bygges uten krav om ansvarlige foretak (dvs. søknadspliktig, men tiltakshaver har ansvaret). Fordi slike tilbygg gjerne inneholdt bad, medførte endringen at søknadsplikten for våtrom ble fjernet.⁸

Godkjenningsområdene ble radikalt endret. Dette gjaldt bare områdene, mens både kriteriene ellers mht. utdanning, praksis og systemkrav ble opprettholdt. Det samme gjaldt ordningen som sådan (organisering mv.). Godkjenningsområdene ble imidlertid ansett for å være for mange, og medførte at man kunne miste oversikten i større tiltak. (Det ble også foreslått at kommunen kunne redusere antall ansvarsretter i det enkelte tiltak, men dette gikk ikke departementet med på, ut fra prinsippet om at det er tiltakshaver/søker som velger foretak, og dermed også ansvarsretter.) Områdene ble redusert til 3, både for prosjektering, utførelse og kontroll. Disse var bygg, anlegg og tekniske installasjoner, fremdeles inndelt i tiltaksklasser, pluss funksjonen som ansvarlig søker. Tanken var at foretakene skulle beskrive fagområder og ansvar i fritekst, fordi kodene i seg selv ga liten veiledning. Dette systemet varte frem til 2010.

Lovrevisjon i 2010

Hele plan- og bygningsloven ble revidert, plandelen i 2009, og byggesaksdelen i 2010 (to forskjellige utvalg, og to forskjellige stortingskomiteer). Ot.prp. nr. 45 (2007-2008) lå til grunn for endringene i byggesaksdelen. Hovedinnholdet i loven ble videreført⁹. Ansvarsreglene ble opprettholdt og utdypet, men reglene om kontroll ble radikalt endret. Ordningen med egenkontroll ble fjernet, og begrepet "kontroll" ble avgrenset til enkelte forskriftsfestede kontrollpunkter innenfor kontrollområdene bygningsfysikk, konstruksjonssikkerhet, geoteknikk (grunnforhold) og brannsikkerhet. Egenkontrollen ble i stedet omgjort til et generelt krav til alle ansvarlige foretak om å ha system for kvalitetssikring, både ved lokal og sentral godkjenning. Systemkravene ble gjort noe enklere, og omfatter basiskravene i ISO-standardene, dvs. kravsidentifikasjon, dokumentstyring (sporbarhet), avviksbehandling, organisasjon som sikrer tilstrekkelig bemanning i det enkelte tiltak, styring av underleverandører, og en hovedvekt på rutiner generelt.

Godkjenningsområdene ble igjen radikalt endret, mens ordningen for øvrig ble videreført (og flyttet til Gjøvik, som en selvstendig avdeling under BE, som nå skiftet navn til DiBK, Direktoratet for byggkvalitet). Godkjenningsområdene ble nå utformet som en mellomting mellom de to tidligere modellene, ved at det ble listet opp generelle fagområder man kunne søke godkjenning i ved sentral godkjenning. Ved lokal godkjenning måtte man i tillegg naturligvis angi nærmere hva arbeidsoppgavene besto i. Det ble angitt 13-14 forskjellige fag-/godkjenningsområder for prosjektering, tilsvarende for utførelse, mens

⁸ Søknadsplikt for våtrom ble innført igjen i 2010, og deretter tatt vekk igjen i 2012. En av grunnene til at den ble fjernet i 2012, var at flere kommuner krevde inntil 5 ansvarsretter, dvs. lokal godkjenning, for bygging og rehabilitering av bad. Det ble derfor innført en samlekode for våtrom, som igjen ble fjernet 1. januar 2016.

⁹ Bygningslovutvalget foreslo at sentral godkjenning skulle gjøres obligatorisk. Dette støttet ikke departementet, bl. a. ut fra hensynet til EØS-avtalen (tjenestedirektivet), vansker for nyetablering av foretak, vanskeligere tilbaketrekking av godkjenning mv.

godkjenningsområdene for kontroll tilsvarende de kontrollområdene som er nevnt over¹⁰. Det ble innført mulighet for "overordnet ansvar" for underleverandører, dvs. at et ansvarlig foretak (f. eks. en hovedentreprenør) kunne påta seg ansvar for fagområder det ikke selv var kvalifisert for, begrenset til samme eller lavere tiltaksklasse (men ikke høyere).¹¹

I ot.prp. nr. 45 ble det diskutert hvorvidt det var hensiktsmessig at kvalifikasjonskravene var rettet inn mot foretakenes faglige ledelse. Det ble presisert at det er foretakenes samlede kvalifikasjoner som er viktig, og at dette bør gjenspeiles i et krav om at foretakene skal ha tilstrekkelig faglig bemanning til å gjennomføre de enkelte bygge- og anleggstiltakene. Det ble ikke stilt spesifikke krav til ledelse.

I 2010 ble gjennomføringsplan innført, som et dialogdokument mellom tiltaket v/ ansvarlig søker og kommunen. Fagområdene skal angis (forhåndsdefinert), og foretakenes ansvarsrettssøknader skal vise at fagområdene ivaretas av foretakene. Arbeidene utkvitteres ved at det leveres samsvars- eller kontrollerklæringer.

Ny revisjon i 2015/2016 – ESAs sak mot Norge

Norge har i flere år hatt diskusjon med ESA om den obligatoriske lokale godkjenningen. ESA (EFTAs overvåkingsorgan av EØS-avtalen) har hele tiden ment at en obligatorisk godkjenning av foretak strider mot tjenstedirektivets forbud mot duplisering, dvs. at et foretak skal slippe å dokumentere sine kvalifikasjoner på nytt dersom det allerede er godkjent etter sitt eget lands ordning. Norge mente at et slikt relativt formelt prinsipp måtte vike for behovet for å kunne vurdere foretakenes kvalifikasjoner, særlig sett i lys av mengden av svart arbeid og kriminalitet innenfor bygge- og anleggsektoren. Norge har imidlertid måttet gi seg, jf. lovforslag i Prop. 99 L (2013-2014)¹², og ble i

tillegg dømt i EFTA-domstolen høsten 2015¹³. Kravet om obligatorisk lokal godkjenning for ansvarsrett er derfor fjernet fra 1. januar 2016.¹⁴

Det er omstridt hvor store konsekvenser denne endringen har. I utgangspunktet er ikke endringen større enn at foretakene erklærer ansvar i stedet for å søke, mens kvalifikasjonskravet og ansvarsreglene gjelder uendret. Kommunenes adgang til å trekke tilbake ansvaret består også uendret, selv om kommunene ikke lenger tildeler ansvarsretter. Kommunene kan også kreve uavhengig kontroll med foretak, f. eks. ved usikkerhet om kvalifikasjonene. Kommunene mister imidlertid muligheten til forhåndsvurdering av foretakene, og må i stedet bruke tilsynsfunksjonen for å foreta denne vurderingen. Dette medfører større press på tilsyn, samtidig som kommunene mister gebyrinntektene ved godkjenningen av foretakene.¹⁵

Ansvarlig søkers rolle er blitt litt mer uklar, ettersom foretakene nå kan komme inn i tiltaket når som helst, og bare skal erklære ansvaret før de begynner arbeidet. Foretakene har også fått mulighet til å sende inn ansvarserklæring direkte til kommunene, men med kopi til ansvarlig søker. Dette medfører at ansvarlig søkers ansvar og oppgaver blir mer uoversiktlig, særlig i utførelsesfasen.

¹⁰ Dette er nå utvidet til 18 godkjenningsområder for prosjektering, 20 for utførelse og 7 for kontroll, i tillegg til godkjenning som ansvarlig søker, som bare er ett godkjenningsområde.

¹¹ Godkjenning for overordnet ansvar er fjernet fra 1.1.2016, (men opprettholdt for kontroll).

¹² Det ble vurdert om yrkeskvalifikasjonsdirektivet kunne brukes som grunnlag for lokal godkjenning, men dette direktivet skal i utgangspunktet bare brukes i spesielle forhold, og ble ikke ansett egnet.

¹³ EFTA Court Judgment 28 September 2015 / Case E-6/15.

¹⁴ Det var også vedtatt obligatorisk sentral godkjenning av kontrollforetak. Som følge av ESA-saken ble ikrafttreden av dette lovvedtaket utsatt, og ble senere fjernet.

¹⁵ Tilsvarende konsekvens får også endringen av søknadsplikten fra 1. juli 2015, der frittstående bygning på inntil 50 kvm nå kan oppføres uten søknad. Her mister kommunene gebyrinntekter, og får større press på tilsyn.

I samme omgang ble godkjenningssområdene gjennomgått, og enkelte av områdene er blitt oppdelt i flere områder. Dette har bl. a. sammenheng med at en del bransjer har vanskeligheter med å finne en selvstendig plass innenfor svært omfattende godkjenningssområder, og godkjenningssområdene er i stor grad blitt førende for bransjenes arbeidsfelt. I tillegg er det i mange tilfeller liten sammenheng mellom godkjenningssområdene og den utdanningen som tilbys. – Som tidligere nevnt ble også muligheten for godkjenning med "overordnet ansvar" tatt bort, med en i utgangspunktet uklar begrunnelse.¹⁶ Fjerningen av "overordnet ansvar" skyldtes til en viss grad ønsker fra kommunene som hadde vansker med å lage en ensartet og helhetlig praksis, misforståelser om at "overordnet ansvar" innebar at foretaket hadde kompetanse innen alle aktuelle fagområder, og at godkjenningen kunne misbrukes til å skjule useriøse underleverandører.

Bygge- og anleggsnæringen har tilkjennegitt bekymring over opphevelsen av lokal godkjenning. Selv om denne godkjenningen har vært avgrenset til plan- og bygningslovens krav, og i mange tilfeller er blitt praktisert svært lemfeldig av kommunene, har den likevel vært en viss trygghet for kvalitetsvurdering av foretakene. På grunn av en bekymringsfull utvikling av omfanget av manglende kvalitet, manglende seriøsitet, svart arbeid og kriminalitet, og dermed ulike konkurranseforhold, har de ulike bransjorganisasjonene inngått samarbeid om forslag som skal sikre seriøsitet i næringen. Disse forslagene er samlet i rapporten "Enkelt å være seriøs", som ble overlevert kommunal- og moderniseringsminister Jan Tore Sanner i august 2014. Deler av forslagene ble fulgt opp av KMD i Prop. L 131 (2014-2015).

En annen konsekvens, som departementet og DiBK trolig ikke var klar over omfanget av, gjaldt at bortfallet av kommunenes vurdering av foretakenes kvalifikasjoner også tok vekk muligheten for dokumentasjon av realkompetanse, som grunnlag for å oppnå høyere tiltaksklasse. Denne dokumentasjonen må nå foretakene selv stå for, noe som skaper en viss usikkerhet fordi det ikke finnes system for dokumentasjon og verifisering. I tillegg har mange kommuner ført en litt lemfeldig praksis i vurderingen av realkompetanse, og denne ønsker nå KMD å stramme inn.

Seriøsitet i bygge- og anleggsnæringen

Bygge- og anleggsnæringens strategi for arbeidet med seriøsitet har først og fremst grunnlag i rapporten "Enkelt å være seriøs", som ble utarbeidet av et ekspertutvalg som representerte det aller meste av bygge- og anleggsnæringen. I utvalget deltok bl. a. Byggenæringens Landsforening, Fellesforbundet, Byggmesterforbundet, Boligprodusentene, Arkitektbedriftene, Norske Arkitekters Landsforbund, Rådgivende Ingeniørers Forening, Maskinentreprenørenes Forening, Nord-Norske Entreprenørers Serviceorganisasjon, Norsk Teknologi og Entreprenørforeningen Bygg og Anlegg. Utvalget er senere supplert med Huseiernes Landsforbund og Norsk Bygge- og eiendomsforening.

Rapporten ble initiert av Kommunal- og regionaldepartementet (KMD), og ble overlevert kommunalminister Jan Tore Sanner i august 2014. Rapporten var grunnlag for lovforslag i Prop. 131 L (2014-2015), Innst. 359 L (2014-2015) fra Stortingets kommunal- og forvaltningskomité, og videre forskriftsutarbeidelse.

Rapporten ble senere supplert med egen tilleggsrapport om utvikling av registreringsordning for bygge- og anleggsarbeid med verdi over ½ G på eiendom. Forslagene i tilleggsrapporten modererte forslaget fra den første rapporten slik at eier av eiendommen også skulle eie informasjonen, og at eier kan slette opplysninger etter at offentlig myndighet ikke lenger har tilgang til opplysningene.

¹⁶ Mulighet for godkjenning med overordnet ansvar er beholdt for kontrollforetak, sannsynligvis ut fra behovet for tverrfaglighet i større grad samlet i ett (koordinerende) kontrollforetak.

Bygge- og anleggsnæringens arbeid med seriøsitet har nær sammenheng med bekjempelsen av arbeidslivskriminalitet. I Regjeringens strategi mot arbeidslivskriminalitet fra januar 2015 er det særlig i kapitlet om kunnskap fremhevet en del av de elementene som er nevnt i "Enkelt å være seriøs". Forslagene har sterk innbyrdes sammenheng, dette gjør at en trinnsvis innføring lett blir slag i luften. Det er f. eks. nær sammenheng mellom registreringsordning og Modul 2, og mellom HMS-kort, sentral godkjenning, og mulighet for utvidet tilsyn. Det er imidlertid lite samarbeid mellom de forskjellige myndighetene.

Stortingets kommunal- og forvaltningskomité ba i komitéinnstillingen, Innst. 359 L (2014-2015), regjeringen gå videre med disse forslagene¹⁷. Det er likevel bare en liten del av dette som er gjennomført. Arbeidet haster, for at markedet ikke skal komme ut av kontroll. Bygge- og anleggsnæringen mener derfor at så mange som mulig av disse tiltakene må være på plass innen 1. januar 2017.

I forbindelse med årets lønnsoppgjør ble det sendt brev fra bygge- og anleggsnæringen til statsminister Erna Solberg, der det ble bedt om fortgang i implementeringen av forslagene fra "Enkelt å være seriøs". Kommunal- og moderniseringsminister Jan Tore Sanner svarte på brevet 6. april. Det ble der vist til at Modul 2 er til vurdering i departementet, og at det er bestilt en rapport om egnede virkemidler for seriøsitet. Når utredningen foreligger vil departementet vurdere hvilke virkemidler som er best egnet. Den rapporten som ble levert, ble imidlertid underkjent av departementet, og fremdriften er derfor usikker.

For de foreslåtte tiltakene er status:

- Det er ikke tatt stilling til utvidet, forenklet og samordnet tilsyn. Her har BNL iverksatt eget prosjekt for å øke tilsynsomfanget gjennom samarbeid mellom ulike tilsynsorganer.¹⁸
- Det er ikke tatt stilling til innføring av Modul 2. KMD har ute bestilling på utredning, uten at bestillingen er rettet inn mot sentral godkjenning. BNL er engstelig for at godkjenning av foretak uten ansvarsrett skal reduseres til en frivillig innleggelse i en forbrukerportal, uten at det er godkjenning som legges til grunn.
- Det arbeides med etablering av et nasjonalt kvalifikasjonsregister for bygge- og anleggsnæringen, innenfor rammen av Arbeidsgiver-/arbeidstakerregisteret.
- Det er foretatt forbedringer av HMS-kort, men det gjenstår fortsatt de viktigste kravene, som at kortene skal følge person, inneholde kvalifikasjoner, og være krav for at foretaket skal få sentral godkjenning.
- Registrering av arbeid på seeiendom.no ble utredet i etterkant av ekspertutvalget, og en tilleggsrapport til "Enkelt å være seriøs" ble overlevert politisk ledelse i KMD i september 2015. BNL har ikke fått tilbakemelding om arbeidet.
- Det foreligger lovforslag om godkjenning av planforslagsstillere.¹⁹
- I sentral godkjenning er det innført krav om at foretakene ikke skal ha forfalte og ubetalte krav på skatter og avgifter. Det er ikke innført krav til lønns- og arbeidsforhold, krav om forsikring, krav om avklaring av konkurs og konkursskarantene mv. Opplysninger om forsikring og om foretaket er opplæringsbedrift er tatt inn som frivillige opplysninger. Ekspertutvalget ønsker at slike opplysninger også skal være obligatoriske. Det er heller ikke tatt stilling til positive incitamentene for foretak som ønsker godkjenning.

¹⁷ BNL og Fellesforbundet hadde aktivt samarbeid med Stortingets kommunal- og forvaltningskomite i arbeidet med komiteinnstillingen, og har senere hatt møter med partienes stortingsgrupper. Problemstillingene betraktes ikke som politisk vanskelige eller kontroversielle.

¹⁸ Det er gjennomført et kartleggingsprosjekt, i hovedsak finansiert gjennom midler fra DiBK. Det er søkt om midler til et større prosjekt om forenklet tilsyn fra NHOs Arbeidsmiljøfond.

¹⁹ Dette har vært på høring høsten 2015, og ble fremlagt for Stortinget før sommeren 2016.

Tiltaksklasser og foretakskompetanse pr. 1. januar 2016

Lokal godkjenning av foretak for ansvarsrett etter plan- og bygningsloven bortfalt 1. januar 2016. Dette innebærer at foretakene nå ikke lenger har mulighet til en kommunal vurdering av forholdet mellom utdanning og praksis, som grunnlag for å heve foretakenes tiltaksklasse, f. eks. fra klasse 1 til klasse 2. Denne hevingen har hittil kunnet skje ved at kommunene har hatt mulighet til å vurdere lang og relevant praksis som kompensasjon for utilstrekkelig utdanning i henhold til tabellen og kravene for utdanningsnivåer som fremgår av Forskrift om saksbehandling §§ 11-2 og 11-3. Denne muligheten er etter forskriftsendringene 1. januar 2016 opprettholdt innenfor tiltaksklasse 1, men ikke for – og mellom resten.

Dette gjelder også i utgangspunktet for sentral godkjenning, men for sentral godkjenning har departementet vedtatt overgangsordning som medfører at DiBK kan behandle foretakene etter tidligere ordning frem til 1. juli 2018. Dette omfatter foretak som hadde godkjenning før 1. januar 2016, men gjelder ikke foretak som søker sentral godkjenning etter dette tidspunkt. Denne overgangsordningen omfatter heller ikke kommunene, som altså ikke lenger har noe saksbehandlingsansvar for vurdering av foretakene gjennom godkjenning for ansvarsrett. Kommunene skal imidlertid føre tilsyn med foretakenes kvalifikasjoner, og kan/skal trekke tilbake foretakenes ansvar dersom de ikke har tilstrekkelige kvalifikasjoner, eller viser mangel på "dugelighet og pålitelighet".²⁰

Forskriftsendringen antas å ha bakgrunn i at reglene opprinnelig gikk ut på at høy utdanning kunne kompensere for manglende praksis, først og fremst innenfor prosjektering. Lang praksis kunne imidlertid ikke kompensere for manglende utdanning. Dette regelverket er blitt "tøyd", og både DiBK og kommunene har lagt til grunn at praksis kan kompensere for manglende utdanning. Gjennom lokal godkjenning har dermed foretak fått godkjent praksis som har ført til at de har kunnet arbeide i høyere tiltaksklasse, og dermed også kunnet søke om – og få – sentral godkjenning i høyere tiltaksklasse.

På grunn av innstramming i regelverket står flere foretak i fare for å miste godkjenningen i høyere tiltaksklasse. Dette gjelder både prosjekterende og utførende, særlig for utførende som har hatt sentral godkjenning i klasse 1, men utført arbeider lokalt i klasse 2. Det gjelder også ingeniører med godkjenning i klasse 2 som har utført arbeider lokalt i klasse 3. I tillegg er kravene til praksis blitt vanskeligere å dokumentere og få godkjent, bl. a. på grunn av usikkerhet om hvor lang praksis skal være for å få kompetansebevis, hvordan relevansen skal dokumenteres gjennom referanseprosjekter som må ligge innenfor en bestemt tidsramme, og at det bare er praksis etter endt utdanning innenfor den omsøkte tiltaksklasse som skal telle.²¹

DiBK kunne i og for seg løst opp problemstillingene ved å gi klare tolknings svar, eventuelt nye forskrifter. DiBK mener likevel at utgangspunktet for vurderingen ikke skal være endret, i og med at foretakene nå skal erklære nøyaktig det samme som de tidligere skulle søke om, og at dette bør være tilstrekkelig for å ivareta foretakenes situasjon. Innstrammingen i regelverket bør i alle fall følges. Et problem er også at kommunene har svært forskjellig praksis. Dette medfører også et behov for økt tilsyn for å forhindre juks med kompetanseerklæringer.

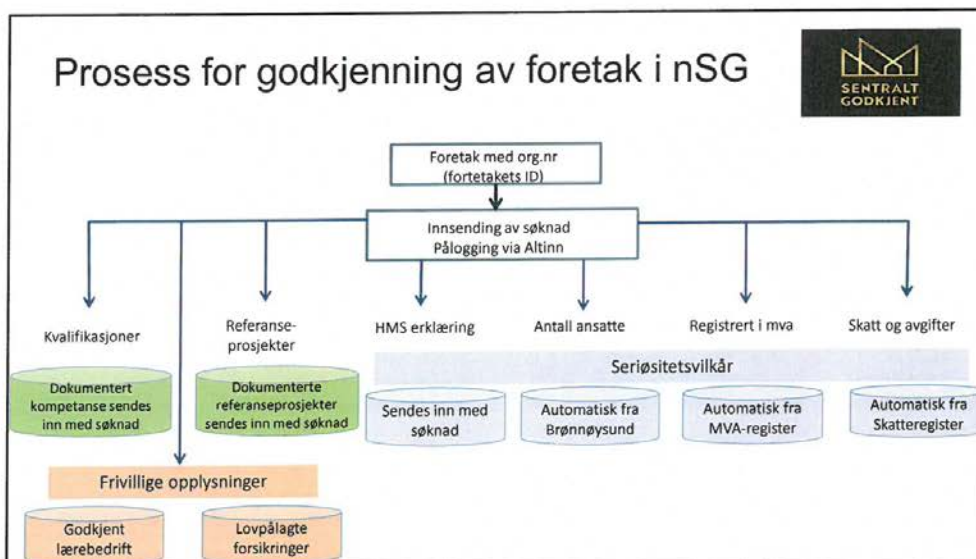
²⁰ Kommunene skal imidlertid ikke føre tilsyn med om seriøsitetsskravene for sentral godkjenning er ivaretatt.

²¹ Det siste har DiBK sagt ikke gjelder. Det er foreløpig ikke kommet formell bekreftelse på dette.

Vedlegg 2

Godkjenningsbeviset

Steinar H, Ari, Steinar F, Tor Jørgen og Sigrid

**SENTRALT GODKJENT FORETAK FOR ANSVARSRETT
ETTER PLAN- OG BYGNINGSLOVEN**

Sentral godkjenning for: **TRONRUD ENTREPRENØR AS**

Foretaket, med organisasjonsnummer 045009756, er gitt følgende sentrale godkjenning i medhold av plan- og bygningsloven av 27. juni 2008 § 22-1 og forskrift om byggesak av 26. mars 2010 nr 488 (SAK10)

- Utførelse av Tømmerarbeid og montering av trekonstruksjoner i tilskaksklasse 2
- Utførelse av Plasserte betongkonstruksjoner i tilskaksklasse 3

TRONRUD ENTREPRENØR AS:

- Godkjent opplæringsbedrift
- Ansvarforsikring
- Yrskadeforsikring

Godkjenningen er gyldig til 29.04.2019

Godkjenningen er beregnet på å dekke utgifter til å søke sentral godkjenning betales innen fristene. Det gøres oppmerksom på at sentral godkjenning for ansvarett skal trekkes tilbake ved alvorlige eller gjentatte overtredelser av bestemmelser gitt i eller i medhold av plan- og bygningsloven.

Dette er et statisk dokument som ikke bør ha for mange variable opplysninger. Opprettholdes som i dag

09.11.2016 3

TRONRUD ENTREPRENØR AS

Organisasjonsnummer: 045009756
Forretningsadresse: Stamsveien 7, 1481 HAGAN
Postadresse: Postboks 610, 3504 HØNEFOSS
Webadresse: www.tronrudentrepnor.no
Antall ansatte: 49

Godkjenningsperiode: 29.04.2016 - 29.04.2019

[Last ned godkjenningsbevis](#) [Last ned egenerklæring for kompetanse og kapasitet](#) [Rediger din egenerklæring her](#)

- ✓ Godkjent opplæringsbedrift
- ✓ Ansvarforsikring
- ✓ Yrskadeforsikring

Opprettholdes som i dag

Nye linker
Foretaket legger inn og redigerer sitt eget kompetansebevis
Åpent og søkbart for alle

TRONRUD ENTREPRENØR AS er godkjent etter ny ordning om sentral godkjenning fra 1.1.2016 og har rett til å bruke merket sentralt godkjent. [Les mer om den nye ordningen](#)

TRONRUD ENTREPRENØR AS er godkjent innen følgende områder:

FUNKSJON	FAGOMRÅDE	TILTAKSKLASSE	
Utførende	Plasserte betongkonstruksjoner	3	Vis betydning
Utførende	Tømmerarbeid og montering av trekonstruksjoner	2	Vis betydning

09.11.2016 4

Forslag til innhold i «Egenerklæringsskjema/kompetansebevis» – felles for alle godkjeningsområder

- Omsetning siste år
- Antall ansatte
- Godkjent lærlingebedrift
- Byggtyper foretaket har erfaring med (NS 3457) – <http://www.kartverket.no/eiendom/saksbehandling/veiledning-og-kurs/veiledning-for-lokal-matikkemyndighet/foringsinstruks-for-matikkelen/9-vedlegg/92-Bygningstyper-basert-pa-NS-3457--kortversjon-/>
- Kompetanseoversikt
 - 0% phd
 - 0% mastergrad eller tilsv
 - 0% bachelor eller tilsv
 - 0% mesterbrev
 - 0% faglærte
 - 0% Læringer
 - 0% ufaglærte
 - 0% andre utdannelser

Modul 2 - innspill

- Benytte samme godkjeningsstruktur som modul 1 bortsett fra referanseprosjekt
- Ingen egenerklæringsskjema for modul 2 i første omgang
- Ivaretar seriøsitetetsbegrepet
- Enkel og rask etablering!

Vedlegg 3

Realkompetansevurdering

KG/16-08-25

1. Innledning

Formålet med realkompetansevurdering er at den enkelte får dokumentert og verdsatt sin kompetanse. Arbeidsstyrkes samlede kompetanse er en blanding av utdanning og praksis og erfaring fra arbeid mv. I Norge er det bred enighet om at det skjer en stor grad av læring i arbeid, og denne må nyttiggjøres.

Oppdaget fra DiBK etterlyser spesifikt forslag som gjelder realkompetansevurdering:

"Forslag på hvordan man kan etablere en konkret og praktikabel vurdering av realkompetanse. Hvilke elementer skal kunne inngå i realkompetanse i ulike tiltaksklasser? Hvilke kriterier bør legges til grunn for vurderingen av realkompetanses relevans til godkjenningssområdene? Hvordan dokumentere?"

2. Realkompetanse - definisjoner, bakgrunn og formål²²

Realkompetanse er all kompetanse som er tilegnet gjennom formell, ikke-formell eller uformell læring.

- Formell kompetanse oppnås gjennom det formelle utdanningssystemet, dokumentert med vitnemål, eksamensutskrifter, kompetansebevis mv.
- Ikke-formell kompetanse er resultat av organisert læring som skjer på ikke-formelle læringsarenaer, for eksempel bedriftsintern opplæring og bransjevis opplæring hvor man ikke er bundet av offentlige fag-/læreplaner, men gjerne får et kursbevis.
- Uformell kompetanse er resultat av læring som har skjedd utenfor det formelle utdanningssystemet og som ikke er organisert. Dette gjelder læring gjennom arbeid, men også gjennom organisasjonserfaring og fritidsaktiviteter. Slik læring kan for eksempel dokumenteres ved arbeidsattester, CV eller et individuelt utfylt dokument for kompetansekartlegging.

Definisjonen av realkompetanse bygger på erkjennelsen av at læring skjer i mange sammenhenger og på mange arenaer, og innebærer at det er mulig å oppnå kompetanse som er likeverdig og på nivå med kompetanse oppnådd innenfor det formelle utdanningssystemet.

Vurdering av realkompetanse betyr å måle kompetansen opp mot oppsatte kriterier, for eksempel kompetansemål i en læreplan i videregående skole, læringsutbyttebeskrivelser i en studieplan i den enkelte fagskole, høyskole eller universitet eller kompetansekriterier i et arbeidsforhold. Det kan nevnes at yrkesprøving i videregående opplæring er en vurderingsmetode i realkompetansevurdering der en vurderer praktiske ferdigheter opp mot målene i læreplanen i Vg3.

Bakgrunn og formål

I Norge har arbeidet med realkompetansevurdering pågått siden midten av 90-tallet, og er en viktig del av satsingen på livslang læring og det å anerkjenne og utnytte befolkningens samlede kompetanse. Målet har vært å gi voksne mulighet til å få sin realkompetanse dokumentert og verdsatt.

Det såkalte Buerutvalget²³ utredet et grunnlag for realkompetansevurdering, og dette ble utformet videre i St. meld. 42 (1997-1998) Kompetansereformen. Her foreslo regjeringen at det ble etablert et system for dokumentasjon og anerkjennelse av voksnes realkompetanse. Stortinget ba deretter regjeringen om å følge opp ved å etablere et system som gir voksne rett til å dokumentere sin realkompetanse uten å gå veien om

²² Notatet bygger i hovedsak på rapporter utarbeidet av Vox og informasjon tilgjengelig på vox.no:

<http://www.vox.no/statistikk-og-analyse/statistikk-og-analyse-om-realkompetanse/>

²³ NOU 1997: 25 Ny kompetanse

tradisjonelle prøveordninger. Vedtaket ble blant annet fulgt opp gjennom det treårige Realkompetanseprosjektet (1999-2002).

Siden den gang er det blitt arbeidet videre med dokumentasjon og verdsetting av realkompetanse innenfor utdanningssystemet, arbeidslivet og frivillig sektor. Innen utdanningssystemet er det blitt etablert ordninger for realkompetansevurdering i alle nivåer. Innenfor arbeidslivet gjenstår fortsatt mye før dokumentasjon og verdsetting av realkompetanse er implementert. Det er utviklet enkelte verktøy for dokumentasjon til bruk i arbeidslivet og frivillig sektor, men fortsatt er ikke et enhetlig system på plass.

I 2002 ba partene i arbeidslivet i brev til Kunnskapsdepartementet om en felles dokumentasjonsordning for realkompetanse som kan anvendes både i arbeidsmarkedet, i utdanning og i den enkeltes jobb. Partene påpekte at man ønsket seg en offentlig ordning for kartlegging som brukerne oppfatter som enhetlig og lett gjenkjennelig. For byggenæringen er dette ikke gjennomført.

Høsten 2015 startet regjeringen et arbeid med å utvikle en nasjonal kompetansepolitisk strategi i samarbeid med partene i arbeidslivet. Kunnskapsdepartementet leder arbeidet. Dette er en oppfølging av anbefalingene som OECD høsten 2014 ga i prosjektet Skills Strategy Norway. OECD pekte på at Norge, på tross av gode forutsetninger, ikke greier å utnytte befolkningens kompetanse godt nok. Kompetansepolitikken skal utvikle, mobilisere og anvende kompetansen i hele det norske arbeids- og samfunnslivet, og omfatter således langt mer enn utdanningspolitikken.

Den nasjonale kompetansepolitiske strategien har fire hovedområder:

- Gode valg for den enkelte og samfunnet
- Styrke kompetanse til voksne med svake grunnleggende ferdigheter, lave norskferdigheter og lite formell utdanning.
- Læring i arbeidslivet og effektiv bruk av kompetanse
- Dokumentasjon og verdsetting av kompetanse ervervet i arbeidslivet, og medbragt kompetanse fra utlandet.

Under det siste punktet er det satt ned en arbeidsgruppe som skal utvikle et bransjespesifikt mulighetscase om realkompetansevurdering innenfor varehandel.

Oppdraget fra DiBK med forslag på hvordan man kan etablere en konkret og praktikabel vurdering av realkompetanse for byggenæringen vil være svært relevant for arbeidet med den nasjonale kompetansepolitiske strategien. Det bør opprettes kontakt med arbeidsgruppen som jobber med realkompetansevurdering innen varehandel.

Realkompetansevurdering i europeisk samarbeid

Realkompetansevurdering i Norge er utviklet i tråd med de overordnede prinsipper for arbeidet med realkompetanse i EU og i samspill med tilsvarende arbeid i andre europeiske land.

I 2012 vedtok EUs Råd en rekommandasjon om at medlemslandene innen 2018 skal ha på plass nasjonale systemer for realkompetansevurdering. I den europeiske veiledningen om realkompetansevurdering er det trukket fram noen felles prinsipper for en kvalitetssikret og pålitelig prosess:

- Etterprøvbart; vil resultatet av prosessen bli det samme hvis den ble gjentatt under samme forutsetninger?
- Gyldig; er kompetansen som blir vurdert den kompetansen som det faktisk er relevant å vurdere?
- Sikker; er søkers rettigheter ivaretatt på en god måte i prosessen?
- Basert på definerte kriterier; er grunnlaget for vurderingen og vurderingskriteriene tydelig beskrevet på forhånd?
- Åpen; er alle trinn i prosessen forståelige og tilgjengelige for brukerne?
- Tilpasset formålet; er prosessen tilrettelagt for den enkelte, slik at den fungerer som forventet?
- Ressursfornuftig og kostnadseffektiv.

3. Nærmere om eksisterende ordninger for realkompetansevurdering og ansvar for gjennomføring

Nasjonalt

Fra nasjonalt hold er Vox, som er et nasjonalt fagorgan for kompetansepolitikk under Kunnskapsdepartementet, tillagt ansvar for å koordinere arbeidet med realkompetansevurdering. Vox skal legge til rette for samarbeid mellom de ulike aktørene, holde oversikt over fagområdet nasjonalt og internasjonalt og bidra med kompetansepolitiske innspill. Vox har blant annet laget veiledninger for realkompetansevurdering i fagskoler og i universiteter og høyskoler, samt arbeidet med verktøy for dokumentasjon i arbeidslivet.

Utdanningssystemet

I utdanningssystemet er retten til realkompetansevurdering forankret i lovgivningen for hvert enkelt utdanningsnivå, og ansvaret for tolking og oppfølging av regelverket og gjennomføring er plassert hos de respektive ansvarlige instansene.

- *Videregående opplæring*

Realkompetansevurdering i videregående opplæring er regulert i opplæringsloven § 4A-3 med tilhørende forskrifter. Personer over 25 år som har fullført norsk grunnskole, eller tilsvarende, og som ikke har fullført videregående opplæring, har rett til realkompetansevurdering og opplæring opp mot ønsket sluttkompetanse. Realkompetansevurderingen og eventuell opplæring er gratis for personer med slik rett. Voksne uten rett til videregående opplæring kan også bli realkompetansevurdert, men må dekke kostnadene selv.

De som blir realkompetansevurdert har rett til enkeltvedtak og et kompetansebevis som dokumenterer hva man har fått godkjent. Man trenger ikke følge undervisning eller gå opp til eksamen.

Realkompetansevurdering kan gi grunnlag for inntak, avkortning og tilpasning i forhold til behov for ytterligere opplæring for å oppfylle kravene til fag-/svennebrev og/eller vitnemål.

Realkompetansevurderingen skjer opp mot læreplaner i videregående opplæring. Å få godkjent et fag gjennom en realkompetansevurdering er likeverdig med andre sluttvurderinger etter forskriften.

Realkompetansevurdering gir muligheter for godkjenning av hele fag med sluttvurdering, deler av fag eller enkelte kompetansemål, men ikke hele lærefag i videregående opplæring. Godkjenningen av deler av fag/kompetansemål gir grunnlag for å avklare den voksnes behov for videre opplæring. Vurderingen skjer opp mot den voksnes ønskede sluttkompetanse. Hvis ikke hele faget kan godkjennes, gir realkompetansevurderingen mulighet for avkortning og tilrettelegging av opplæringsløp basert på den kunnskapen og de ferdighetene den enkelte har.

Utdanningsdirektoratet har ansvar for realkompetansevurdering i grunnskole og videregående opplæring. De fastsetter forskrifter til opplæringsloven og har ansvaret for tolking og oppfølging av regelverket. Utdanningsdirektoratet har utarbeidet nasjonale retningslinjer²⁴ for realkompetansevurdering i grunnskole og videregående opplæring for voksne. Retningslinjene gir blant annet informasjon om fylkeskommunens ansvar, om fasene i en realkompetansevurdering og om klage.

Fylkeskommunen har ansvar for gjennomføring av realkompetansevurdering i videregående opplæring. I henhold til loven skal fylkeskommunen ha et forsvarlig system for å følge med på at kravene i lov og forskrift oppfylles. Fylkeskommunen kan delegerer gjennomføringen av realkompetansevurderingen. Alle fylkeskommuner har opprettet enheter som organiserer og gjennomfører vurderingene.

- *Fagskoler*

Lov om fagskoleutdanning regulerer godkjente fagskoleutdanninger. Fagskoleutdanning bygger, etter

²⁴ Retningslinjer, grunnskole: http://www.udir.no/globalassets/filer/regelverk/tolkningsuttalelser/udir_retningslinjer_for-realkompetansevurd_web.pdf

Retningslinjer, videregående opplæring:

http://www.udir.no/contentassets/2d44dd1eca5f4449a314a4c541ae75e2/retningslinjer_realkomp_vgo.pdf

loven, på videregående opplæring eller tilsvarende realkompetanse. Den enkelte fagskole kan gi fritak for emner på grunnlag av annen dokumentert relevant utdanning og kompetanse. Fritak på bakgrunn av realkompetanse må baseres på en faglig vurdering av om søkerens bakgrunn fra arbeidsliv, utdanning mv. samlet kan gi grunnlag for fritak for del av fagskoleutdanning.

Vedtak om opptak eller fritak basert på realkompetansevurdering er et enkeltvedtak.

Det er fagskolene selv som har ansvar for gjennomføring av realkompetansevurdering når det gjelder opptak til fagskoleutdanning. Fagskolene skal ha forskrifter som inneholder krav til formell utdanning eller realkompetanse. Den enkelte fagskole kan gjøre realkompetansevurderingen selv, eller henvise til realkompetansevurdering i videregående opplæring i fylkeskommune.

Vox har laget en veiledning²⁵ for fagskoler når det gjelder realkompetansevurdering som grunnlag for opptak til fagskoleutdanning. Veiledningen skal bidra til mer kunnskap om realkompetansevurdering og en felles referanse som kan gi mer enhetlig vurdering av realkompetanse ved opptak i fagskolene.

- *Høgskoler og universiteter*

Opptak til høyere utdanning reguleres i Universitets- og høyskoleloven § 3-6. Søkere som ikke har generell studiekompetanse, kan søke opptak basert på realkompetanse. Søker bør være minst 25 år og ha dokumentert relevant realkompetanse, for eksempel attester fra arbeid i relevant bransje eller annen dokumentert kompetanse som er relevant for studiet vedkommende søker opptak til.

En realkompetansevurdering kan resultere i opptak til en høyskole eller et universitet.

Realkompetansevurdering kan også gi grunnlag for fritak for deler av et studium. Vedtak om opptak eller fritak basert på realkompetansevurdering er et enkeltvedtak.

- Realkompetansevurdering ved opptak: Søknaden kan leveres sentralt via Samordna opptak eller lokalt til et studiested. Realkompetansevurderingen utføres av studiestedet som er satt som førstevalg i søknaden. Søkerens realkompetanse blir vurdert opp mot studiestedets opptakskrav til det gjeldende studiet.
- Realkompetansevurdering ved fritak: Dokumentert realkompetanse kan gi grunnlag for fritak for hele eller deler av et studium. Høgskolen eller universitetet vurderer fritaket opp mot et konkret studium eller emne. Den enkelte institusjon har egne rutiner for denne vurderingen.

Vox har utviklet en veiledning²⁶ i samarbeid med universitets- og høyskolesektoren for realkompetansevurdering ved fritak. Institusjonene kan bruke elementer fra veiledningen i sine egne dokumenter etter behov.

Alle veiledninger og retningslinjer beskriver gjennomføring av realkompetansevurdering som en strukturert prosess som allment består av følgende trinn;

- Informasjon og veiledning
- Kartlegging av kompetanse
- Vurdering av kompetansen mot gitte kriterier
- Dokumentasjon av vurderingen.

Veiledningene omtaler også metoder for vurdering og eksempler på verktøy til bruk i prosessen.

Beskrivelsen ovenfor viser at organisering og gjennomføring av realkompetansevurdering i utdanningssystemet er tilpasset det enkelte utdanningsnivå, og praksis kan variere mellom de som utfører vurderingen. Overordnede prinsipper og prosesser er imidlertid felles og i samsvar med de europeiske prinsippene nevnt over.

²⁵ http://www.vox.no/contentassets/3b9b61b65e5148e6966b98909f667f0f/opptak_fagskolesektor_veiledning1.pdf

²⁶ http://www.vox.no/contentassets/5f2020b0d0ab41bdb5dabe9eab0bfdd4/fritak_uhsektoren_veiledning2.pdf

Mesterbrev

Også i mesterbrev ordningen brukes realkompetansevurdering. Mesterbrevloven åpner for å tildele mesterbrev på grunnlag av vurdering av søkers realkompetanse. Dette er blitt gjort siden "Forskrift om godkjenning av annen utdanning og arbeidspraksis (realkompetanse) i stedet for mestereksamener" trådte i kraft 1.1. 2004. Gjennom en revisjon fikk man i 2015 en egen forskrift om søknad om mesterbrev på bakgrunn av realkompetanse. I henhold til denne kan mesterbrev utstedes på grunnlag av realkompetansevurdering av hele kvalifikasjonen.

Vurderingen gjennomføres av Mesterbrevnemndas sekretariat på vegne av nemnda, som er oppnevnt av Nærings- og fiskeridepartementet, og er et trepartssamarbeid hvor NHO og LO deltar. Vedtaket er et enkeltvedtak, søkere kan klage til den uavhengige Klagenemnda for mesterbrevordningen.

Arbeidslivet

I Hovedavtalen mellom LO og NHO pekes det på at det er viktig at bedriften har et system for dokumentasjon av den enkeltes erfaring, kurs og praksis relatert til arbeidsforholdet.

Realkompetansevurdering er videre trukket inn i noen lokale lønnsforhandlinger, spesielt i kommunal sektor.

For øvrig er ordninger for realkompetansevurdering i arbeidslivet lite utviklet.

I Realkompetanseprosjektet (1999 – 2002) ble det prøvd ut prosedyrer, metoder og verktøy. I samarbeid mellom partene i arbeidslivet og Vox ble det om utviklet felles dokumenter for beskrivelse av den ansattes kompetanse. Dette ble videreutviklet til et skjema kalt Kompetanseattest. Se vedlagt eksempel på utfylt skjema for fagarbeider.

Kompetanseattest

Personlige opplysninger
Navn: Knutsen Knut
Arbeidsgiver: Nora Kommune, teknisk etat
Stilling: Fagarbeider
Tilsatt fra / til: 1999
Stillingsprosent: 100 %
Født: 1959

Viktigste arbeidsområder	Nærmere beskrivelse av oppgavene
Gravning og sprenging	Graving av grøfter, sprengingsarbeid og planering før legging av rør.
Rørlegging	Legging og montering av vann- og avløpssystemer
Kabelanlegg	Legging av kabelrør
Vegbygging	Trauing og innfylling av masser. Montering av kant-, beleggsstein og rekkverk
Planlegging	Deltar i innhenting av data i f. m. ledningskartlegging.

Organisering av arbeidet - arbeidsmåter

For det meste er arbeidet organisert i team. I en del arbeidsoppgaver blir det jobbing aleine

Spesifisering av faglige kompetanseområder

Nivå 1 = Utfører enkle oppgaver etter veiledning.
Nivå 2 = Jobber selvstendig innen eget arbeidsområde

Nivå 3 = Kan ha faglig ansvar, gi råd og veilede.
Nivå 4 = Har svært god innsikt i fagområdet, kan lede utvikling på eget arbeidssted

Nivå

Viktig fagkompetanse i arbeidet

Stor faglig kompetanse innen graving og sprenging av grøfter. Behersker og har godkjenning for betjening av alle de maskiner som benyttes ved utførelse av vann og avløpsanlegg, vei- og parkanlegg.

4

Data – IKT

Har kjennskap til avdelingens datasystemer og kan få ut opplysninger om de enkelte prosjekt.

Økonomi

Kjenner til faktorer som påvirker kostnadene ved prosjekt en deltar i. Har deltatt i prosjektgruppe i forbindelse med planlegging og beregning av enkelte prosjekt.

Kvalitet, HMS

Kjenner til de lover og forskrifter en må forholde seg til i arbeidet for å sikre helse, miljø og kvaliteten på arbeidet. Er påpasselig med å benytte verneutstyr der det er påkrevet.

Utviklingsarbeid

Kommer med innspill og forslag til forbedringer på måten å løse arbeidsoppgaver. Har deltatt i forbedringsgruppe som har sett på forbedringer av arbeidsmiljøet i f.m. utskifting av gammelt vann- og avløpsnett.

Teknisk

Kjenner godt til det tekniske utstyret som benyttes ved utførelse av vann- og avfallsanlegg, samt vei og parkanlegg. Gjennomfører daglig sjekk og mindre vedlikehold på utstyr og maskiner

Språk

Har god faglig kompetanse angående sikring av grøfter og områder hvor vann- og avløpsarbeid foregår

Spesifisering av faglige kompetanseområder

Nivå 1 = Utfører enkle oppgaver etter veiledning.
Nivå 2 = Jobber selvstendig innen eget arbeidsområde

Nivå 3 = Kan ha faglig ansvar, gi råd og veilede.
Nivå 4 = Har svært god innsikt i fagområdet, kan lede utvikling på eget arbeidssted

Nivå

Markedsføring

Bransjekunnskap

Har bra bransjekompetanse innen anleggsarbeid generelt og spesielt innenfor utførelse av kommunaltekniske vann og avløpsanlegg. Kjennskap til lover og forskrifter innenfor vann, avløp og HMS

Annen faglig kompetanse

Har god faglig kompetanse angående sikring av grøfter og områder hvor vann og avløpsarbeid foregår.

Spesifisering av personlig og sosial kompetanse

Samarbeid, kommunikasjon

Samarbeider daglig med medarbeidere. Kommer ofte i kontakt med grunneiere og kommunens innbyggere og må svare på spørsmål angående arbeidet. Har det deltatt i prosjektgrupper og kommet med innspill til løsninger innenfor sitt arbeidsområde

Arbeidsinnsats, kvalitet, service

Er løsningsorientert, ansvarsbevisst og ser selv hva som gå gjøres. Får god tilbakemelding på kvaliteten på det arbeidet som er utført.

Initiativ, kreativitet, fleksibilitet, omstilling

Er fleksibel, kan påta seg andre nye oppgaver på kort varsel. Kommer med forslag på nye løsninger

Spesifisering av ledelseskompentanse i stillingen

Personalledelse, motivasjon

Her kortere perioder med mindre anlegg hatt ledelse av arbeidet. Har også deltatt i planlegging og tilrettelegging før arbeidet har startet. Signaler fra medarbeidere viser at en har evne til å motivere.

Resultat og målstyring

Er vant til å arbeide etter fremdriftsplan. Må og tar beslutninger når en har ledelse av prosjekt.

Opplæring av andre

Har hatt en del opplæring, både lærlinger og hjelpearbeidere i anleggsarbeid. En del opplæring også i sprengningsarbeid

Andre opplysninger - annen kompetanse

Er positiv til å tilegne seg ny teknologi og ta i bruk nye hjelpemidler. Har deltatt aktiv i de endringer som har vært gjennomført de siste 2 år.

Sted: Bodø	Dato: 18.04.01	Ansattes underskrift:
Sted: Bodø	Dato: 18.04.01	Arbeidsgivers underskrift:

Vedlegg 4

Notat fra Boligprodusentene om inndeling i tiltaksklasser i forbindelse med helse, miljø og sikkerhet

NOTAT

SAK10 § 13-5 Godkjenningsområder for utførelse. Betydning for helse, miljø og sikkerhet

SAK § 9-3 sier at oppgaver knyttet til tiltak skal inndeles i tiltaksklasse 1, 2 eller 3 innenfor ett eller flere fagområder basert på kompleksitet, vanskelighetsgrad og mulige konsekvenser mangler og feil kan få for helse, miljø og sikkerhet. Hva som menes med helse, miljø og sikkerhet er ikke klart definert, men følgende betydning kan legges til grunn:

- "Helse" relateres til risiko for utvikling av sykdom og dårlig helse. Det skal unngås at uønskede helsetilstander utvikler seg over tid på grunn av uheldige forhold i omgivelsene. Inneklimaforhold som lys, fukt, luftkvalitet og støy vil da naturlig grupperes inn under dette helsebegrepet, selv om TEK også omtaler disse inneklimafaktorene i miljørammen.
- "Miljø" er å forstå som hensyn til ytre miljø. Dette gjelder da hovedsakelig forurensing til luft, vann og grunn.
- "Sikkerhet" gjelder risiko for umiddelbar, momentan skade. (i motsetning til dårlig helse som utvikles over tid.)

Under "Helse" plasseres avgassing fra materialer mv og risiko for muggvekst grunnet fuktskader. Inneklima, som også er tilordnet "Helse", omfatter de fem miljøfaktorene:

1. Termisk miljø (temperatur, fuktighet og luftbevegelser som påvirker termisk komfort)
2. Atmosfærisk miljø (luftkvalitet)
3. Aktinisk miljø (lys og stråling)
4. Akustisk miljø (lyd og støy)
5. Mekanisk miljø (innredning og overflatevalg)

Tabell 1 klassifiserer alle godkjenningsområdene for sentral godkjenning for utførelse ut fra betydning for "Helse", "Miljø" og "Sikkerhet". Det er brukt en skala fra 1 til 3, hvor 1 er "Ikke viktig" og 3 er "Svært viktig". For "Sikkerhet" har alle godkjenningsområder som berører konstruksjonssikkerhet fått klassifisering 3. For "Miljø" har kun området "*t. riving og miljøsanering*" fått klassifisering 3, da det her kan dreie seg om opprydding av alvorlige forurensninger som må håndteres korrekt. For "Helse" har ingen områder fått klassifisering 3, og bare fire har blitt klassifisert som 2. Disse siste er inneklimarelaterte godkjenningsområder. Tabellen viser at flere godkjenningsområder for utførelse kan ha stor betydning for sikkerhet, men at svært få i realiteten har betydning for helse og miljø.

Samtidig skal de utførende følge produksjonsunderlaget. De prosjekterende skal i prosjekteringen ta høyde for at løsningene lar seg utføre. I realiteten er det derfor **de prosjekterte løsningene** som i stor grad styrer hvor godt hensyn til helse, miljø og sikkerhet blir ivaretatt i det ferdige byggverket, og ikke kvalifikasjonene til de utførende. Det forutsettes da selvfølgelig at utførelsen på byggeplassen skjer i henhold til krav til sikkerhet etter HMS-kravene i arbeidsmiljøloven.

Ut fra hensynet til helse, miljø og sikkerhet viser tabellen at det ikke er svakt grunnlag for å videreføre dagens godkjenningsmodell for utførelse med tre tiltaksklasser for alle godkjenningsområder. Det naturlige virker å ha kun én tiltaksklasse for alle godkjenningsområder, men med en ekstraklasse for

konstruksjonssikkerhet i større bygg hvor konsekvensene av feil under utførelse kan føre til kollaps og tilhørende personskade og tap av menneskeliv.

Tabell 1 SAK10 § 13-5 Godkjenningssområder for sentral godkjenning for utførelse. Klassifisering av godkjenningssområdenes betydning for helse, miljø og sikkerhet ut fra en skala fra 1 til 3. (1 = ikke viktig, 3 = svært viktig).

Godkjenningssområde	Høyeste karakter	Betydning for:			Merknad
		Helse	Miljø	Sikkerhet	
a. Innmåling og utstikking av tiltak	1	1	1	1	
b. Veg- og grunnarbeider	2	1	1	2	Mangelfulle grunnarbeider kan (hypotetisk) gi kollaps og personskader
c. Landskapsutforming	1	1	1	1	
d. Vannforsynings- og avløpsanlegg	2	1	2	1	Lekkasje i avløpsanlegg kan føre til kloakkutslipp
e. Fjernvarmeanlegg	1	1	1	1	
f. Plasstøpte betongkonstruksjoner	3	1	1	3	Risiko for kollaps
g. Tømrerarbeid og montering av trekonstruksjoner	3	2	1	3	Risiko for kollaps, tømrerarbeidet inkluderer også isolasjon, vind- og dampetting av klimaskjerm som kan ha betydning for fukstskader og inneklima
h. Murarbeid	3	1	1	3	Risiko for kollaps
i. Montering av bærende metall- eller betongkonstruksjoner	3	1	1	3	Risiko for kollaps
j. Montering av glasskonstruksjoner og fasadekledning	3	1	1	3	Risiko for kollaps
k. Taktekkingsarbeid	2	2	1	1	
l. Arbeid på bevaringsverdige byggverk	1	1	1	1	Bør ikke kreve større aktsomhet for helse, miljø og sikkerhet enn andre arbeider
m. Installasjon av brannalarmanlegg	3	1	1	3	Brannsikkerhet
n. Installasjon av ledesystem	2	1	1	2	Brannsikkerhet
o. Sanitærinstallasjoner	1	1	1	1	
p. Varme- og kuldeinstallasjoner	2	2	1	1	
q. Slukkeinstallasjoner	3	1	1	3	Brannsikkerhet
r. Ventilasjon- og klimainstallasjoner	2	2	1	1	
s. Løfteinnretninger	3	1	1	3	Kollaps
t. Riving og miljøsanering.	3	1	3	1	Håndtering av forurensede masser

Hva menes med helse, miljø og sikkerhet?

SAK10 § 9-3. Fastsettelse av tiltaksklasser

Oppgaver knyttet til tiltak skal inndeles i tiltaksklasse 1, 2 eller 3 innenfor ett eller flere fagområder basert på kompleksitet, vanskelighetsgrad og mulige konsekvenser mangler og feil kan få for helse, miljø og sikkerhet.

Oppgaver knyttet til tiltaket kan plasseres i ulik tiltaksklasse for den enkelte funksjon og fagområde. Kommunen godkjenner tiltaksklasser etter forslag fra ansvarlig søker.

SAK10 § 9-4. Oppdeling i tiltaksklasser

Tiltaksklasse 1 omfatter, uavhengig av funksjon og fagområde, tiltak eller oppgaver av liten kompleksitet og vanskelighetsgrad, og der mangler eller feil ved tiltaket fører til mindre konsekvenser for helse, miljø og sikkerhet.

Tiltaksklasse 2 omfatter, uavhengig av funksjon og fagområde, tiltak eller oppgaver av

liten kompleksitet og vanskelighetsgrad, men der mangler eller feil kan føre til middels til store konsekvenser for helse, miljø og sikkerhet, eller

middels kompleksitet og vanskelighetsgrad, men der mangler eller feil kan føre til små til middels konsekvenser for helse, miljø og sikkerhet.

Tiltaksklasse 3 omfatter, uavhengig av funksjon og fagområde, tiltak eller oppgaver av

middels kompleksitet og vanskelighetsgrad, men der mangler eller feil kan føre til store konsekvenser for helse, miljø og sikkerhet, eller

stor kompleksitet og vanskelighetsgrad.

Tabellen under oppsummerer kriteriene for oppdeling i tiltaksklasser. Merk at utførelse med stor kompleksitet plasseres i tiltaksklasse 3 uansett konsekvensene som mangler eller feil vil kunne ha for helse, miljø og sikkerhet.

Tabell 1: Tiltaksklasseplassering for utførelse er en funksjon av kompleksitet/vanskelighetsgrad og konsekvenser som mangler eller feil har for helse, miljø og sikkerhet.

Tiltaks-klasse	Alternativ kombinasjon	Kompleksitet og vanskelighetsgrad:	Konsekvenser for helse, miljø og sikkerhet av mangler eller feil:
1		liten	mindre
2	Alt a)	liten	middels til store
	Alt b)	middels	små til middels
3	Alt a)	middels	store
	Alt b)	stor	-

Tabellen under sammenstiller bruken av begrepene helse, miljø og sikkerhet i plan- og bygningsloven og byggesaksforskriften. Noen steder brukes begrepene alene, andre steder sammen med andre begreper som tilgjengelighet og bærekraftighet. Pbl og SAK10 konkretiserer ikke hva som menes med helse, miljø og sikkerhet.

Tabell 2: Bruk av begrepet helse, miljø og sikkerhet i pbl og SAK10

Plan- og bygningslov	Ordlyd
pbl § 12-7. Bestemmelser i reguleringsplan	4. funksjons- og kvalitetskrav til bygninger, anlegg og utearealer, herunder krav for å sikre hensynet til <u>helse, miljø, sikkerhet, universell utforming og barns særlige behov for leke- og uteoppholdsareal,</u>
pbl § 12-7. Bestemmelser i reguleringsplan	12. krav om nærmere undersøkelser før gjennomføring av planen, samt undersøkelser med sikte på å overvåke og klargjøre virkninger for <u>miljø, helse, sikkerhet, tilgjengelighet for alle, og andre samfunnsinteresser,</u> ved gjennomføring av planen og enkelttiltak i denne,
pbl § 19-2. Dispensasjonsvedtaket	Ved dispensasjon fra loven og forskrifter til loven skal det legges særlig vekt på dispensasjonens konsekvenser <u>for helse, miljø, sikkerhet og tilgjengelighet</u>
pbl § 29-5. Tekniske krav	Ethvert tiltak skal prosjekteres og utføres slik at det ferdige tiltaket oppfyller krav til <u>sikkerhet, helse, miljø, energi og bærekraftighet, og slik at vern av liv og materielle verdier ivaretas.</u>
pbl § 29-6. Tekniske installasjoner og anlegg	Tekniske installasjoner og anlegg skal oppføres eller installeres, drives og vedlikeholdes slik at krav til forsvarlig <u>helse, sikkerhet og miljø, herunder energiøkonomi,</u> gitt i eller i medhold av loven blir oppfylt
pbl § 29-7a. Tilsyn med produkter til byggverk	Det samme gjelder et produkt som, selv om det er erklært å være i samsvar med kravene, kan medføre fare for <u>liv, helse eller miljø.</u>
pbl § 31-2. Tiltak på eksisterende byggverk	Dette kan gjøres når kommunen finner at byggverket er i så dårlig stand at det av hensyn til <u>helse, miljø eller sikkerhet</u> ellers ikke vil være tilrådelig å gjennomføre det omsøkte tiltaket
pbl § 31-4. Pålegg om dokumentasjon og utbedring	Pålegg kan bare gis der utbedring vil gi vesentlig forbedring av byggverkets eller installasjonens funksjon som tilsies av tungtveiende hensyn til <u>universell utforming, helse, miljø, sikkerhet eller bevaringsverdi</u>
SAK10	
SAK10 § 6-9. Vedtak om å frata ansvarsrett	Kommunen kan midlertidig sette ansvarsretten ut av kraft med <u>øyeblikkelig virkning</u> og uten krav om varsel etter andre ledd, jf. plan- og bygningsloven § 23-3 tredje ledd, dersom det avdekkes forhold ved det ansvarlige foretakets gjennomføring som kan medføre betydelig fare for <u>helse, miljø eller sikkerhet.</u>
SAK10 § 9-3. Fastsettelse av tiltaksklasser	Oppgaver knyttet til tiltak skal inndeles i tiltaksklasse 1, 2 eller 3 innenfor ett eller flere fagområder basert på kompleksitet, vanskelighetsgrad og mulige konsekvenser mangler og feil kan få for <u>helse, miljø og sikkerhet.</u>
SAK10 § 9-4. Oppdeling i tiltaksklasser	Tiltaksklasse 1 omfatter, uavhengig av funksjon og fagområde, tiltak eller oppgaver av liten kompleksitet og vanskelighetsgrad, og der mangler eller feil ved tiltaket fører til mindre konsekvenser for <u>helse, miljø og sikkerhet.</u> Tiltaksklasse 2 omfatter, uavhengig av funksjon og fagområde, tiltak eller oppgaver av a) liten kompleksitet og vanskelighetsgrad, men der mangler eller feil kan føre til middels til store konsekvenser for <u>helse, miljø og sikkerhet,</u> eller b) middels kompleksitet og vanskelighetsgrad, men der mangler eller feil kan føre til små til middels konsekvenser for <u>helse, miljø og sikkerhet.</u> Tiltaksklasse 3 omfatter, uavhengig av funksjon og fagområde, tiltak eller oppgaver av a) middels kompleksitet og vanskelighetsgrad, men der mangler eller feil kan føre til store konsekvenser for <u>helse, miljø og sikkerhet,</u> eller b) stor kompleksitet og vanskelighetsgrad.
SAK10 § 14-9. Unntak fra krav om kontroll i særlige tilfeller	For tiltak der det er krav om uavhengig kontroll og kommunen ikke har ansett kontroll som unødvendig, jf. § 14-5, kan kommunen frem til 1. januar 2014 helt eller delvis unnta fra kravet til uavhengig kontrollerende i særlige unntakstilfeller så fremt et slikt unntak ikke vil medføre økt fare for <u>helse, miljø og sikkerhet</u>

Vedlegg 5

Tilleggsutdanning i bransjene (MEF)

Eksempel på etterutdanning - Anleggsbransjens lederutdanning

En del bransjer har egne utdanninger for å supplere fag-/svennebrev. Tilleggsutdanningen må vurderes som del av den helhetlige realkompetansen foretakene har opparbeidet seg.

Som eksempel har anleggsbransjen følgende opplegg:

For å dekke de teoretiske kravene til sentral godkjenning, utførende i tiltaksklasse 2 og prosjektering i tiltaksklasse 1, har MEF etablert en utdanning som gir prosjekt- og anleggslederne nødvendig kompetanse. Denne utdanningen består av 3 ulike enheter:

- Mellomlederskole
- Prosjektlederskole
- Bedriftslederskole

De utarbeidede beskrivelsene av læringsutbyttet for hver enkelt enhet ligger til grunn for denne kortfattede beskrivelsen. Alle enhetene har obligatoriske prøver, og avsluttes med eksamen. I Prosjektlederskolen er det også en omfattende prosjektoppgave. Det gis både standpunktkarakter og eksamenskarakter. Innholdet i de enkelte enhetene tilsvarer nivå for teknisk fagskole.

Utdanningen tar sikte på å utdanne ledere til følgende stillinger innen anleggsfagene: Daglig leder i maskinentreprenørbedrift, prosjektleder, anleggsleder og formann.

Typisk ansvar for en prosjektleder/anleggsleder er anbudsregning, kontraktsinngåelse, planlegging og styring/koordinering av produksjon, innkjøp og personressurser innen et anleggsprosjekt. Denne har også ansvar for at HMS og kvalitetsstyring blir ivaretatt på byggeplassen, og at anlegget blir overlevert i henhold til de krav som er satt i kontrakten. Etter endt utdanning vil prosjektleder/anleggsleder:

- Ha god kunnskap om de ulike anskaffelsesregler, entrepreiser og kontraktstandarder og vil selvstendig kunne regne anbud, inngå kontrakter og gjennomføre entrepriser for privat- og bedriftsmarkedet, herunder offentlig virksomhet som kommuner og Statens vegvesen.
- Kunne utarbeide nødvendige planer i et byggeprosjekt. Dette omfatter fremdriftsplaner, riggplan, innkjøpsplan, HMS plan og kvalitetsplan.
- Kunne organisere byggeprosjekter og utarbeide organisasjonsplan, ansvarsfordelingsplan og funksjonsbeskrivelser.
- Kunne gjennomføre et byggeprosjekt med hensyn til prosjektledelse, oppfølging av produksjon, økonomi, HMS og kvalitetsstyring.

Utdanningen er med minimum fagbrev i bunnen tilstrekkelig til å kvalifisere for tiltaksklasse 2 som nevnt ovenfor innen utførelse og tiltaksklasse 1 innen prosjektering. I forhold til godkjenningsområdene vil dette dekke områdene Grunnarbeid og vei, Vannforsyning og avløp (forutsatt ADK1), Landskapsutforming, Riving- og miljøsanering avhengig, et eventuelt nytt område for sprengning (forutsatt sprengningsutdanning) og også de øvrige områdene innen utførelse for anlegg avhengig av fagbrev. Videre som nevnt innenfor prosjektering tiltaksklasse 1 i de relevante godkjenningsområdene.

"Klatrenøkkel" – eksempel på bransjer der det bør være tilstrekkelig med praksis fra den tiltaksklassen man er i

For anleggsbransjen foreslås at det er tilstrekkelig med praksis fra den tiltaksklassen man er i, og vil opp fra:

For foretak som har sitt virke innenfor godkjenningsområdene for utførelse innen:

- Vei og grunnarbeider
- Vannforsyning og avløpsanlegg
- Landskapsutforming
- Riving- og miljøsanering

er det behov for avvik fra det generelle kravet til arbeidserfaring / praksis, på grunn av manglende markedstilgang etter forskriftsendringen 1. januar 2016.

Vei og grunnarbeider: Her mener utvalget at foretak med sentral godkjenning i tiltaksklasse 1 og som har relevant fagbrev og 4 års relevant utdanning innenfor dette området, kan få sentral godkjenning i høyere tiltaksklasse innenfor dette området dersom det skaffer seg følgende kompetanse:

- Mellomlederskolen og
- Prosjektlederskolen og
- Bedriftslederskolen

eller alternativt relevant mesterbrev eller teknisk fagskole

Vannforsyning og avløpsanlegg: Her mener utvalget at foretak med sentral godkjenning i tiltaksklasse 1 og som har relevant fagbrev, ADK1 og 4 års relevant utdanning innenfor dette området, kan få sentral godkjenning i høyere tiltaksklasse innenfor dette området dersom det skaffer seg følgende kompetanse:

- Mellomlederskolen og
- Prosjektlederskolen og
- Bedriftslederskolen

eller alternativt relevant teknisk fagskole.

Landskapsutforming: Her mener utvalget at foretak med sentral godkjenning i tiltaksklasse 1 og som har relevant fagbrev og 4 års relevant praksis innenfor dette området, kan få sentral godkjenning i høyere tiltaksklasse innenfor dette området dersom det skaffer seg følgende kompetanse:

- Mellomlederskolen og
- Prosjektlederskolen og
- Bedriftslederskolen

eller alternativt relevant mesterbrev eller teknisk fagskole.

Riving- og miljøsanering: Innenfor godkjenningsområdet er det ikke egen spesialutdanning. Det legges til grunn kompetanse fra anleggsrelatert utdanning og maskinførerutdanning. Her mener utvalget at foretak med sentral godkjenning i tiltaksklasse 1 og som har relevant fagbrev og 4 års relevant utdanning innenfor dette området, kan få sentral godkjenning innenfor dette området dersom det skaffer seg følgende kompetanse:

- Mellomlederskolen og
- Prosjektlederskolen og
- Bedriftslederskolen

eller alternativt relevant teknisk fagskole.

Vedlegg 6

NOTAT om tekniske fag

FRA : VKE, Nelfo og HLF (heis)

DATO : 7.november 2016

De tekniske fagene har i møte den 3.november kjørt prosess på det man anser som noen av de viktigste problemstillingene knyttet kompetansekrav til ansvarlige foretak, jf. siste rapportutkast 16-11-02.

De felles kommentarene fra de tekniske fagene kommer fra VKE, Nelfo og HLF.

Rørentreprenørene Norge, som også deltok på møtet, har valgt å sende inn sine egne kommentarer (se epost fra Oddgeir Tobiassen mandag 7.november).

I vår felles uttalelse har vi valgt å fokusere på det vi oppfatter som primære problemstillinger.

I den sammenheng har vi forslag til visuelle fremstilling av en trinnmodell som både ivaretar hensynet til formalkompetanse knyttet til de tre tiltaklassene, men som samtidig viser avansemulighetene i trinnmodellen knyttet opp til realkompetanse.

Det har vært et vesentlig poeng for organisasjonene å synliggjøre/drøfte følgende:

- Utvikle en trinnmodell som hensyntar behovet for å løfte kompetansen totalt sett i byggenæringen (vi ønsker med andre ord ikke å bygge ned kompetansekravene)
- Få frem en trinnmodell som evner å kombinere, på en praktisk og lettfattelig måte, realkompetanse i kombinasjon med formalkompetanse. I det ligger det også en konkret og praktikabel vurdering av realkompetanse

Øvrige kommentarer til rapportutkastet vil hver enkelt organisasjon selv sende inn.

Hovedelementer

Organisasjonene har på denne bakgrunn forslag om følgende:

- Trinnmodell faglig ledelse – utførelse
- Trinnmodell faglig ledelse – prosjektering
- Trinnmodell faglig ledelse – kontroll
- Trinnmodell faglig ledelse – søk
- Forskriftsendring § 9 – 3, Fastsettelse av tiltaksklasser
- Oppdeling i tiltaksklasser § 9-4, revideres. Tilsvarende for § 13-5
- Kommentarer knyttet til overgangsordning
- Noen generelle kommentarer

Faglig ledelse – utførelse

Faglig ledelse - utførelse					
	TK1		TK2		TK3
Elektro	Minimum teknisk fagskole med elektroinstallatørprøven – ingen andre kompetanser kan erstatte dette				
Trinnmodell					Bachelor Praksis PK
			Teknisk fagskole Praksis PK	→	PK Praksis klassen over
	Mesterbrev Praksis PK	→	PK Praksis klassen over	X	
	PK Faglig ledelse* Praksis klassen over	X			
Utførelse	Fagbrev eller tilsvarende				
Krav	Dekker direkte kravene i tiltaksklassen og kan klatre til overliggende tiltaksklasse				
Alternativt krav	Dekker direkte kravene i tiltaksklassen og kan ikke klatre til overliggende tiltaksklasse				
PK	PK'ene skal dekke eventuelle bransjespesifikke krav. Dette kan være en kombinasjon av kurs og formell utdanning				

Modellen er i og for seg selvforklarende, men kort likevel:

- De grønne og gule boksene angir to alternative sett med krav som tilfredsstillende *kvalifikasjonskrav for ansvar* for tiltaksklassen. De grønne og gule kravsettene er sidestilt. Foretak som tilfredsstillende det grønne kravsettet kan, gjennom en nærmere definert PK og tilfredsstillende praksis, bli kvalifisert for ansvar i en høyere tiltaksklasse.
- Foretak som tilfredsstillende det gule kravsettet må tilegne seg høyere formell kompetanse for å bli kvalifisert for ansvar i en høyere tiltaksklasse. Uten tillegg formell kompetanse møter disse en rød X – de kommer ikke videre.
- For elektro, gjelder teknisk fagskole + elektroinstallatørprøven, som kvalifiserende for utførelse i TK3 innenfor områdene brannalarm og ledesystemer; jf. kravene i FEK (Forskrift om elektroforetak og kvalifikasjonskrav for arbeid knyttet til elektriske anlegg og elektrisk utstyr – vedtatt av DSB/Justisdepartementet)
- I vår modell har vi fokusert sterkt på teknisk fagskole som et vesentlig faglig grunnlag for «opprykk».

- Praksis før endt formell utdanning må bli godskrevet, så fremt denne praksis er i relevant tiltaksklasse. Det skal ikke være behov å starte på nytt med å tilegne seg praksis etter endt formell utdanning.

Faglig ledelse – prosjektering

Faglig ledelse - prosjektering					
	TK1		TK2		TK3
Elektro	Teknisk fagskole med elektroinstallatørprøven				
Trinnmodell					Master Praksis
			Bachelor Praksis	→	PK Praksis klassen over
	Teknisk fagskole	→	PK Praksis klassen over	X	
	Mester PK	X			
Krav	Dekker direkte kravene i tiltaksklassen og kan klatre til overliggende tiltaksklasse				
Alternativt krav	Dekker direkte kravene i tiltaksklassen og kan ikke klatre til overliggende tiltaksklasse				
PK	PK'ene skal dekke eventuelle bransjespesifikke krav. Dette kan være en kombinasjon av kurs og formell utdanning				

- Hovedprinsippet er at teknisk fagskole er forutsetningen for å være prosjekterende i TK1, men at man åpner for at også mester + PK (som dekker eventuelle bransjespesifikke krav) vil være kvalifiserende for å kunne prosjektere i TK1
- Tilsvarende åpner vi for at teknisk fagskole, med relevant praksis/PK, også kan kvalifisere for å være prosjekterende i TK2. Hovedprinsippet skal likevel være bachelor + praksis
- Hovedprinsippet for å være prosjekterende i TK3 er master, men vi åpner for at bachelor + relevant praksis (praksis i TK3), og eventuell teoretisk kompetanse i tråd med PK bransjespesifikt, også kan være kvalifiserende
- For elektro, gjelder teknisk fagskole + elektroinstallatørprøven, som kvalifiserende for prosjektering i TK3 innenfor områdene brannalarm og ledesystemer; jf. kravene i FEK (Forskrift om elektroforetak og kvalifikasjonskrav for arbeid knyttet til elektriske anlegg og elektrisk utstyr – vedtatt av DSB/Justisdepartementet). For prosjektering i TK3 (brannklasse 4) defineres en PK.

Faglig ledelse - kontroll

Faglig ledelse – uavhengig kontroll					
	TK1		TK2		TK3
Trinnmodell					Master Praksis
			Bachelor Praksis	→	PK Praksis klassen over
	Teknisk fagskole	→	PK Praksis klassen over	X	
	Mester PK	X			
Krav	Dekker direkte kravene i tiltaksklassen og kan klatre til overliggende tiltaksklasse				
Alternativt krav	Dekker direkte kravene i tiltaksklassen og kan ikke klatre til overliggende tiltaksklasse				
PK	PK'ene skal dekke eventuelle bransjespesifikke krav. Dette kan være en kombinasjon av kurs og formell utdanning				

- Samme prinsipp/modell som for faglig ledelse – prosjektering
- For elektro dekkes kontroll gjennom pålagt tilsyn av DLE, etter pålegg fra DSB

Faglig ledelse - søk

Faglig ledelse - søk					
	TK1		TK2		TK3
Trinnmodell					Master Praksis
			Bachelor Praksis	→	PK Praksis klassen over
	Teknisk fagskole	→	PK Praksis klassen over	X	
	Mester PK	X			
Krav	Dekker direkte kravene i tiltaksklassen og kan klatre til overliggende tiltaksklasse				
Alternativt krav	Dekker direkte kravene i tiltaksklassen og kan ikke klatre til overliggende tiltaksklasse				
PK	PK'ene skal dekke eventuelle bransjespesifikke krav. Dette kan være en kombinasjon av kurs og formell utdanning				

- Samme prinsipp/modell som for faglig ledelse – prosjektering

- For elektro, gjelder teknisk fagskole + elektroinstallatørprøven, som kvalifiserende for søk i TK3 innenfor områdene brannalarm og ledesystemer; jf. kravene i FEK (Forskrift om elektroforetak og kvalifikasjonskrav for arbeid knyttet til elektriske anlegg og elektrisk utstyr – vedtatt av DSB/Justisdepartementet)

Forskriftsendring § 9 – 3, Fastsettelse av tiltaksklasser

Forslag fra gruppe på Voksenåsen (ikke bearbeidet):

(Nåværende tekst) § 9-3. Fastsettelse av tiltaksklasser

«(1) Oppgaver knyttet til tiltak skal inndeles i tiltaksklasse 1, 2 eller 3 innenfor ett eller flere fagområder basert på kompleksitet, vanskelighetsgrad og mulige konsekvenser mangler og feil kan få for helse, miljø og sikkerhet.»

Forslag til endring: «Oppgaver knyttet til tiltak skal inndeles i tiltaksklasse 1, 2 eller 3 innenfor alle aktuelle fagområder basert på kompleksitet, vanskelighetsgrad og mulige konsekvenser, mangler og feil kan få for helse, miljø og sikkerhet, gjøres av ansvarlige foretak og sendes ansvarlig søker. Ansvarlig søker vurderer dette før erklæring om ansvarsretter med gjennomføringsplan sendes kommunen.»

Begrunnelse: Det er SØK sin jobb å plassere fagområdet (bygg og installasjonene) i rett tiltaksklasse uavhengig av formalisert tabell. Dette må skje på bakgrunn av brukers behov, risiko og sårbarhet. Først da kan fagområdene som ville blitt lagt i lavere klasse, men som har f. eks. meget høy risiko og/eller sårbarhet, kunne bli plassert rett tiltaksklasse.

«(2) Oppgaver knyttet til tiltaket kan plasseres i ulik tiltaksklasse for den enkelte funksjon og fagområde. Kommunen godkjenner tiltaksklasser etter forslag fra ansvarlig søker.»

(2) Oppgaver knyttet til tiltaket skal plasseres særskilt i tiltaksklasse for den enkelte funksjon og fagområde. Kommunen godkjenner tiltaksklasser etter forslag fra ansvarlig søker.

Begrunnelse: PRO, UTF og KONTROLL må vurderes selvstendig og trenger ikke å følge hverandre når fagområdet skal plasseres i tiltaksklasse.

Oppdeling i tiltaksklasser § 9-4, revideres. Tilsvarende for § 13-5

Beskrivelsene av innholdet i tiltaksklassene i SAK § 9-4. *Oppdeling i tiltaksklasser*, tabell 2 og tabell 3 må gjennomgås samtidig som SAK 13-5. *Godkjenningsområder for sentral godkjenning for ansvarsrett* også underlegges revisjon. Dikk anmodes om at en slik prosess gjennomføres i samarbeid med bransjene.

Kommentarer knyttet til overgangsordning

Gruppen fra de tekniske fagene drøftet også prinsipper for overgangsordninger for de bedrifter som var godkjent i de ulike tiltaksplassene før nye regler trådte i kraft fra og med 1.1.2016, og som nå faller utenfor. For mange av disse bedriftene er dette markedsmessig helt kritisk, samt at det for en rekke fagområder rent praktisk ikke finnes tilstrekkelig relevant kompetanse i henhold til nye regler. Her vil det kreve tid for å sikre kompetansemessig omstilling, samt ivaretagelse av viktige funksjonsområder inntil markedsaktørene har klart tilpasningen til nye kompetansekrav.

Følgende prinsipper i en overgangsperiode må legges til grunn.

- De bedrifter som allerede har godkjenning i de ulike tiltaksklassene etter gamle regler, (før 1.1.2016) skal kunne opprettholde denne godkjenningen i en overgangsperiode frem til 2025 – gitt at den faglige ledelsen er den samme
- De bedrifter som i dag ønsker SG godkjenning, kan få dette etter de gamle reglene frem til 1.7.2018, og skal kunne opprettholde en slik godkjenning frem til 2015 – gitt at den faglige ledelsen er den samme
- Opparbeidet praksis i aktuell tiltaksklasse skal telle like mye før endt formell utdanning, som etter endt formell utdanning. Det betinger at praksisen er relevant i forhold til å lede prosjekter innenfor respektive tiltaksklasse. Man skal ikke være nødt til å begynne på nytt med å opparbeide relevant praksis. Dette for å hindre at nødvendig markedsmessig omstilling skal ta for lang tid – både av hensyn til bedriftene, men også av samfunnsmessige interesser.

Generelle kommentarer

Gruppen har følgende kommentarer av mer generell art:

- I dokumentet må man få frem en mer entydig presisering av hva man her mener med 2-årig teknisk fagskole – må få frem at teknisk fagskole må være relatert til det enkelte fag
- Når vi i dokumentet sammenligner teknisk fagskole/elektroinstallatørprøven og teknisk fagskole/mester, med bachelor, må vi bruke begrepet **side stille**, og ikke like stille. De ulike fagene kan ikke, og skal ikke like stilles, med de kan side stilles i forhold til NKR innenfor dette systemet.
- Bør i dokumentet bruke koblingen mellom studiepoeng og ECT (europeiske betegnelse)
- Man bør i Ekspertgruppen foreta en drøftelse av hvilke endringer som skal passeres i forskrift eller i veiledning. Så langt oppfatter vi dette som noe uklart.

Vedlegg 7

Brev fra BNL til DiBK om virkninger av forskriftsendring 1. januar 2016

Direktoratet for byggkvalitet
v/ Morten Lie
Postboks 8742 Youngstorget
0028 Oslo

Oslo, 21.oktober 2016

Vedr. virkninger av endringer i Byggesaksforskriften 1. januar i år om endringer i sentral godkjenning, bortfall av tidligere godkjenninger, og lang klagebehandlingstid hos DIBK

Det vises til endringene i SAK fra 1. januar 2016 mht. kvalifikasjonskrav for sentral godkjenning og ansvarlige foretak i byggesaker. For å komme frem til gode ordninger og kvalifikasjonskrav for sentral godkjenning, har bygge- og anleggsnæringen nedsatt et ekspertutvalg med representanter for hele næringen. Bakgrunnen er bestillingen fra DiBK i brev av 6. juni i år.

Bygge- og anleggsnæringen har fått til dels store utfordringer som følge av endringene. Ekspertutvalget arbeider nå med å lage en felles rapport som beskriver problemstillinger og ulike løsninger på disse utfordringene. Rapporten skal overleveres til DiBK 15. november i år.

Imidlertid har det oppstått det en mer akutt situasjon for mange foretak, i forbindelse med overgangsreglene, som etter næringens erfaring ikke fungerer godt nok. Utvalget har hatt arbeidsmøte 18. og 19. oktober, og det kom der frem et behov for å rette en henvendelse til DiBK om å sette i verk snarlige tiltak for å rette opp skadevirkningene. Denne henvendelsen gjøres derfor på bakgrunn av utvalgets ønske.

Uheldige virkninger av forskriftsendringene er:

1. Foretak opplever nå å ikke få godkjent sine søknader om fornyelse av sentral godkjenning i den omsøkte tiltaksklasse, selv om de har hatt denne godkjenningen i en årrekke.
2. Foretak opplever at utfallet av saksbehandlingen hos DIBK ved fornyelse er uforutsigbar og ikke i tråd med skriftlige tilbakemeldinger om overgangsordningen fra kommunal og moderniseringsminister Jan Tore Sanner. Signalene vi har fått derfra er at det i overgangsperioden ikke skal stilles vesentlig nye/andre krav til foretakene enn før 1. januar 2016. Det viser seg ikke å være realiteten, ettersom foretak opplever å bli nedgradert til lavere tiltaksklasser, selv om de har nøyaktig samme kvalifikasjoner som før forskriftsendringen.
3. Foretakene som klager på saksbehandlingen får tilbakemelding om en saksbehandlingstid på klagen på 7-8 måneder. I mellomtiden har de ikke sentral godkjenning i høyere tiltaksklasser, noe som er direkte negativt for deres markedstilgang og truer arbeidsplasser ettersom mange private og offentlige kunder stiller krav om at kravene til sentral godkjenning skal være oppfylt, i forespørsler om tilbud. Foretakene løper også en betydelig risiko i eksisterende prosjekter, fordi de som følge av negativ tilbakemelding på søknad om sentral godkjenning er usikre på om de kan erklære ansvarsrett, dvs. om de reelt sett er kvalifisert eller ikke i den aktuelle tiltaksklassen.

Vi foreslår at DIBK omgående innfører en forvaltningspraksis som gir midlertidig godkjenning i den omsøkte tiltaksklassen i 12 måneder, eller i det minste i klageperiodens varighet, dersom foretaket tidligere har hatt godkjenning i den omsøkte klasse, og det ikke er vesentlige endringer i foretakets kompetanse. Dette gjelder i utgangspunktet naturligvis de foretakene som har mistet godkjenning pga. forskriftsendringen og endret praktisering av regelverket etter 1. januar i år, ikke de foretak som mister godkjenningen pga. overtredelser.

4. DIBK synes å ha lagt seg på en forvaltningspraksis der det skilles mellom «nye» søknader og «fornyelse» av søknader, avhengig av om søknaden er mottatt før eller etter at eksisterende godkjenning er utløpt, og om søknaden er mottatt før eller etter 1. januar 2016. Som nevnt er dette i strid med signalene fra kommunal- og moderniseringsministeren, der næringen har oppfattet at det være skal *likebehandling* ift. situasjonen før og etter 1. januar 2016.

5. Det er foretak som i en årrekke har hatt godkjenning i tiltaksklasse 3 selv om de formelt sett har utdannelsesnivå for tiltaksklasse 1, kompensert ved særlig lang og kvalifiserende praksis. Signalene fra DIBKs saksbehandlere er at disse foretakene, *også i overgangsperioden*, kun får anledning til å bli vurdert i tiltaksklasse 2 basert på ekstra lang erfaring innen faget, dvs. god realkompetanse. Vi kan ikke se at denne praksisen er lovhjemlet og anmoder om at DIBK viser fleksibilitet i overgangsperioden, og primært forholder seg til godkjenninger de har gitt før 1. januar 2016, i stedet for å endre forvaltningspraksis også på dette området.

Vennlig hilsen
Byggenæringens Landsforening

Jon Sandnes
administrerende direktør

RØRENTREPRENØRERNE NORGE

Vedlegg 1

Godkjenningsområder med kompetansekrav for VA-VVS/Rør basert på dagens godkjenningsområder		UTF			PRO - SØK - KON Faglig leder	
		Faglig leder	Utførende fagarbeider			
Henvisn.	Godkjennings-område for VA- og VVS-tekniske anl.	Tiltaks-klasse	Eksempel på tekn.anlegg - se dagens veileder for godkjenningsområder.	Kompetansekrav	Tilleggskompetanse	Kompetansekrav
d	Vannforsynings- og avløpsanlegg	1	VA-rørarbeider uten krav til maskinell hjelp. (Stikkledninger er under sanitær)	R. mester/Svenn + PK ADK-1 sertifikat	ADK-1 sertifikat	Rørleggermester
		2	Mellomstore VA-rørarbeider, større stikkledninger, mindre ov.vanlegg m/forløp	Rørleggermester med VA-erfaring	VA-valgfag	Fags koleingeniør
		3	Større VA-rørarbeider, større utbedringer av røpnett med bruk av no-dig, ekstern anleggsleder	Fagskoleingeniør eller mester med tillegg	Svenn med ADK-1 + No-dig VA-valgfag	Bachelor
e	Fjernvarmeanlegg	1	Mindre nærvarmeanlegg mellom boliger/blokk	Rørleggermester/Svenn + PK	Etterutdanning	Rørleggermester
		2	Mellomstore fjernvarmeanlegg	Rørleggermester	Fjernvarme-valgfag	Fags koleingeniør
		3	Store fjernvarmeanlegg med ekstern anleggsledelse	Fagskoleingeniør eller mester med tillegg	Kurs på Masternivå i fjernvarme	Bachelor Master
o	Sanitær- installasjoner (inkl. manuell brannsløkking og mindre stikkledn.)	1	Enkle sanitærinstallasjoner uten ekstern ledelse	R. mester/Svenn + PK	Tegne/prosj.kurs	Rørleggermester
		2	Høyhus, kompliserte, kombinerte installasjoner med ekstern prosjektledelse	Rørleggermester med tilleggskompetans	Relevant på bygging for tiltaket	Fags koleingeniør
		3	Spesielle installasjoner, sykehusstyr med ekstern prosjektledelse	Fagskoleingeniør eller mester med tillegg	Relevant på bygging for tiltaket	Fags koleingeniør
p	Varme- og kuldeinstallasjon	1	Enkle installasjoner uten ekstern ledelse	R. mester/Svenn + PK	Svenn eller tilsv.komp.	Rørleggermester
		2	Kombinerte energiløsninger med ekstern prosjektledelse	Fagskoleingeniør eller mester med tillegg	Svenn med relevant erfaring, bas kurs	Fags koleingeniør
		3	Kompliserte, kombinerte klima-anlegg og ene anlegg	Fagskoleingeniør KEM	Relevant på bygging erfaring, bas kurs	Bachelor EM
q	Slukke- installasjoner	1	Mindre, enkle sprinkleranlegg	R. mester/Svenn + PK	Svenn m/sprinklerkurs	Rørleggermester
		2	Boligsprinkling, vannåke og mindre anlegg	Fagskoleingeniør eller mester med tillegg	Svenn m/sprinklerkurs	Fags koleingeniør
		3	Store, kompliserte sprinkleranlegg	Fagskoleingeniør m/sprinklersertifikat	Svenn	Bachelor m/prosj. Sertifisering
r	Ventilasjon- og klimainstallasjon	1	Små anlegg, boligventilasjon	R.mester/Svenn + PK	Svenn m/kurs i boligvent	Rørleggermester
		2	Kombinerte anlegg, energi og klima	Fagskoleingeniør	Svenn m/tilleggsutdanni	Fags koleingeniør
		3	Store, kompliserte anlegg med ekstern ledelse	Fagskoleingeniør	Fagutdanning med aktuell komp. for tiltaket	Bachelor
	Våtrom med registreringsplikt	1	Enkeltvis nyanlegg og renovering	Rørleggermester	Våtromskurs	Rørleggermester
		2	Større oppdrag med prosjektledelse	Rørleggermester	Leiderkurs våtrom	Rørleggermester

Vedlegg 9

Fag eller fagområder som kan ligge under sentral godkjenning, modul 1 og 2

Fagutdanning	Modul 1	Modul 2
	Hele faget legges inn, men i noen tilfelle er kun deler av faget belagt med ansvar	Hele faget
Anleggsmaskinførerfaget	"	"
Asfaltfaget	"	"
(Spregning) fjell- og bergverksfaget	"	"
vei- og anleggsfaget	"	"
anleggsrørleggerfaget	"	"
veidrift- og veivedlikeholdsfaget	"	"
Betongfaget	"	"
Murfaget	"	"
Tømrerfaget	"	"
Rørleggerfaget	"	"
Tak- og membrantekkerfaget	"	"
Kulde- og varmepumpemontørfaget	"	"
Isolatørfaget	"	"
Anleggsgartnerfaget	"	"
Glassfaget	"	"
Kulde- og varmepumpemontørfaget	"	"
Ventilasjonsteknikkerfaget	"	"
Automatikerfaget	"	"
Elektrikerfaget	"	"
Heismontørfaget	"	"
Malerfaget (Overflateteknikk)	"	"
	"	"
Byggdrifterfaget	"	"
Feierfaget	"	"
Områder uten utdanning	"	"
Brønnboring	"	"
Spunting mv	"	"
Rving, miljøsanering mv	"	"
ADK1, for vannforsynings- og avløpsanlegg	"	"

Fag i rødt vil bli etablert